

Állami
Számvevőszék
State Audit Office
of Hungary

Der
Rechnungshof

Austrian Court of Audit

Audit on the protection of nature in Region Lake Neusiedl/Fertő
Bericht über die Überprüfung des Naturschutzes am Neusiedler See
Jelentés a Fertő tó természetvédelmének ellenőrzéséről

2005

Audit on the protection of nature in Region Lake Neusiedl/Fertő
Bericht über die Überprüfung des Naturschutzes am Neusiedler See
Jelentés a Fertő tó természetvédelmének ellenőrzéséről

2003

Tartalomjegyzék

BEVEZETÉS.....	5
MEGÁLLAPÍTÁSOK ÖSSZEFOGLALÁSA	11
AJÁNLÁSOK.....	21
MEGÁLLAPÍTÁSOK.....	25
1. Jogi és szervezeti háttér	27
2. A természetvédelem forrásai	29
3. Védett zónák és területek kialakítása.....	31
4. A védett természeti területek hasznosítása	35
5. A vizek és élőhelyek állapota	37
6. A vizek állapotát befolyásoló fejlesztések.....	47
7. A vizek és élőhelyek állapotának nyomon követése	51
8. A természet védelmét közvetve befolyásoló fejlesztések.....	54
9. Ismeretterjesztés	57
10. Nemzetközi együttműködés	59

Contents

INTRODUCTION	5
SUMMARY OF FINDINGS	11
RECOMMENDATIONS.....	21
FINDINGS	25
1. Legal and organisational background.....	27
2. The resources for nature protection.....	29
3. The establishment of protected zones and areas.....	31
4. The utilisation of protected nature areas.....	35
5. The state of waters and habitats.....	37
6. Developments influencing the state of waters.....	47
7. Monitoring the state of waters and habitats.....	51
8. Developments with an indirect impact on nature protection.....	54
9. Distributing information	57
10. International cooperation.....	59

Inhaltsverzeichnis

EINFÜHRUNG	5
ZUSAMMENFASSUNG DER FESTSTELLUNGEN.....	11
EMPFEHLUNGEN	21
FESTSTELLUNGEN	25
1. Rechtsgrundlagen und Organisation.....	27
2. Ressourcen für den Naturschutz	29
3. Die Herausgestaltung von geschützten Zonen und Gebieten.....	31
4. Nutzung der geschützten Gebiete	35
5. Der Zustand der Gewässer und der Biotope.....	37
6. Entwicklungen mit Auswirkungen auf den Zustand der Gewässer.....	47
7. Das Monitoring des Zustands der Gewässer und Biotope.....	51
8. Entwicklungen mit indirektem Einfluss auf den Naturschutz.....	54
9. Wissensverbreitung.....	57
10. Internationale Kooperation	59

INTRODUCTION

•

EINFÜHRUNG

•

BEVEZETÉS

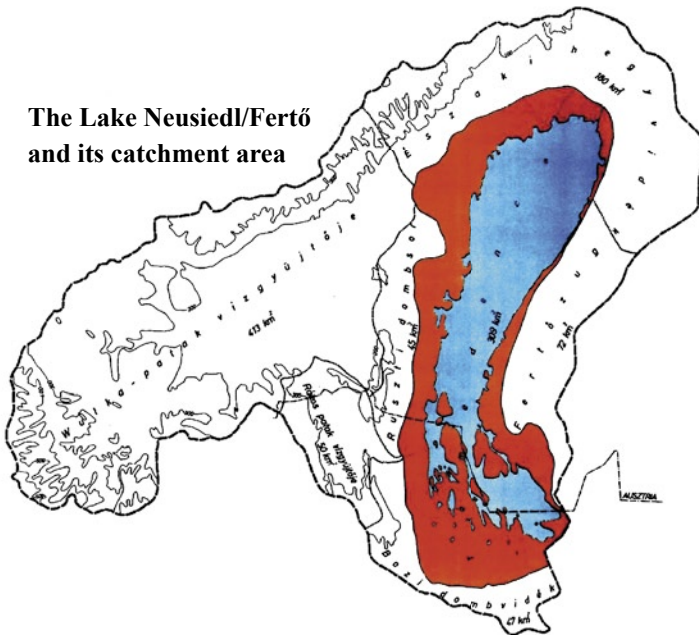

A Fertő-tó körüli régió határon átnyúló és világsszerte egyedi tájegységet képez, a Fertő tó és a Hanság vidéke, az egykori hatalmas mocsár- és lápvilág máig fennmaradt területeivel, a természet ritka szigete a két ország találkozásánál. Közép-Európa harmadik legnagyobb állóvize, korát mintegy 20 ezer évre becsülik. Hossza 35 km, szélessége 7–15 km, felülete 315 km², kb. háromnegyede Ausztriában fekszik, a magyar terület kb. 75 km². Vízyűjtő területe 1230 km², ami négyszer nagyobb, mint a tófelület. A Fertő-tó vízháztartását főleg a csapadék és a párolgás határozza meg, a betorkolló, illetve elvezetett folyóvizek alárendelt szerepet játszanak. Vízutánpótlás két patakon keresztül érkezik, természetes lefolyása nincs, vize csak mes-

The region Lake Neusiedl/Fertő is a cross border landscape, unique in the world. The area around Lake Neusiedl/Fertő and that of the Hungarian Hanság, with the still existing areas of the formerly huge swamp and marsh-land, is a rare island of nature at the meeting-point of the two countries. The lake is the third largest standing water of Central Europe, its age is estimated at some 20 thousand years. Its length is 35 kilometres, width 7-15 kilometres, its surface area is 315 km², three quarters of it are in Austria, the Hungarian area is approximately 75 km². Its catchment area is 1,230 km², which is four times bigger than the lake itself. The natural water management of Lake Neusiedl/Fertő is mostly depending on precipitation and evaporation, influx and discharge are

Die Region Neusiedler See stellt eine grenzübergreifende, weltweit einzigartige Landschaft dar, die Umgebung des Neusiedler Sees und des Waasen gilt mit den bis heute bestehenden Gebieten der ehemaligen Moor- und Sumpflandschaften als eine seltene Insel der Natur an der Grenze zweier Länder. Der See ist das drittgrößte stehende Gewässer Mitteleuropas, sein Alter wird auf etwa 20.000 Jahre geschätzt. Seine Länge beträgt 35 km, seine Breite 7–15 km, seine Wasserfläche macht 315 km² aus. Der Neusiedler See liegt zu etwa drei Viertel in Österreich, die auf Ungarn entfallende Fläche beträgt etwa 75 km². Das Einzugsgebiet des Sees beträgt 1.230 km², es ist viermal größer als die Seefläche selbst. Der Wasserhaushalt des schwach salzhaltigen Neusiedler Sees wird vor allem von Niederschlägen und Verdunstungen bestimmt, Zu- und

The Lake Neusiedl/Fertő
and its catchment area

terséges úton a Hanság-főcsatornán keresztül, zsilip megnyitásával eresztethető le. A tóra a sekély víz, a nagyméretű vízszintingadozás és az enyhe sótartalom jellemző. A tó déli (magyar) oldala 80 %-ban elnádásodott, szélessége helyenként az 5-6 kilométert is eléri, ez a nádövezet adja a tó jellegzetes megjelenési formáját, emellett döntő kihatással van a tó vízháztartására és vízminőségére.

A Fertő tó körüli régió egyedülálló jelentőséggel bír a növény- és állattan, a tájkép, a néprajz és a kultúrtörténet szempontjából. Ornitológiai szempontból a Fertő-tó körüli terület, mint a madarak költő- és pihenőhelye a legfigyelemreméltóbbak egyike Európában. Több mint 300 madárfajtát (ebből 150 költőmadarat) figyeltek meg, amelyek között számos ritka és veszélyeztetett fajta található.

Austriában a régió magában foglalja a Fertő-tavat a hozzátartozó nádövezettel, a tó nyugati előterét, és a Fertőzugot. Jellemző a Fertőzugra a számos, kb. fél méter mély, sótartalmú és egyáltalán semmilyen betorkolló vagy elvezető vízfolyással nem rendelkező állóvíz (ún. „tavacskák”).

A Fertő-tó körül az osztrák állami területen egy tájvédelmi területet, öt természetvédelmi területet, egy „védett életteret” és a Fertő-Fertőzug Nemzeti Parkot hozták létre. Nemzetközi elismertséget azáltal kapott a terület, hogy az UNESCO bioszféra-rezervátummá, az Európa Tanács európai biogenetikai rezervátummá nyilvánította, emellett RAMSAR-terület lett, illetve elnyerte a 2. kategóriájú IUCN Nemzeti Park minősítést (IUCN: International Union for Conservation of Nature and Natural Resources). A régiót továbbá az UNESCO Világ Kulturális Örökség részévé nyilvánították és Madarak védelméről, valamint a Növényvilágról,

neglectable Water supply is provided through two streams, the lake does not have a natural outflow; its water can be let out only in an artificial way, through Hanság Channel, by opening the lock gate. The lake is characterised by shallow water, the great extent of the fluctuation of the water level, and the mild salt contents. The Southern (Hungarian) side of the lake is 80% taken up by reeds, in places its width reaches 5-6 kilometres; this zone of reeds provides the characteristic shape of the appearance of the lake, and it furthermore has a decisive affect on the water balance and the water quality of the lake.

The region around Lake Neusiedl/Fertő has a unique significance from the aspect of fauna and flora, the landscape, ethnography and the history of culture. From the ornithological point of view the area of Lake Neusiedl/Fertő is one of the most remarkable sites in Europe. More than 300 species of birds (150 of them breeding in the region), including many rare and endangered species, were observed.

In Austria the region consists of the Lake Neusiedl/Fertő and its reed belt and Western foreground terrain and the so-called Seewinkel. Salty ponds (“Lacken”) without any water contributor or drain with a depth of approximately 0.5 metres are characteristic for the Seewinkel.

On Austrian territory there are a landscape protection area, five nature protection areas, a protected habitat and the National Park Neusiedler See-Seewinkel. International appreciation was attained with the declaration as a Biosphere Reserve of the UNESCO, as protected area of the RAMSAR-convention, as an European Biogenetic Reserve and as a national park of the IUCN (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources)

Abflüsse spielen nur eine untergeordnete Rolle. Die Wasserzufuhr erfolgt über zwei Flüsse; der See verfügt über keinen natürlichen Abfluss, das Wasser kann nur auf künstlichem Wege, den Einserkanal (Hanságkanal), durch das Öffnen einer Schleuse abgelassen werden. Das seichte Wasser, die starken Schwankungen des Wasserpegels und der niedrige Salzgehalt sind typische Merkmale des Sees. 80% der Seefläche in Ungarn sind mit Schilf bewachsen, die Breite des Schilfgürtels erreicht auf dem ungarischen Teil am Südufer des Sees an manchen Stellen 5–6 Kilometer. Diese Schilffläche verleiht dem See sein typisches Erscheinungsbild und hat darüber hinaus maßgebliche Auswirkungen auf den Wasserhaushalt und die Wasserqualität des Sees.

Die Region um den Neusiedler See ist für Flora und Fauna, das Landschaftsbild, die Völkerkunde und die Kulturgeschichte von besonderer Bedeutung. Aus ornithologischer Sicht ist das Neusiedler See-Gebiet als Nist- und Rastplatz eines der bemerkenswertesten Gebiete Europas. Es wurden über 300 Vogelarten (davon 150 Brutvogelarten), unter denen sich zahlreiche seltene und gefährdete Arten befinden, beobachtet.

In Österreich umfasst die Region den Neusiedler See mit seinem Schilfgürtel, das Seevorgelände und den Seewinkel. Kennzeichnend für den Seewinkel sind zahlreiche salzhaltige, etwa einen halben Meter tiefe und weitgehend zu- und abflusslose Gewässer (Lacken). Auf österreichischem Staatsgebiet sind um den Neusiedler See ein Landschaftsschutzgebiet, fünf Naturschutzgebiete, ein Geschützter Lebensraum und der Nationalpark Neusiedler See-Seewinkel errichtet. Internationale Anerkennung wurde durch die Erklärung zum Biosphärenreservat durch die UNESCO, zum RAMSAR-Gebiet, zum Europäischen Biogenetischen Reservat durch den Europarat und die Anerkennung als Nationalpark der IUCN (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources) Kategorie II erlangt. Weiters wurde die Region zum

Állatvilágról és a Biológiai Élettérrel szóló irányelvek végrehajtása során ún. Natura 2000 terület kategóriára jelölték.

Az 1991-ben kialakított – az akkor még – Fertő-tavi Nemzeti Park, illetve a tó osztrák területén 1992-ben létrehozott 9500 hektár¹ területű nemzeti park közös megnyitására 1994. áprilisában került sor, az ökológiailag egységet képező nemzeti parkok összterülete ezzel meghaladja a 33 ezer hektárt. Magyarországi területe 23,6 ezer hektár, ez a Fertőtől távolabbra eső területeket is magában foglalja. Közvetlen területnek a kb. 12, 5 ezer hektáros Fertő-táj tekinthető.

A Fertő tó földrajzi elhelyezkedése, valamint a nemzetközi kötelezettségek a két országra nézve közös feladatokat jelentenek. A magyar és az osztrák nemzeti parkok és a vízügyi hatóságok tevékenységük során szervezett formában működnek együtt. A közös tevékenység indokolta a két ország számvevőszékének egyeztetett vizsgálatát.

A végrehajtás szabályszerűsége, a forrásfelhasználás hatékonysága, valamint a megtett, illetve tervezett intézkedések ökológiai hasznossága került ellenőrzésre. Az ellenőrzésnek célja volt a különböző hasznosítási tevékenységek között fennálló konfliktusok bemutatása, illetve az ezek megoldását szolgáló lehetőségek kidolgozása, valamint a kétoldalú együttműködés értékelése.

A magyar oldalon a vizsgálat a Fertő tájra, vagyis magára a Fertő-tóra, valamint annak déli oldalára, összesen 12 ezer hektár területre terjedt ki. Helyszíni ellenőrzésre az illetékes minisztérium szervezeteinél

¹ A hektár mindkét országban használatos és hivatalos területmérték, 1 hektár az 10.000 m², vagyis 1 hektár = 0,01 km².

category II. Furthermore, the region was declared as World Cultural Heritage by UNESCO and nominated as a protected area of the EU-Birdprotection and Habitat directives.

The joint opening of Lake Fertő National Park, which was established in Hungary in 1991 and was called so in that time, and of the Austrian National Park, established in 1992 with an area of 9500 hectare¹ took place in April 1994. Thus, the total area of the national parks forming a single ecological unit exceeds 33 thousand hectares. Its Hungarian part is 23.6 thousand hectares, which also contains the areas lying farther away from Lake Neusiedl/Fertő. The so-called Fertő land with a territory of approx. 12.5 thousand hectare can be considered an adjoining area.

The geographical location of Lake Neusiedl/Fertő, as well as the international obligations, poses common tasks for the two countries. In course of their activities, the Hungarian and Austrian national parks and water management agencies work together in organised forms. The joint activity was the reason for the co-ordinated audit by the supreme audit institutions of the two countries.

The audits were regularity audits as well as performance audits, focusing on the efficiency and effectiveness of resources spent, and ecological issues of already implemented and planned programmes and measures. Intention of the audit was to reveal conflicts in the use of the region, to elaborate possibilities to solve them and to evaluate the bilateral co-operation.

¹ Hectare is a unit of area measurement used and official in both countries, 1 hectare = 0.01 km².

Weltkulturerbe der UNESCO erklärt und in Umsetzung der Vogelschutz- und der Fauna-Flora-Habitat-Richtlinie als Natura 2000-Gebiet gemeldet.

Seit der gemeinsamen Eröffnung des im Jahre 1991 in Ungarn gegründeten und damals noch „Fertő-tavi Nemzeti Park“ (Nationalpark Neusiedler See) genannten Nationalparks und des 1992 auf österreichischen Staatsgebiet mit einer Fläche von 9.500 ha¹ geschaffenen Nationalparks im April 1994 überschreitet die Gesamtfläche der eine ökologische Einheit bildenden Nationalparks 33.000 ha. Die ungarische Fläche beträgt 23.600 ha, diese umfasst auch die vom Neusiedler See entfernter liegenden Gebiete. Als unmittelbarer Bereich kann die etwa 12.500 ha große „Fertő-táj“ (Landschaft des Neusiedler Sees) betrachtet werden.

Die geographische Lage des Neusiedler Sees, sowie die internationalen Verpflichtungen bedeuten gemeinsame Aufgaben für die beiden Länder. Der ungarische und der österreichische Nationalpark und die Behörden der Wasserwirtschaft kooperieren in organisierter Form miteinander. Durch die gemeinsame Tätigkeit wurde die koordinierte Prüfung der Rechnungshöfe beider Länder begründet.

Überprüft wurden die Ordnungsmäßigkeit der Durchführung, die Effizienz des Mitteleinsatzes und die ökologische Relevanz der getroffenen bzw. geplanten Maßnahmen. Die Zielsetzung bestand im Aufzeigen von Nutzungskonflikten und der Erarbeitung von Möglichkeiten zu ihrer Lösung sowie der Bewertung der bilateralen Zusammenarbeit.

Die Überprüfung erstreckte sich auf der ungarischen Seite auf die Landschaft am Neusiedler See, also auf den Neusiedler See selbst sowie dessen südliche Seite, insgesamt auf eine Fläche von 12.000 ha.

¹ Der Hektar ist ein in beiden Ländern gebräuchliches und offizielles Flächenmaß, 1 Hektar entspricht einer Fläche von 100x100 Meter, also ist 1 ha = 0,01 km²

és a Fertő tó környezetében elhelyezkedő 11 önkormányzatnál került sor. Az Osztrák Számvevőszék vizsgálata a Nemzeti Parkra, illetve a tó körül az osztrák állam területén található törvényileg védett területekre terjedt ki. Ez összesen 42.000 ha területet fed le. Adatszerzésre került sor a Mezőgazdasági, Erdőgazdálkodási, Környezetvédelmi és Vízügyi Szövetségi Minisztériumnál, a Burgenlandi Tartományi Hivatalban, a helyileg illetékes járási hivatalban, valamint a Fertő-Fertőzug Nemzeti Parkban.

A gazdálkodás megfelelőségének a vizsgálatát az Osztrák Számvevőszék kérdőívek segédletével végezte el. A szükséges anyagok, információk begyűjtésére a vizsgált szerveknél a helyszínen került sor. A tényleges helyzetet dokumentumok tanulmányozása, interjúk, a létező információs rendszerek adatainak értékelése révén derítették fel, illetve dolgozták fel az Osztrák Számvevőszék munkatársai. A párhuzamos ellenőrzés lényegében azonos módszerrel valósult meg. A magyar ellenőrzés az INTOSAI ellenőrzési stenderdeket, az osztrák ellenőrzés pedig az „EU Ellenőrzési Irányelveket” alkalmazta. Ez utóbbi összhangban áll az INTOSAI stenderdekkel, útmutatóként szolgál a sztenderdek alkalmazására. Az ökológiai értékeléshez szükséges információk megszerzése a Nemzeti Parkba való bejárás révén történt. A két Számvevőszék folyamatosan egyeztetette az ellenőrzés témáit és módszereit.

A közös ellenőrzés az 1997–2003. éveket érintette. A számvevőszékeknek a saját jelentésüket be kell terjeszteniük az országuk törvényhozó testületeinek. A közös jelentés a határon átnyúló problémák és intézkedések összefoglalását mutatja be.

On the Hungarian side, the audit covered the Fertő land, that is Lake Neusiedl/Fertő itself, and its Southern side, altogether an approximately 12-thousand hectare area. Site audit took place at the entities of the line ministry and eleven local governments located in the environment of Lake Neusiedl/Fertő. The audit of the Austrian Court of Audit covered the National Park and the protected areas around the lake on Austrian territory, concerning approximately 42.000 ha. The necessary information was gathered at the Austrian Federal Ministry of Agriculture, Forestry, Environment and Water Management-, the Government of the Federal State of Burgenland, at the local administrative bodies and at the National Park.

During the preparation of the audit of the Austrian Court of Audit questionnaires were sent out. The audit itself took place at the audited entities; the information was gathered in detail by the means of interviews and the evaluation of files and available electronic database. The co-ordinated audit was carried out essentially with the same method. In course of the audit the INTOSAI auditing standards were applied in Hungary, and the “European Implementing Guidelines” in Austria. The latter guidelines are in line with the INTOSAI standards, serve as an application guidance to the standards. The necessary information for ecological evaluation was gathered during visits in the National Park. Issues and methods of the audit were discussed and adjusted between the Austrian Court of Audit and the Hungarian State Audit Office.

The joint audit activity covered the years 1997–2003. The supreme audit institutions had to submit their own reports to the legislative bodies of their countries. The joint report gives a summary of cross-border problems and measures.

Prüfungen vor Ort wurden bei Dienststellen des zuständigen Ministeriums und bei den in der Umgebung des Neusiedler Sees gelegenen 11 Gemeinden vorgenommen. Die Prüfung des österreichischen Rechnungshofes erstreckte sich auf den Nationalpark und die gesetzlich geschützten Gebiete rund um den Neusiedler See auf österreichischem Staatsgebiet. Dies umfasst eine Fläche von ca. 42.000 ha. Erhebungen wurden im Bundesministerium für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft, im Amt der Burgenländischen Landesregierung, bei der örtlich zuständigen Bezirkshauptmannschaft und im Nationalpark Neusiedler See–Seewinkel getätigt.

Die Gebarungüberprüfung des österreichischen Rechnungshofes wurde unter Zuhilfenahme von Fragebögen durchgeführt. Die Erhebungen fanden bei den geprüften Stellen an Ort und Stelle statt; die Sachverhalte wurden mittels Aktenstudiums, Interviews, Auswertung von Daten der vorhandenen Informationssysteme usw. im Detail ermittelt und bearbeitet. Die koordinierte Prüfung des Ungarischen Staatsrechnungshofes erfolgte im Wesentlichen mit gleichen Methoden. Die ungarische Prüfung hat die „INTOSAI-Prüfungsnormen“, die österreichische die „EU-Prüfungsrichtlinien“ angewendet. Letztere stehen in Einklang mit den „INTOSAI Prüfungsnormen“ und liefern einen Leitfaden für den Vollzug der „INTOSAI-Prüfungsnormen“. Die für die ökologische Bewertung notwendigen Informationen wurden im Zuge von Begehungen in den Nationalparks gewonnen. Prüfungsthemen und –methoden wurden zwischen dem Ungarischen Staatsrechnungshof und dem österreichischen Rechnungshof laufend erörtert und abgestimmt.

Die gemeinsame Überprüfung erstreckte sich auf die Jahre 1997–2003. Die Rechnungshöfe haben ihre eigenen Berichte den gesetzgebenden Körperschaften ihres Landes vorzulegen. Der gemeinsame Bericht beinhaltet die Zusammenfassung der grenzüberschreitenden Probleme und Maßnahmen.

SUMMARY OF FINDINGS

•

ZUSAMMENFASSUNG DER FESTSTELLUNGEN

•

MEGÁLLAPÍTÁSOK ÖSSZEFOGLALÁSA

A térség természetvédelmét alapvetően a mindkét ország által aláírt nemzetközi szerződésekből adódó kötelezettségek határozzák meg. Ezek közé tartozik a Ramsar-egyezmény („Megállapodás a vízmenti területekről, különösképpen a nemzetközi jelentőségű vízi és mocsári madarak életteréről”), a biológiai sokféleségről szóló egyezmény, valamint a Madarak védelméről, illetve a Növényvilágról, Állatvilágról és a Biológiai Élettérrel szóló EU-irányelvek. A Fertő-tó határvíz, ezért kiemelten veszik figyelembe az országhatárokat átlépő vízfolyások és a nemzetközi tavak védelméről és használatáról szóló Helsink-i Egyezményben foglaltakat.

A Fertő-tó régiójában magyar oldalon környezet- és természetvédelmi fejlesztésekre 14.486,4 millió forint hazai és 1.476,5 millió forint nemzetközi forrást használtak fel. Ebből közvetlen természetvédelmi célra 289,3 millió forintot fordítottak, a többi a levegő szennyezettségét csökkentő közlekedésfejlesztés és kerékpárút építésének céljait szolgáltatta. Hiányossággként észleltük, hogy a vizsgált területre jutó egyéb pénzügyi, valamint az egyes szervezetek által végrehajtott szakfeladatok ráfordításai külön nem mutathatók ki. Javaslatot tettünk a miniszternek a természetvédelemre fordított kiadások számbavételének kialakítására.

Magyarországon a Fertő tó natúr, megőrző, és környező zónáit kijelölték, de ezek jegyzéke jogszabályban nem jelent meg, és ezért nem hivatalos. A Fertő tó területére a természetvédelemről szóló törvényben rögzített fokozottan védett illetve a védett területekre vonatkozó előírásokat érvényesítették, amelyek megfelelnek a nemzetközi követelményeknek. A védett természeti területekre 2003-tól hatályos kezelési terveket készítettek, ezekben

The nature-protection of the area is basically determined by obligations emerging from international agreements signed by both countries. Among them are the RAMSAR-Convention („Convention on Wetlands of International Importance, especially as Waterfowl Habitat”), the Convention on Biological Diversity, and the EU-Directives on Bird Protection, respectively Habitat. Lake Neusiedl/Fertő is a frontier water; therefore the provisions of the Helsinki Agreement on cross-border waterways and the protection of international lakes are taken into consideration with special importance.

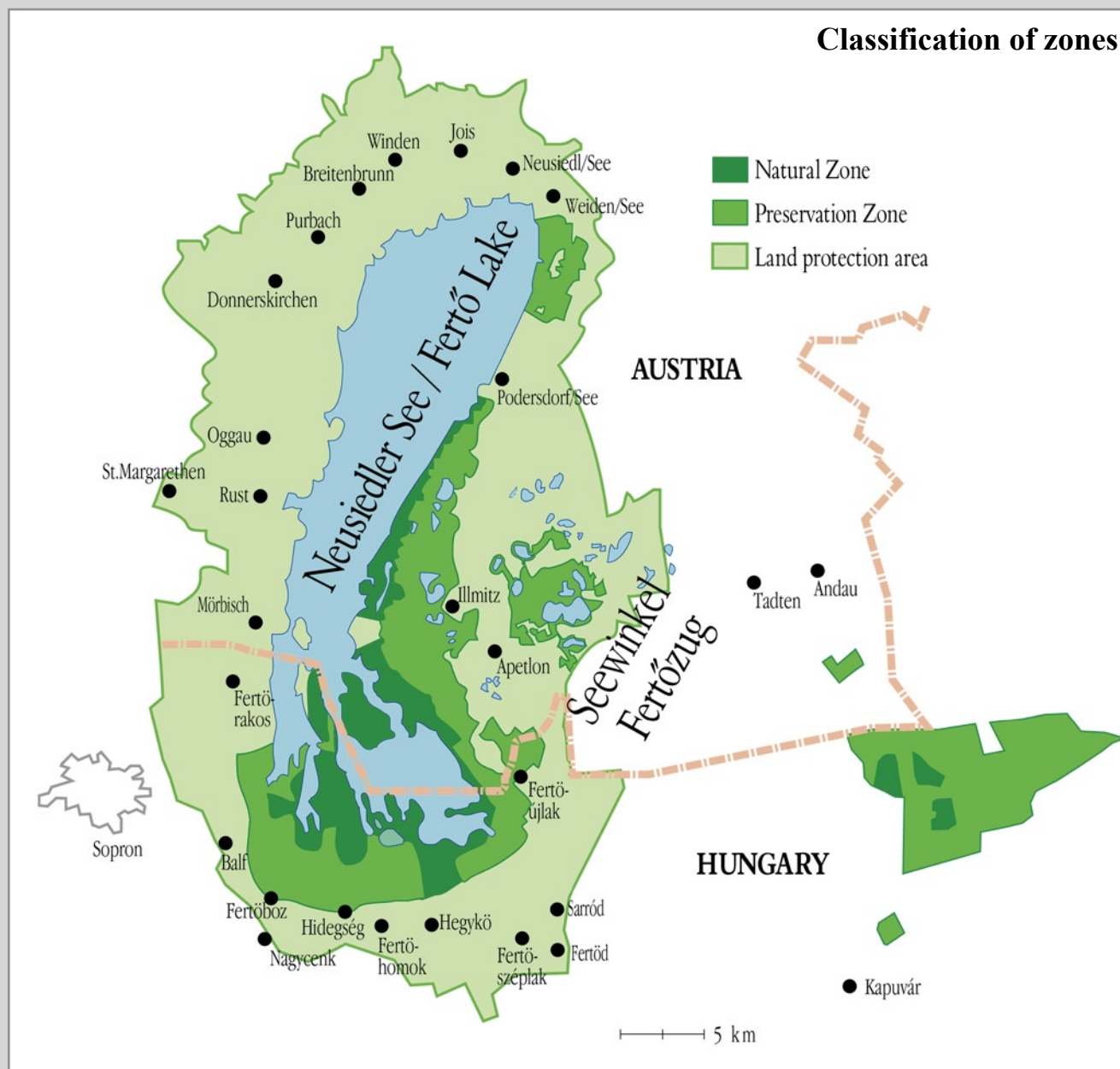
In the region of Lake Neusiedl/Fertő, on the Hungarian side HUF 14,486.4 million domestic and HUF 1,476.5 million international resources were used for environment and nature protection developments. Of this, HUF 289.3 million was spent on direct nature protection aims, while the rest served the purposes of traffic developments with a special focus on decreasing air pollution, and the construction of bicycle roads. The shortcoming was observed that the so-called other financial expenditures spent on the audited field, and the expenditures of professional tasks discharged by certain professional bodies, agencies, could not be demonstrated separately. A recommendation was made to the minister that the accounting of the expenditures going to nature protection be established.

In Hungary, the natural, preservation and surrounding zones of Lake Neusiedl/Fertő were designated, but the list of these was not published in legal regulations; therefore it is not official. In case of the Lake Neusiedl/Fertő area, such legal provisions on increasingly protected and protected areas were applied, that are in line with the international require-

Der Naturschutz in diesem Raum wird grundlegend von Verpflichtungen, die sich aus von beiden Ländern unterzeichneten Abkommen ergeben, bestimmt. Darunter fallen die RAMSAR-Konvention (Übereinkommen über Feuchtgebiete, insbesondere als Lebensraum für Wasser- und Watvögel von internationaler Bedeutung), die Biodiversitätskonvention sowie die Vogelschutz- und die Fauna-Flora-Habitat-Richtlinie der EU. Der Neusiedler See ist ein Grenzgewässer, daher wird den Regelungen des Abkommens von Helsinki über Schutz und Nutzung von grenzüberschreitenden Wasserflüssen und internationalen Seen besondere Aufmerksamkeit gewidmet.

In der Region des Neusiedler Sees wurden auf ungarischer Seite inländische Ressourcen in der Höhe von 14.486,4 Mill. HUF sowie ausländische Ressourcen in der Höhe von 1.476,5 Mill. HUF aufgewendet. Hiervon wurden unmittelbar für Naturschutzzwecke 289,3 Mill. HUF verwendet, der Rest diente der Verkehrsentwicklung zur Verringerung der Luftverschmutzung und zum Bau von Fahrradwegen. Als Mangel wurde festgestellt, dass die für den geprüften Bereich zugewiesenen sonstigen finanziellen Aufwendungen, sowie die Aufwendungen für Fachaufgaben, die von einzelnen Organisationen durchgeführt wurden, nicht gesondert ausgewiesen werden können. Dem Minister wurde eine Empfehlung zur Erarbeitung einer Erfassung der Naturschutzausgaben unterbreitet.

In Ungarn wurden die Natur-, Bewahrungs- und Umgebungszonen des Neusiedler Sees festgelegt. Dieses Verzeichnis wurde jedoch in keiner Rechtsnorm veröffentlicht und ist daher nicht offiziell. Für das Gebiet des Neusiedler Sees wurden die Vorschriften über die besonders geschützten bzw. geschützten Gebiete des Gesetzes über den Naturschutz angewendet, die den internationalen Anforderungen entsprechen. Es wurden Managementpläne, die

a táji és természeti adottságokkal összhangban parcellánként rögzítették a kezelési és művelési előírásokat. A végrehajtáshoz szükséges támogatások és a hasznosítás korlátozásaiból fakadó kártalanítások szabályai azonban hiányoznak. Ezért a magyar Számvevőszék javasolta a kormánynak az erről szóló rendelet mielőbbi kiadását. A kormány válaszában jelezte, hogy a rendelet készítése folyamatban van.

Ausztriában egyes területek elhatárolását törvény vagy rendelet egyértelműen meghatározza, azonban a biogenetikai rezervátum, illetve a bioszféra rezervátumok határainak meghúzása a dokumentumok alapján nem volt nyomon követhető. A RAMSAR-terület határának a térképészeti ábrázolása csupán az Osztrák Számvevőszék ellenőrzése folytán lett részint kiigazítva és átvezetve. Ezért ajánlotta, hogy a védelmi kategóriákkal és egyéb osztályozásokkal összefüggő adatokat egy központi nyilvántartásban egyesítsék. Továbbá az egyes területek határait a jogbiztonság érdekében felmérni, aktualizálni és parcellapontossággal meghatározni szükséges. A Burgenlandi Tartományi Kormányt a saját állásfoglalása szerint az UNESCO és az Európa Tanács által adott besorolások tekintetében az eljárás egyetlen szakaszban sem vonták be, ezért semmilyen alapidokumentummal nem rendelkezik. A parcellapontosságú területelhatárolás a Burgenlandi Tartományi Kormány közlése szerint előkészületben van.

A védett területek megőrzését a két ország eltérő módszerrel oldja meg. A magyar oldalon a területek – felvásárlás révén – állami tulajdonba kerültek, majd saját tevékenység keretében, mezőgazdasági termeléssel (pl. állattartás, legeltetés), illetve bér-

ments and set out in the law on nature protection. For the protected areas, management plans valid from 2003 were made, in which the management and cultivation prescriptions were defined by parcel, in accordance with the characteristic features of the land and nature. However, the subsidy necessary for execution and the regulations on indemnification resulting from the restrictions of use are still outstanding. Therefore, the Hungarian State Audit Office has recommended that the government issue the decree on this issue as soon as possible. In its reply the government has indicated that the preparation of the decree is underway.

Some of the different areas in Austria were clearly determined by law or other regulations. Some other nominations or borders, like the Biosphere Reserve of the UNESCO and the European Biogenetic Reserve could not be empathised at the Government of the Federal State of Burgenland. The cartographic definition of the borders of the RAMSAR protected area was adapted and changed during the audit. The Austrian Court of Audit recommended, to gather all relevant data concerning protected areas and international awards in a single central database. For the sake of juridical guarantee the borders of the different areas should be fixed, updated and defined by the exact borders of the pieces of land. The Government of the Federal State of Burgenland responded, that there were no files about the awards of UNESCO and European Council available, because the Federal State was not involved in the process of nomination. The demanded update of the borders in the region of Lake Neusiedl/Fertő is in preparation.

The preservation of the protected areas is carried out by the two countries with different methods. On

ab 2003 gültig sind, für die geschützten Gebiete erstellt. In diesen wurden die Bewirtschaftungsvorschriften im Einklang mit den Gegebenheiten der Gegend und der Natur pro Parzelle festgehalten. Die zur Durchführung erforderlichen Förderungen und die Regeln für die Entschädigungen aufgrund der Nutzungseinschränkungen fehlen aber noch. Deshalb wurde der Regierung die baldmöglichste Erlassung einer diesbezüglichen Verordnung empfohlen. Die Regierung verwies in ihrer Antwort darauf, dass die Ausarbeitung der Verordnung bereits im Gange sei.

In Österreich sind einzelne Gebietsabgrenzungen durch Gesetz oder Verordnung eindeutig definiert. Doch sind die Grenzziehungen für das Biogenetische Reservat bzw. Biosphärenreservat aktenmäßig nicht nachvollziehbar. Die kartografische Darstellung der Grenze des RAMSAR-Gebietes wurde erst anlässlich der Gebarungsüberprüfung durch den österreichischen Rechnungshof teilweise angepasst und nachgeführt. Der österreichische Rechnungshof empfahl, die mit den Schutzkategorien und Prädikaten zusammenhängenden Daten in einem zentralen Register zusammenzuführen. Weiters sollten im Interesse der Rechtssicherheit die Grenzen der verschiedenen Gebiete erhoben, aktualisiert und durch Parzellen definiert werden. Die Burgenländische Landesregierung war laut ihrer Stellungnahme bei den UNESCO- und Europaratsprädikaten in keiner Phase in die Verfahren eingebunden, deshalb verfügt sie diesbezüglich über keine Unterlagen. Die geforderte parzellenscharfe Abgrenzung für den Raum Neusiedler See sei in Vorbereitung.

Die Bewahrung von geschützten Gebieten wird von beiden Ländern unterschiedlich gelöst. Auf der ungarischen Seite gelangten diese Flächen – durch Ankauf – in Staatseigentum, und wurden anschließend im Rahmen eigener Tätigkeiten, mittels landwirtschaftlicher Produktion (z. B. Viehhaltung, Beweidung) bzw.

beadással hasznosították. A területbiztosítás során a gazdaságossági szempontok szem előtt tartásával nagyobb összefüggő területek kialakítására törekedtek. Az állami kezelésbe vételen kívül más, alternatív megoldás – pl. bérbevétel – nem merült fel. A felvásárlás üteme az állami források csökkenése következtében lelassult, ezért javaslat született a környezetvédelemért felelős miniszter felé, hogy a program mielőbbi befejezése érdekében biztosítsák a szükséges pénzügyi kereteket. Ausztriában a Fertő-tó térségében a területbiztosítást bérlelssel oldották meg, 2001 végén 9.650 hektárt béreltek. Összesen 12 bérleti szerződés létezett, amelyeket főleg különböző érdekszövetségekkel kötötték. Az Osztrák Számvevőszék javasolta, hogy az újonnan tárgyalandó bérleti szerződéseknél az aktualizált szakértői vélemények alapul vételével törekedjenek a lehető leghosszabb bérleti időtartam elérésére, valamint területbiztosítási intézkedéseknél össze kell hasonlítani a várható kiadásokat a finanszírozási lehetőségekkel.

A magyar oldalon a vizsgált régióban több, a környezet- és természetvédelmet célzó fejlesztést hajtottak végre. A hullóvonulás területén az arra haladó autót út alatt hulló alagutakat építettek. Bányarekonstrukciók keretében megtörtént a korábbi felszíni bányaterületek revitalizálása és rendezetlanságának megszüntetése.

A tó halélővilág jelenlegi állapota az Osztrák Számvevőszék megítélése szerint nem megfelelő az élővilág egzotikus halfajtákkal való meghamisítása miatt. A Burgenlandi Tartományi Kormány állásfoglalásában közölte, hogy az angolnatelepítést a jövőben szüneteltetni fogják. A magyar szervek a halállomány érdekében közös tervpályázatot nyúj-

the Hungarian side, the areas have come – through buying-up – under state ownership, and were then utilised in frame of own activity, i.e. agricultural production (animal husbandry, grazing), or leasing out. In frame of safeguarding land for protection purposes, endeavours were made to establish larger, adjoining areas by keeping aspects of economy in mind. In addition to bringing the lands under state management, no other alternative solutions – e.g. renting – have come up. As a result of the decrease of state resources, the rate of buying-up has slowed; therefore a recommendation was made to the minister in charge of environment protection that necessary financial resources should be provided, in order to close the program as soon as possible.

In Austria safeguarding land was done by renting land. For the National Park Neusiedler See–Seewinkel 9.650 ha were rented from the owners (at the end of 2001). In total there were twelve rent agreements, mainly with interest groups. The Austrian Court of Audit recommended for future contracts to aim at long-term rent agreements. Besides, a comparison of expected expenses and possible kinds of financing should be made.

On the Hungarian side, several developments aimed at the protection of the environment and nature were carried out in the audited region. In the area of reptile-migration, tunnels have been constructed under the motorway running in the area. Within the framework of mine reconstructions, the revitalisation and restoration of the former open-pit mining areas took place.

The Austrian Court of Audit found out that the actual state of the fishstocks was unsatisfactory due to the distortion of species. The Government of the

Verpachtung genutzt. Im Laufe der Flächensicherung wurde unter Beachtung der Wirtschaftlichkeit die Bildung von möglichst großen, zusammenhängenden Flächen angestrebt. Neben der Übernahme in staatliche Verwaltung wurde von anderen Alternativen, zum Beispiel Pacht, kein Gebrauch gemacht. Das Tempo des Aufkaufs von Gebieten hat sich infolge der Verringerung der staatlichen Ressourcen verlangsamt, daher wurde dem für den Umweltschutz verantwortlichen Minister im Interesse der baldmöglichsten Beendigung des Programms die Sicherstellung des erforderlichen finanziellen Rahmens empfohlen.

In Österreich wurde die Flächensicherung im Gebiet Neusiedler See mittels Pacht gelöst. Ende 2001 waren 9.650 ha im Nationalpark Neusiedler See–Seewinkel angepachtet. Insgesamt bestanden zwölf, hauptsächlich mit Interessengemeinschaften abgeschlossene Pachtverträge. Der österreichische Rechnungshof empfahl, bei neu zu verhandelnden Pachtverträgen auf der Grundlage aktualisierter Gutachten eine möglichst lange Vertragsdauer anzustreben und bei anstehenden Maßnahmen zur Flächensicherung einen Vergleich der zu erwartenden Ausgaben und Finanzierungsmöglichkeiten anzustellen.

Auf der ungarischen Seite wurden in der geprüften Region mehrere Entwicklungen im Interesse des Umwelt- und des Naturschutzes durchgeführt. Auf dem Gebiet der Amphibienwanderungen wurden unter der durch dieses Gebiet führenden Straße Amphibientunnel angelegt. Die Revitalisierung und Sanierung der ehemaligen Tagbaubergwerke wurde im Rahmen von Grubenrekonstruktionen vorgenommen.

Der derzeitige Zustand der Fischfauna ist nach Ansicht des österreichischen Rechnungshofes wegen der Faunenverfälschung durch exotische Fischarten unbefriedigend. Die Burgenländische Landesregierung teilte in ihrer Stellungnahme mit, dass der Aalbesatz in Zukunft unterbleiben werde. Die ungarischen

tottak be a halászati hasznosítási jog átvételére vonatkozóan.

Az intézkedések és beruházások révén a víz minősége kielégítő színvonalú, ezt folyamatos vízminőségi vizsgálatokkal ellenőrizték, szükség szerint kotrásokat végeztek. A vízi élővilág élettere az intézkedések és beruházások eredményeképpen biztosítottnak tekinthető. Az osztrák állam területén levő tavacskák természetes vízháztartásának a gazdasági hasznosításból származó károsodása a jellegzetes növényvilág elvesztéséhez, valamint végső soron a nádasok elburjánzásához és a vízfelület végleges megszűnéséhez vezet. Ezáltal ennek a biológiai életérnek a különleges állatvilága is veszélyeztetett. Az Osztrák Számvevőszék ezért intézkedéseket javasolt a tavacskák rendbe hozására. A Burgenlandi Tartományi Kormány közlése szerint a Nemzeti Park Igazgatóság intézkedéseket hajtott végre a tavacskák rendbehozatalára, amelyek során sikerült visszaszorítani a nádat. Néhány kivételtől eltekintve a tavacskák vízháztartását már semmi nem befolyásolja negatívan. A magyar szakemberek a tó vízének levezetését szolgáló Hanság csatorna mellett a vízi állat és növényvilág fenntartása, védelme érdekében 430 hektárra kiterjedő élőhely rekonstrukciót hajtottak végre.

A tó vízminőségét alapvetően befolyásoló tényező a terület településeinek szennyvízkezelése. A magyar oldalon a szennyvizek elvezetése a tó vízgyűjtő területéről – három szennyvíztisztító telep kivételével –, gyakorlatilag megoldott, a problémás telepek szennyezése várhatóan a 2006-ban befejeződő beruházással szűnik meg. A szennyeződések további szűrését biztosítja majd a nádasban kialakított két szűrőmező 2003. évi üzembe helyezése.

Federal State of Burgenland reported, that the release of eels (*Anguilla anguilla*) will be stopped. To protect the fishstocks. Hungarian authorities have submitted a joint project concerning the acquisition of the fishery right.

In consequence of the measures and investments, the quality of water is sufficient; this is checked through continuous water-quality tests, and dredging has been carried out when necessary. As a result of the measures and investments, the habitat of water fauna and flora can be considered secured. The economic use of the salty ponds, that are located in Austrian territory, results in disruption of the natural water management and as a consequence in losses of typical plants and in devastation of the ponds, due to the overwhelming penetration of reed and soil. This endangers the typical fauna of the region. The Austrian Court of Audit recommended measures for the restitution of ponds. The Government of the Federal State of Burgenland reported the beginning of the restitution of ponds in the National Park, which led to a retreat of reed. Except of singular events there are no more disturbances of the natural water management of the ponds. In addition Beside the Hanság Channel serving the conduct of water from the lake, the Hungarian experts, to maintain and protect the water fauna and flora, have carried out habitat reconstruction covering 430 hectares.

A factor basically influencing the water quality of the lake is the wastewater management of the communities of the area. On the Hungarian side, the channelling of waste waters from the catchment area of the lake – with the exception of three sewage water treatment plants – has practically been solved, the pollution of problematic plants is expected to

Behörden haben im Interesse des Fischbestandes ein gemeinsames Projekt, zur Übernahme der Fischereinutzungsrechte eingereicht.

Infolge der Maßnahmen und der Investitionen war die Wasserqualität zufriedenstellend, sie wurde mit kontinuierlichen Wasserqualitätskontrollen geprüft, wenn erforderlich, wurden Baggerarbeiten durchgeführt. Infolge der Maßnahmen und Investitionen ist der Lebensraum im Wasser als gesichert anzusehen. Die aus der wirtschaftlichen Nutzung resultierende Störung des natürlichen Wasserhaushalts der Lacken auf österreichischem Staatsgebiet führt zum Verlust der typischen Pflanzenwelt sowie letztlich zum Verschilfen und Verlanden. Dadurch ist auch die besondere Tierwelt dieses Lebensraumes gefährdet. Der österreichische Rechnungshof empfahl daher Maßnahmen zur Lackensanierung. Nach Angaben der Burgenländischen Landesregierung hat die Nationalparkverwaltung Maßnahmen zur Lackensanierung durchgeführt, wodurch das Schilf zurückgedrängt wurde. Bis auf wenige Ausnahmen finde keine Störung des Wasserhaushalts der Lacken mehr statt. Neben dem Einserkanal, der als Abfluss des Sees dient, wurden im Interesse der Erhaltung und des Schutzes der Tier- und Pflanzenwelt von ungarischen Fachleuten Biotopneubelebungen auf einer Fläche von 430 ha durchgeführt.

Ein Faktor, der die Wasserqualität des Sees grundsätzlich beeinflusst, ist die Abwasserentsorgung der Siedlungen in der Umgebung. Auf der ungarischen Seite ist die Ableitung des Abwassers vom Einzugsgebiet des Sees – mit Ausnahme von drei Abwasserreinigungsanlagen – praktisch gelöst. Die Verschmutzung durch die problematischen Reinigungsanlagen wird voraussichtlich mit einer im Jahre 2006 zu Ende gehenden Investition gelöst sein. Die weitere Filterung der Verschmutzungen wird im Jahre 2003 durch die Inbetriebnahme der im Schilf

A tó nyugati partján levő települések számára egy központi szennyvíztisztítót létesítettek Schützen am Gebirge településen. Ennek kell helyettesítenie a kilenc meglevő helyi létesítményt.

A tó magyarországi nádasállományának minősége romlott, annak ellenére, hogy állapotának, minőségének felméréséhez és a nádatás ellenőrzéséhez korszerű eszközöket -műholdfelvételeket – is igénybevettek. A szakszerű nádgazdálkodás és a nádas minőségének javítása érdekében a kezelő hatóságok a nádtermelés monopol használati jogának megszüntetésére töreksenek. A magyar Állami Számvevőszék javasolta a kormánynak a nádgazdálkodást egységesen szabályozó rendelet kiadását.

Ausztriában hasznosítási konfliktusok a mezőgazdaság, a vadászat, a halászat és az idegenforgalom tekintetében állnak fenn, a mezőgazdaság érdekében elvégzett víztelenítések a tavacskák sótartalmának, valamint a sós talaj nagyságának csökkenésével jártak. Csak a Nemzeti Parkban létezett olyan, a látogatók irányítására kialakított rendszer, amely megnevezte a tilalmakat és a fontos követelményeket. A mezőgazdasági művelés intenzívváadásának a következményei károsan hatnak a védendő biológiai életterekre. Ki kellene terjeszteni az extenzív művelés irányába ható intézkedéseket, programokat, ahogy ezek végrehajtása a Nemzeti Park területén már megtörtént. Továbbá az egyik RAMSAR-területen a vízi madarak vadászatára vonatkozóan kritikus megközelítéssel utána kellene járni az ügy háttérének. A tavacskák mindennemű gazdasági hasznosítását abba kell hagyni.

A természetvédelmi intézkedések, döntések előkészítése, a területállapotának nyomon követése érdekében a tavon és környékén mindkét országban

cease with the investment project due to finish in 2006. The further filtering of pollution will be ensured in the year 2003 by the putting into operation of the two filter-fields established in the cane-field. For the communities on the western shore of the Lake a central waste water facility was constructed in the community of Schützen am Gebirge. It shall replace the existing nine local facilities.

The quality of reed stock in the Hungarian part of the lake has decreased even though modern equipment – satellite photographs – have been used for the surveillance of its state and quality and the monitoring of the reed harvest. In the interest of professional reed management and the improvement of the quality of the cane-field the management authorities are making efforts to terminate the monopolistic right of usage of reed production. The Hungarian State Audit Office has recommended that the government should issue a decree uniformly regulating reed management.

In Austria there were conflicts of use with agriculture, hunting, fishery and tourism. Drainage in the interest of agriculture has caused the creeping degradation of soil and the salty ponds, due to the continuous loss of salt. A guidance system for visitors, with the indications of requirements and prohibitions, was established only in the National Park. The intensive agricultural use resulted in endangering the typical habitats. Measures for agricultural downgrading, as they are implemented in the National Park, should be extended. Besides, the hunting of waterfowls in a RAMSAR protection area should be scrutinised. Any economic use of the ponds has to be avoided.

In the interest of the preparation of the nature-protection measures and decisions, as well as the

gelegenen beiden Filterfelder gewährleistet. Für die westlichen Seeufergemeinden wurde eine zentrale Abwasserreinigungsanlage in Schützen am Gebirge errichtet. Diese soll die neun bestehenden örtlichen Anlagen ersetzen.

Der ungarische Schilfbestand des Sees hat sich qualitativ verschlechtert, obwohl zur Erhebung des Zustandes und der Qualität sowie zur Kontrolle der Schilfernte auch moderne Mittel – Satellitenfotos – verwendet wurden. Im Interesse einer sachgemäßen Schilfwirtschaft und der Verbesserung der Schilfqualität streben die Verwaltungsbehörden die Aufhebung des Nutzungsmonopols in Bezug auf die Schilfproduktion an. Der Regierung wurde der Erlass einer die Schilfwirtschaft einheitlich regelnden Verordnung empfohlen.

In Österreich bestehen Nutzungskonflikte mit der Landwirtschaft, der Jagd, der Fischerei und dem Tourismus. Die im Interesse der Landwirtschaft durchgeführten Entwässerungsmaßnahmen haben den Salzverlust von Lacken und Salzböden mit sich gezogen. Ein Besucherleitsystem mit Ver- und Geboten gab es nur im Nationalpark. Die Folgen der landwirtschaftlichen Intensivierung beeinträchtigten die schützenswerten Lebensräume. Maßnahmen zur Extensivierung, wie sie im Bereich des Nationalparks bereits durchgeführt wurden, sollten ausgedehnt werden. Weiters wäre in einem RAMSAR-Gebiet die Jagd auf Wasservögel grundsätzlich kritisch zu hinterfragen. Jede wirtschaftliche Nutzung der Lacken hätte zu unterbleiben.

Zur Vorbereitung von Maßnahmen und Beschlüssen bezüglich des Naturschutzes sowie der Überwachung des Zustandes des Gebietes wurden auf dem See und in seiner Umgebung in beiden Ländern regelmäßig Forschungsarbeiten und Monitoringprogramme durchgeführt. Eine zentrale Frage ist die Anfertigung eines Programms zur langfristigen Nutzung des Sees.

rendszeres kutatásokat és monitoring programokat végeztek. Központi kérdésként merült fel a tó hosszú távú hasznosítását célzó program készítése. A magyar Nemzeti Park – vizsgálatok és szakmai munka eredményeként – 2002-ben elkészített egy hosszú távra szóló szakmai tanulmányt. A Fertő-tó hosszú távú egységes kezelésének biztosítása érdekében az Állami Számvevőszék javasolta a tanulmány átfogó szakmai-pénzügyi projektté fejlesztését.

Az INTERREG II EU-program keretében az osztrák nemzeti park két projektet bonyolított le a magyar nemzeti parkkal együttműködésben. Továbbá a Mezőgazdasági, Erdőgazdálkodási, Környezetvédelmi és Vízügyi Szövetségi Minisztérium és Burgenland Szövetségi Tartomány számos kutatási feladatot és tudományos vizsgálatot finanszíroztak. Az ilmitzi biológiai állomás szintén folyamatosan végzett kutatási és monitoringprojekteket.

Az Osztrák Számvevőszék javasolta egy átfogó koncepció elkészítését a fentebbi természetvédelmi, kutatási és fejlesztési intézkedésekre, projektekre, valamint ezek fontossági rendjének megállapítását is javasolta. A Burgenlandi Tartományi Kormány állásfoglalásában közölte, hogy a Nemzeti Park Tudományos Testülete részéről jelenleg kidolgozás alatt van egy átfogó kutatási koncepció. Szintén kidolgozás alatt van a sós tavacsákkal kapcsolatosan egy társfinanszírozásos megoldású nagyprojekt.

A Fertő tó természetvédelméhez kapcsolódó feladatokat Magyarországon a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium és szervezetei, az Osztrák Köztársaságban a Burgenlandi Tartományi Hivatal látják el. A magyar és osztrák hatóságok a Magyar-Osztrák Nemzeti Park Bizottság, valamint az

monitoring of the condition of the region, regular research and monitoring programs are carried out on the lake and in its environment in both countries. The preparation of a program aimed at the long-term utilisation of the lake has emerged as a central issue. In 2002, the Hungarian National Park – as a result of examinations and professional work – prepared a long-term professional study. In the interest of securing the long-term, unified utilisation of Lake Neusiedl/Fertő, the State Audit Office recommended that the study should be developed into a comprehensive professional and financial project.

In the framework of the EU-initiative INTERREG II two projects were carried out in the Austrian National Park in co-operation with the administration of the Hungarian National Park. Besides, many research and scientific projects were financed by the Austrian Federal Ministry of Agriculture, Forestry, Environment and Water Management and the Government of the Federal State of Burgenland. The Biological Center Illmitz was also permanently involved in projects of research and monitoring.

The Austrian Court of Audit recommended to develop a concept for research, nature protection and measures of development and to make up a ranking of the planned measures. The Government of the Federal State of Burgenland reported that the Scientific Advisory Board of the Austrian National Park was working on an overall research framework. Besides, a co-financed project concerning the ponds is planned.

In Hungary, the tasks related to the nature protection of Lake Neusiedl/Fertő are carried out by The Ministry of Environmental Protection and Water

Der ungarische Nationalpark hat – als Ergebnis von Untersuchungen und fachlicher Arbeit – im Jahre 2002 eine Fachstudie für die langfristige Nutzung erarbeitet. Im Interesse der Sicherung der langfristigen einheitlichen Behandlung des Neusiedler Sees hat der Ungarische Staatsrechnungshof die Entwicklung dieser Studie zu einem umfassenden fachlich-finanziellen Projekt empfohlen.

Im Rahmen der Gemeinschaftsinitiative INTERREG II wurden im österreichischen Nationalpark in Kooperation mit der ungarischen Nationalparkverwaltung zwei Projekte abgewickelt. Weiters finanzierten das Bundesministerium für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft und das Land Burgenland zahlreiche Forschungsaufträge und wissenschaftliche Untersuchungen. Die Biologische Station Illmitz führte ebenfalls laufend Forschungs- oder Monitoringprojekte durch.

Der österreichische Rechnungshof empfahl, für diese Naturschutz-, Forschungs- und Entwicklungsmaßnahmen ein Gesamtkonzept zu erstellen und diese Vorhaben nach Prioritäten zu reihen. Die Burgenländische Landesregierung teilte in ihrer Stellungnahme mit, dass ein Rahmenkonzept für die Forschung seitens des wissenschaftlichen Beirates des Nationalparks in Arbeit sei. Ebenso sei ein kofinanziertes Großprojekt zum Thema Salzlacken in Ausarbeitung.

Die mit dem Naturschutz des Neusiedler Sees zusammenhängenden Aufgaben werden in Ungarn von den Organen des Ministeriums für Umweltschutz und Wasserwesen, in der Republik Österreich vom Amt der Burgenländischen Landesregierung wahrgenommen. Die ungarischen und österreichischen Behörden kooperieren im Rahmen der Österreichisch-Ungarischen Nationalparkkommission sowie der Österreichisch-Ungarischen Grenzgewässerkommission. Die Beziehung ist hervorragend gut, insbesondere auf dem

Magyar–Osztrák–Határvizek Bizottság keretében működtek együtt. A kapcsolat kiemelkedően jó, különösen a vízügyi területen, amelynek keretében adatsere mellett folyamatosan és rendszeresen ellenőrzik a víz minőségét.

Mindkét számvevőszék egybehangzóan megállapította, hogy az eredmények és azok elfogadottsága bizonyítja, hogy a Magyarország és Ausztria közötti együttműködés, mind a vízügyi terület, mind a nemzeti parkok esetében kiváló.

and its subordinate agencies, while in the Republic of Austria by the Office of the Government of the Federal State Burgenland. The Hungarian and Austrian authorities co-operate within the framework of the Austrian–Hungarian Committee for the National Parks, as well as Austrian–Hungarian Committee for cross border waterbodies. The relationship is outstandingly good, especially in the area of water management, in the framework of which – in addition to data exchange – the water quality is tested continuously and regularly.

The two supreme audit institutions have established in harmony with one another that the results, respectively the acceptance and recognition of the results, prove that the co-operation between Hungary and Austria is excellent both in the field of water issues and the national parks.

Gebiet der Wasserwirtschaft, in deren Rahmen neben dem Datenaustausch die Wasserqualität laufend und systematisch kontrolliert wird.

Beide Rechnungshöfe haben einstimmig festgestellt, dass durch die Resultate und deren Akzeptanz bewiesen wird, dass die Kooperation zwischen Ungarn und Österreich sowohl in der Wasserwirtschaft, als auch bei den Nationalparks ausgezeichnet ist.

RECOMMENDATIONS

•

EMPFEHLUNGEN

•

AJÁNLÁSOK

A két ország számvevőszéke a vizsgálatot követően országaik természetvédelemért felelős szervei felé javaslatokat fogalmaztak meg a feltárt hiányosságok megszüntetésére. A jelentések ugyanakkor közös problémákat is feltártak. Megoldásuk közös elemzéssel ill. a hasznosítható módszerek és eredmények, összevetésével lenne célszerű:

- az egyes, különlegesen védett területek, zónák, rezervátumok kijelölése mindkét országban megtörtént, de ezek hivatalos rögzítése, dokumentáltsága hiányos volt, ezért javasoljuk, hogy a felelős szervek e területek parcellapontosságú behatárolását és dokumentálását végezzék el;
- a védett területek kezelését illetően a két ország eltérő módszereket alkalmazott, Magyarországon az állami kezelésbe vételt és az állami hasznosítást, Ausztriában a területek bérlését helyezik előtérbe. Ezért javasoljuk, hogy a két ország illetékes szervei közösen elemezzék az eltérő gyakorlatokat, és országuk jogi illetve finanszírozási keretfeltételeinek figyelembe vétele mellett azt a gyakorlatot részesítsék előnyben, amely az ökológiai érdekeket legjobban szolgálja;
- a tó vízszintje alapvetően befolyásolja mind az élővilágot, mind a tó környékén élő embereket, ugyanakkor komoly érdekkonfliktusok forrása, ezért ennek szabályozása mindkét ország alapvető érdeke. Ennek érdekében javasoljuk az érintett hivataloknak, hogy a kölcsönös érdekek figyelembe vétele mellett aktualizálják a zsilipkezelési szabályzatot.

Subsequent to the environmental audit, the supreme audit institutions of the two countries have made recommendations to the bodies responsible for the nature protection of their respective countries for the termination of the shortcomings revealed. At the same time, the reports also uncovered joint problems. Their solution would be practical with joint analyses and the comparison of the methods and results to be utilised:

- The designation of the individual, highly protected areas and zones, reservations, has been implemented in both countries; however, the official registration and documentation of these were incomplete. Therefore, we recommend that the responsible bodies carry out the parcel-exact definition and documentation of the areas;
- With respect to the management of the protected areas, the two countries used different methods: in Hungary taking the areas under state management and utilisation, while in Austria the renting of areas is preferred. Therefore we recommend that the involved bodies of the two countries jointly analyse the different practises, and by taking into consideration the legal and financing frame conditions of their countries, prefer the practise that best serves the ecological interests;
- The water level of the lake basically affects both fauna and flora, and the people living around the lake, at the same time it is the source of serious conflicts of interests; therefore its regulation is the basic interest of both countries. To this end, we recommend the agencies involved that, by taking into consideration the mutual interests, they actualise the regulation on the lock of the Hanság Channel.

Die Rechnungshöfe beider Länder haben nach dem Abschluss der Überprüfung Vorschläge zur Behebung der festgestellten Mängel für die zuständigen Stellen ihrer Länder verfasst. Die Berichte haben aber auch gemeinsame Probleme festgestellt. Es wäre zweckmäßig, die Lösung dieser Probleme durch gemeinsame Analyse bzw. mit dem Vergleich von nutzbaren Methoden und Ergebnissen vorzunehmen:

- Die Festlegung der jeweiligen besonders geschützten Gebiete, Zonen und Reservate erfolgte in beiden Ländern, deren offizielle Verankerung und Dokumentation war lückenhaft. Es wird daher vorgeschlagen, die parzellenscharfe Abgrenzung und Dokumentation durch die verantwortlichen Stellen vorzunehmen;
- Hinsichtlich der Verwaltung der geschützten Gebiete sind von den beiden Ländern unterschiedliche Methoden angewendet worden: in Ungarn ist die Übernahme in staatliche Verwaltung und die Nutzung durch die öffentliche Hand, in Österreich das Anpachten im Vordergrund gestanden. Deshalb wird vorgeschlagen, dass die zuständigen Stellen beider Länder die unterschiedlichen Vorgangsweisen gemeinsam analysieren und unter Berücksichtigung der rechtlichen bzw. finanziellen Rahmenbedingungen ihres eigenen Landes jene Vorgangsweise wählen sollen, die am besten den ökologischen Interessen dient;
- Der Wasserpegel des Sees beeinflusst grundsätzlich sowohl die Natur, als auch die um den See lebenden Menschen, ist zugleich aber auch Quelle wesentlicher Interessenkonflikte. Deshalb ist seine Regulierung im grundlegenden Interesse beider Länder. Den betroffenen Behörden wird daher empfohlen, das Regelungswerk des Schleusenbetriebs (die Schleusenordnung) unter Berücksichtigung der gemeinsamen Interessen zu aktualisieren.

FINDINGS

•

FESTSTELLUNGEN

•

MEGÁLLAPÍTÁSOK

1. Jogi és szervezeti háttér

A nemzetközi egyezményekben foglalt kötelezettségek beépültek a magyar jogszabályokba és ezeken keresztül az érintett szervek feladataiba. A természetvédelem alapvető feladatait, rendelkezéseit Magyarországon a természet védelméről szóló – 1996-ban megjelent – törvény rögzíti. Rendelkezésének megfelelően 1997-ben elkészült a Nemzeti Környezetvédelmi Program, és ennek részeként a Természetvédelmi Alapterv, ebben – többek között – részletesen rögzítették a kapcsolatos feladatokat. Ez kimondja, hogy a vizes élőhelyek csökkenésének megállítására kell törekedni, gondoskodni kell veszélyeztetett vízterek, vizes élőhelyek megőrzéséről, amihez biztosítani kell a szükség szerinti ökológiai vízkészletet, vízutánpótlással gondoskodni kell a vizes élőhelyek rehabilitációjáról. Feladatai teljesítéséről a kormány két évente beszámol az Országgyűlésnek. A „Magyarország SAPARD Terve 2000-2006” program szerint a természetileg értékes élőhelyeken olyan mezőgazdasági hasznosításokat kell folytatni, amelyek elsődleges feladata a természetvédelem a termelési szempontokkal szemben. Ennek megfelelően elkészült a védett területekre vonatkozó kezelési terv, ez a táji és természeti adottságokkal összhangban rögzítette a területek művelésének, gondozásának módját, előírásai 2003-ban léptek hatályba. A kezelési terv végrehajtása a gazdák pénzügyi támogatását és a termelés korlátozása következtében jogos kártalanítási igények teljesítését követeli meg.

A Fertő tó természeti állapotának fenntartásához szorosan kapcsolódó feladatokat megosztva a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság (Nemzeti Park),

1. Legal and organisational background

The obligations included in the international agreements have been incorporated into the Hungarian legal regulations, and through them into the tasks of the involved bodies. In Hungary, the basic tasks and directions of nature protection are contained in the law on the nature protection, issued in 1996. According to its direction, in 1997, the National Environment Protection Program and, as its part, the Nature Protection Basic Plan was prepared, in which – among other things – the related tasks were established in detail. This document states that efforts must be made to stop the decrease of water habitats, the preservation of endangered water-areas and water habitats must be taken care of, for which the necessary ecological water reserve must be provided, and the rehabilitation of water habitats must be taken care of by the re-supply of water. The government reports on the execution of its respective tasks to the National Assembly every two years. According to “The SAPARD Plan of Hungary 2000-2006” program, such ways of agricultural utilisation are to be conducted in the naturally valuable habitats, the primary task of which is the nature protection as opposed to aspects of production. In line with this, the management plan for the protected areas was produced, which set out the method of cultivation and management of the territories in harmony with the regional and natural features; its specifications came into force in 2003. The execution of the management plan requires the payment of subsidies to the farmers, and the payment of well-founded compensation claims, which result from the restriction of production.

1. Rechtsgrundlagen und Organisation

Die in den internationalen Abkommen verankerten Verpflichtungen sind in die ungarischen Rechtsnormen und dadurch in den Aufgabenbereich der betroffenen Behörden eingebaut. Die grundlegenden Aufgaben und Bestimmungen des Naturschutzes sind in dem 1996 erlassenen Gesetz über den Naturschutz enthalten. Den Bestimmungen des Gesetzes entsprechend wurde im Jahre 1997 das Nationale Umweltschutzprogramm und als Teil dessen der **Naturschutzgrundlagenplan** erstellt. In letzterem wurden – unter anderem – die mit den Feuchtbiotopen zusammenhängenden Aufgaben ausführlich festgelegt. Der **Naturschutzgrundlagenplan** besagt, dass die Verminderung der Fläche der Feuchtbiotope gestoppt werden soll, und Maßnahmen zur Erhaltung von gefährdeten Wassergebieten und Feuchtbiotopen ergriffen werden sollen. Die dazu erforderliche ökologische Wassermenge muss gewährleistet sein und für die Wasserzufuhr zur Neubelebung von Feuchtbiotopen muss Sorge getragen werden. Die Regierung erstattet dem Parlament alle zwei Jahre Bericht über die Durchführung ihrer Aufgaben. Dem Programm „Der SAPARD-Plan Ungarns 2000-2006“ zufolge müssen in wertvollen Biotopen solche landwirtschaftliche Nutzungsarten betrieben werden, deren primäre Aufgabe der Naturschutz und nicht Produktionsinteresse ist. Demgemäß wurde ein Managementplan für geschützte Gebiete ausgearbeitet. Dieser legt im Einklang mit den Gegebenheiten der Landschaft und der Natur die Bewirtschaftung der Flächen fest, er trat im Jahre 2003 in Kraft. Die Umsetzung dieses Planes erfordert die finanzielle Unterstützung der Landwirte und die Finanzierung der infolge der Produktionseinschränkung entstandenen Entschädigungsansprüche.

és az Észak-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság (Vízügyi Igazgatóság) látja el. A Fertő-táj 12 500 hektár területének kezelése is ennek megfelelően megosztott, 5100 hektár van a Nemzeti Park kezelésében. Az Észak-Dunántúli Környezetvédelmi Felügyelőség (Környezetvédelmi Felügyelőség) ellenőrzi a környezet szennyezését. Nélkülözhetetlen a települések önkormányzatainak természetvédelemmel kapcsolatos tevékenysége, de felelősségük kiterjed a környezeti szennyezést befolyásoló szennyvíztisztítókra is.

Ausztriában a környezetvédelem olyan megosztott feladatterület, amely minden egyes területi közhatalmi szervre kötelezettségeket ró, és az államigazgatás minden szintjét bevonja. A Fertő-tó térségéért mind a szövetségi állam, mind pedig Burgenland Tartomány, illetve a régiói önkormányzatai felelősek a saját hatáskörük keretében.

Az osztrák vízügyi jog tekintetében a törvényhozás és a végrehajtás a szövetségi állam hatáskörébe tartozik, a végrehajtást a Mezőgazdasági, Erdőgazdálkodási, Környezetvédelmi és Vízügyi Szövetségi Minisztérium végzi, illetve a helyi hatóságok. Az osztrák természetes vizek állapotát folyamatosan felméri és értékeli teljes terjedelmükben, az eredményekről rendszeresen beszámolnak az Országgyűlésnek („A környezet helyzete Ausztriában”, ún. „Környezeti-ellenőrzési Jelentés”).

Ausztriában a természetvédelem tekintetében a törvényhozás és a végrehajtás a tartományok hatáskörébe tartozik. A különböző minőségű és kialakítású természetvédelmi intézkedések jogi alapját az 1990. évi Burgenlandi Természetvédelmi és Tájvédelmi törvény nyújtja (Tartományi Törvényközlöny, 1991/27). Ezen törvény révén nemzetközi kötelezettségvállalások (RAMSAR-

In Hungary the tasks closely related to the preservation of the natural state of Lake Neusiedl/Fertő are carried out jointly by the Fertő-Hanság National Park Administration (hereinafter National Park) and North-Transdanubian Water Management Directorate (hereinafter Water Management Directorate). Accordingly, the management of the 12.500-hectare area of the Fertő land is also shared, 5.100 hectare being under the management of the National Park. The pollution of the environment is tested by the North-Transdanubian Environment Protection Oversight Agency (Environment Protection Agency). The nature protection related activities of the local governments of the settlements are indispensable, but their responsibility also extends to the waste water treatment plants affecting environment pollution.

In Austria environmental protection is a matter concerning all levels of government and administration. For the region of the Lake Neusiedl/Fertő, the Republic of Austria is responsible as well as the Federal State of Burgenland and the concerned local authorities in their competences.

Legislation and administration concerning water is in the competence of the Republic of Austria, responsible for implementation is the Austrian Federal Ministry of Agriculture, Forestry, Environment and Water Management with its local administrative bodies. The state of the quality of Austrian waterbodies is monitored permanently and reports are submitted to Nationalrat (report concerning the state of the environment in Austria, „Umweltkontrollbericht“).

Legislation and administration concerning nature protection is in the competence of the Federal States. Legal framework for the different protection measures are covered by the law concerning nature and land-

Die mit der Erhaltung des natürlichen Zustandes des Neusiedler Sees eng verbundenen Aufgaben werden von der Direktion des Nationalparks Neusiedler See – Waasen und der Direktion für **Wasserwirtschaft** Nordtransdanubien geteilt durchgeführt. Die Verwaltung der 12.500 ha großen Fläche des Gebiets des Neusiedler Sees ist dementsprechend geteilt, 5.100 ha davon befinden sich in der Verwaltung des Nationalparks. Die Umweltschutzaufsicht Nordtransdanubien kontrolliert die Umweltverschmutzung. Unentbehrlich sind die mit dem Naturschutz zusammenhängenden Aktivitäten der Gemeinden, ihre Verantwortung erstreckt sich aber auch auf die Abwasserkläranlagen, die die Umweltverschmutzung beeinflussen.

Umweltschutz ist in Österreich eine Querschnittsmaterie, die alle Gebietskörperschaften verpflichtet und alle Ebenen der Verwaltung einbezieht. Für den Raum Neusiedler See sind sowohl der Bund als auch das Land Burgenland und die Gemeinden in der Region im Rahmen ihrer Kompetenzen verantwortlich.

Das österreichische Wasserrecht liegt in Gesetzgebung und Vollziehung in der Kompetenz des Bundes, vollzogen wird es durch das Bundesministerium für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft bzw. durch lokale Behörden. Der Zustand der österreichischen Gewässer wird laufend flächendeckend erhoben und bewertet, die Ergebnisse werden regelmäßig dem Nationalrat berichtet (Umweltsituation in Österreich, „Umweltkontrollbericht“).

Naturschutz ist in Österreich in Gesetzgebung und Vollziehung in der Kompetenz der Länder. Die Rechtsgrundlage für Schutzmaßnahmen verschiedener Qualität und Ausformung bietet das Burgenländische Naturschutz- und Landschaftspflegegesetz 1990 (LGBI. Nr. 27/1991). In diesem Gesetz sind auch internationale Verpflichtungen (z. B.

Megállapodás, EU-Irányelvek) is végrehajtásra kerülnek. Egyben külön rendelkezéseket foglal magában a törvény a Fertő-tó térségére vonatkozóan, hogy ezáltal megfeleljen annak országos és nemzetközi jelentőségének. A törvény rendelkezéseket tartalmaz különböző védelmi zónák létrehozási eljárásáról, illetve a kártalanítások fizetéséről is.

A Nemzeti Park szintén tartományi törvény révén jött létre (Nemzeti Parkról szóló 1992 évi törvény, Tartományi Törvényközlöny 1993/28). A Nemzeti Park finanszírozásáról a szövetségi állam és Burgenland Tartomány között – a szövetségi alkotmány 15/a cikkelye alapján – kötött egyezmény (Szövetségi Törvényközlöny 1999/75) formájában született megállapodás. A szennyvízkérdés megoldása az önkormányzatok feladatkörébe tartozik.

2. A természetvédelem forrásai

A magyar természetvédelem finanszírozási forrásainak köre sokrétű, a folyamatos működési kiadások fedezete mellett különböző címen állami és nemzetközi források állnak rendelkezésre. A vizsgált időszakban, a régióban végrehajtott fejlesztésekre hazai forrásokból 14.486,4 millió Ft, nemzetközi forrásokból további kb. 1.476,5 millió Ft jutott. A ráfordítások lényegesen magasabbak voltak, pl. a nemzeti park kiadása 1998-2002 között 248 millió forint (972 ezer €) volt. A szervezetek által ellátott szakfeladatok összegei a működési kiadásokból nem voltak megállapíthatóak.

A Fertő tó térségében osztrák részről eszközölt természetvédelmi ráfordítások átfogó és teljes be-

scape protection in the Federal State of Burgenland (Burgenländisches Naturschutz- und Landschaftspflegegesetz 1990, LGBl. Nr. 27/1991. This law is also implementing international obligations like the RAMSAR Convention or the EU-Habitat directives. It contains special clauses for the Lake Neusiedl/Fertő to match its national and international relevance. The law also defines the proceeding for establishing protected areas and resulting compensations.

The National Park also was established by a law of the Federal State of Burgenland (Nationalparkgesetz 1992, LGBl. Nr. 28/1993). Upon the financing of the National Park the Republic of Austria and the State of Burgenland agreed in a contract following Art. 15a of the Federal Constitutional Law. Waste water treatment is in the competence of the communities.

2. The resources for nature protection

In Hungary, the scope of the different sources of nature protection funding has many layers. In addition to the coverage of continuous operational expenses, state and international resources are available under different titles. In the period under examination, from domestic sources HUF 14,486.4 million, while from international sources HUF 1,476.5 million was spent on developments carried out in the region. Expenditures were significantly higher, e.g. the expenditures of the National Park totalled HUF 248 million (€ 972 thousand) in the period 1998-2000. The amounts for professional tasks discharged by the different bodies and agencies could not be established from the operational expenditures.

RAMSAR Konvention, EU-Richtlinien) umgesetzt. Es enthält auch Sonderbestimmungen für den Raum Neusiedler See, um seiner nationalen und internationalen Bedeutung gerecht zu werden. In diesem Gesetz sind auch Bestimmungen über das Verfahren zur Errichtung verschiedener Schutzzonen und die Zahlung von Entschädigungen enthalten.

Der Nationalpark wurde ebenfalls durch Landesgesetz eingerichtet (Nationalparkgesetz 1992, LGBl. Nr. 28/1993). Die Finanzierung des Nationalparks wurde in Form eines Staatsvertrags gemäß Art. 15a des Bundes-Verfassungsgesetzes (BGBl. I Nr. 75/1999), abgeschlossen zwischen dem Bund und dem Land Burgenland, vereinbart. Die Abwasserentsorgung liegt im Aufgabenbereich der Gemeinden.

2. Ressourcen für den Naturschutz

Der Kreis der Finanzierungsquellen des ungarischen Naturschutzes ist weit gefächert. Neben der Deckung der laufenden Betriebsausgaben stehen unter verschiedenen Titeln staatliche und internationale Ressourcen zur Verfügung. In der geprüften Periode standen für die in der Region durchgeführten Entwicklungen aus ungarischen Quellen 14.486,4 Mill. HUF, aus internationalen Quellen etwa weitere 1.476,5 Mill. HUF zur Verfügung. Die gesamten Aufwendungen waren wesentlich höher, z.B. die Ausgaben des Nationalparks betrugen 248 Mill. HUF für die Periode 1998-2000. Die genauen Beträge für die von den Organisationen wahrgenommenen Fachaufgaben konnten aus den Betriebsausgaben nicht ermittelt werden.

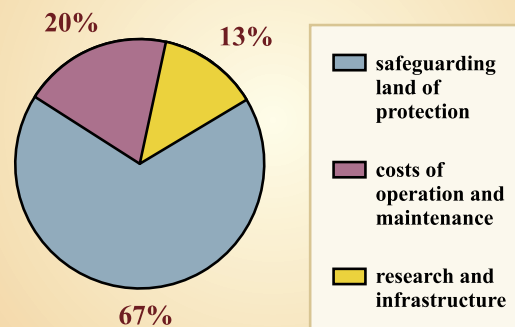

mutatása azért nem volt lehetséges, mivel különböző költségvetési előirányzatok és finanszírozási források lettek felhasználva. A természetvédelmi költségvetésén kívül a mezőgazdasági területről származó forrásoknak volt magas az aránya (pl. az EU által társfinanszírozott ÖPUL Program, 527.900 euro 2001-ben). Ezenkívül végrehajtottak EU által társfinanszírozott projekteket (pl. a INTERREG projektek, amelyek összvolumene 272.500 euro). Továbbá Burgenland Tartomány 19.600 euroval finanszírozta elsősorban a kutatási tevékenységeket ezen a területen, valamint támogatást nyújtott egy oktatási workshop számára. 26.700 euro kifizetésére került sor 2001-ben a folyó kiadások keretében, amelyek célja a tájgondozás, az egyesület-támogatás, illetve a vízi és ragadozó madarak által okozott károk megtérítése volt. Ezeket a kiadásokat szintén egyedül a tartomány viselte. A Fertő-Fertőzug Nemzeti Park működtetésére az 1997-2001 időszakban összesen 23,14 millió euro kiadás merült fel. A Nemzeti Park Társaságot alapvetően mindig 50-50 %-ban finanszírozza a szövetségi állam és Burgenland Tartomány.

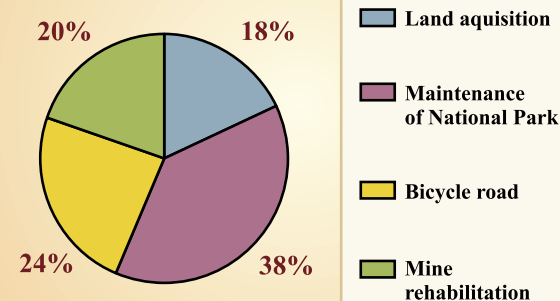
In regard of Austria a comprehensive documentation of funds dedicated for nature protection of the Lake Neusiedl/Fertő was not possible, because of many different sources of financing and corresponding accounts. Besides of funds for nature protection a huge amount of agricultural finances was spent (e. g. the co-financed ÖPUL program, 527 000 EUR). EU co-financed projects also were implemented (e. g. INTERREG, 272 500 EUR in 2001). Additionally, the Federal State of Burgenland funded 19 600 EUR for research and education. In 2001 there were expenses of 26 700 EUR for fostering, compensations for damages by raptors and waterfowls, also paid by the Federal State of Burgenland. For operating the National Park Neusiedler See-Seewinkel 23.14 Mill EUR were spent from 1997 to 2001. The National Park was funded to 50 % by the Republic of Austria and the State of Burgenland.

Eine umfassende und vollständige Darstellung der für den Naturschutz im Raum Neusiedler See aufgewendeten Mittel war nicht möglich, weil in Österreich unterschiedliche Haushaltsansätze und Finanzierungsquellen herangezogen wurden. Neben dem Naturschutzbudget haben Mittel aus dem Agrarbereich, wie z.B. das EU kofinanzierte ÖPUL (527.900 EUR im Jahr 2001), einen hohen Anteil. Daneben wurden von der EU kofinanzierte Projekte (z.B. INTERREG-Projekte mit einem Volumen von 272.500 EUR) verwirklicht. Zusätzlich finanzierte das Land Burgenland mit 19.600 EUR vor allem Forschungsarbeiten über das Gebiet und gewährte eine Beihilfe an eine Bildungswerkstätte. An laufenden Ausgaben für Pflegemaßnahmen, Vereinsförderungen sowie für die Abgeltung von Schäden durch Wasser- und Greifvögel fielen im Jahr 2001 26.700 EUR an, die ebenfalls allein vom Land getragen wurden. Für den Betrieb des Nationalparks Neusiedler See-Seewinkel fielen in den Jahren 1997 bis 2001 Ausgaben in Höhe von 23,14 Mill. EUR an. Die Nationalparkgesellschaft wird grundsätzlich zu jeweils 50 % vom Bund und dem Land Burgenland finanziert.

Annual average expenditures on nature protection in the region Neusiedler See

The main nature protection expenditure of the Hungarian region of Lake Neusiedler/Fertő (th. EUR)

3. Védett zónák és területek kialakítása

A Fertő-tó körül osztrák állami területen egy tájvédelmi területet, öt természetvédelmi területet, egy „védett életteret” és a Fertő-Fertőzug Nemzeti Parkot hozták létre. Nemzetközi elismertséget azáltal kapott a terület, hogy az UNESCO bioszféra-rezervátummá, az Európa Tanács európai biogenetikai rezervátummá nyilvánította, emellett RAMSAR²-terület lett, illetve elnyerte a 2. kategóriájú IUCN Nemzeti Park minősítést (IUCN: International Union for Conservation of Nature and Natural Resources). A régiót továbbá az UNESCO Világ Kulturális Örökség részévé nyilvánították és Madarak védelméről, valamint a Növényvilágról, Állatvilágról és a Biológiai Élettérrel szóló irányelvek végrehajtása során ún. Natura 2000 terület kategóriára jelölték.

A Fertő tó védelmi övezeteit, vagyis az összesen 12,5 ezer hektár területű bioszféra rezervátum területét és a különlegesen védett zónákat már 1979-ben kijelölték. Kialakításánál a magyar és az osztrák szakemberek az IUCN előírásait vették figyelembe. Három zónát hoztak létre: a természeti vagy natúr-zónát, ez a nemzeti park érintetlen magterülete, ennek magyar területe 2,7 ezer ha; a megőrző zónát,

² Egyezmény a vizes területekről, különös tekintettel a vízi és mocsári madarak számára biztosított elsődleges életterekre (Szövetségi Törvényközlöny, 1983, 225. Szám, RAMSAR-Egyezmény)

Magyarországon a nemzetközi jelentőségű vadvizekről, különösen, mint a vízimadarak tartózkodási helyéről szóló 1993. évi XLII. törvényben jelent meg.

3. The establishment of protected zones and areas

On Austrian territory there are a landscape protection area, five nature protection areas, a protected habitat and the National Park Neusiedler See–Seewinkel. International appreciation was attained with the declaration as a Biosphere Reserve of the UNESCO, as protected area of the RAMSAR²–convention, as an European Biogenetic Reserve and as a national park of the IUCN (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources) category II. Furthermore, the region was declared as World Cultural Heritage by UNESCO and nominated as a protected area of the EU–Birdprotection and Habitat directives.

The Hungarian protection zones of Lake Neusiedl/Fertő, that is the area of the altogether 12.5 thousand hectare biosphere reserve and the specially protected zones, were designated as early as 1979. Upon their designation, the Hungarian and Austrian experts took into consideration the regulation of IUCN. They established three zones: the nature zone, this is the untouched core area of the National Park, with an area of 2.7 thousand hectares in Hungary; the preservation zone (5.8 thousand hectares); and the buffer zone containing the areas of the parts and communities along the banks

² Convention on Wetlands of International Importance, especially as Waterfowl Habitat (BGBl. Nr. 225/1983, RAMSAR–Convention)

In Hungary the RAMSAR–Convention was promulgated in 1993 by the Law No. XLII, which deals with the wild waters of international importance and the habitats of waterfowls.

3. Die Herausgestaltung von geschützten Zonen und Gebieten

Auf österreichischem Staatsgebiet sind um den Neusiedler See ein Landschaftsschutzgebiet, fünf Naturschutzgebiete, ein Geschützter Lebensraum und der Nationalpark Neusiedler See–Seewinkel errichtet. Internationale Anerkennung wurde durch die Erklärung zum Biosphärenreservat durch die UNESCO, zum RAMSAR²–Gebiet, zum Europäischen Biogenetischen Reservat durch den Europarat und die Anerkennung als Nationalpark der IUCN (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources) Kategorie II erlangt. Weiters wurde die Region zum Weltkulturerbe der UNESCO erklärt und in Umsetzung der Vogelschutz– und der Fauna–Flora–Habitat–Richtlinie als Natura 2000–Gebiet gemeldet.

Die ungarischen Schutzbereiche des Neusiedler Sees, d.h. die Fläche des Biosphärenreservates von insgesamt 12.500 ha und die besonders geschützten Zonen, wurden bereits 1979 festgelegt. Bei der Gestaltung haben ungarische und österreichische Fachleute IUCN–die Vorschriften berücksichtigt. Es wurden drei Zonen geschaffen: die Naturzone, diese ist das unberührte Kerngebiet des Nationalparks, dessen ungarische Fläche 2.700 ha beträgt, die Bewahrungszone (5.800 ha); die Umgebungs- oder Pufferzone, die die Gebiete entlang des Ufers und die Siedlungsgebiete umfasst (4.000 ha). Die Zonen wurden auf der ungarischen Seite durch die

² Übereinkommen über Feuchtgebiete, insbesondere als Lebensraum für Wasser– und Watvögel von internationaler Bedeutung (BGBl. Nr. 225/1983, RAMSAR–Konvention)

In Ungarn war die RAMSAR–Konvention im Jahre 1993 durch das Gesetz (No. XLII) über Wildgewässer von internationaler Bedeutung und die Vorkommensgebiete der Wasservögel verkündet.

(5,8 ezer ha); a part menti részek, települések területét magában foglaló környező vagy ütköző zónát, (4 ezer ha). A zónákat magyar oldalon a fokozottan védett, illetve védett területek összevonásával alakították ki, de ezek megnevezése, jegyzéke jogszabályban nem rögzített, vagyis kijelölésük nem hivatalos. A védett területek kategorizálása Magyarországon csak a természet védelméről szóló, 1996-ban megjelent törvénynek megfelelően, egy 1997-ben kiadott rendelet alapján történt meg hivatalosan. Ez a nemzeti parkok területét három kategóriába, a természeti, kezelt természeti és bemutató övezetbe sorolta. Ezeken a területeken a természet védelméről szóló törvényben rögzített fokozottan védett, illetve védett területekre vonatkozó előírások érvényesülnek. A védettség kategóriáit az érintett területek földtulajdoni lapjaira is rávezették. A védett területek természetvédelmi ellenőrzése nem tekinthető hatékonynak, mivel az egy természetvédelmi örré jutó kívánatos terület (2500 ha) közel kétszerese (4300 ha) jut egy örré. Hasonló megállapítást tett a minisztérium 2000-ben lefolytatott, a régió természetvédelmi helyzetét célzó vizsgálata is.

Ausztóriában az egyes területek elhatárolását törvény vagy rendelet egyértelműen meghatározza. Más osztályozások (biogenetikai rezervátum, bioszféra rezervátum), illetve ezek határainak a meghúzása a dokumentumok alapján nem volt nyomon követhető a Burgenlandi Tartományi Hivatalnál. A RAMSAR-terület határának a térképészeti ábrázolása csupán az Osztrák Számvevőszék ellenőrzése folytán lett részint kiigazítva és átvezetve. A jogbiztonság szelleméből adódó felismeréséből adódóan az Osztrák Alkotmánybíróság követelte az egyes védelmi területek parcellapontosságú elhatárolását.

(4 thousand hectares). On the Hungarian side, the zones were established by joining up the increasingly protected and the protected areas; however, the names or list of these has not been included in legal provisions, therefore their designation is not official. In Hungary, the ranking of protected areas into categories took place officially only on the basis of a decree that came into force in 1997 under the law on nature protection, which was issued in 1996. This put the areas of national parks in three different categories: managed and presentation zone. In these areas, the provisions of the law on nature protection, regarding the increasingly protected and protected areas are valid. The categories of protection were also registered in the title deeds of the areas concerned. The inspection of nature protection in the protected areas cannot be considered efficient, as the territory per nature protection guard (4,300 hectares) is close to twice that of the desired territory per nature protection guard (2,500 ha). The examination by the ministry, that aimed at a survey of the nature protection situation in the region, was carried out in 2000 and had similar findings.

In Austria some of the different areas were clearly determined by law or other regulations. Some other nominations (biogenetic reserve, biosphere reserve) and their borders could not be empathised at the Government of the Federal State of Burgenland. The cartographic definition of the borders of the RAMSAR protected area was adapted and changed during the audit. The Austrian Constitutional Court claimed in one of its judgements, that the borders of protected areas have to be outlined accurately along the individual borders of the pieces of land. A list of all pieces of land, which were concerned by the

Zusammenlegung von besonders geschützten, bzw. geschützten Gebieten errichtet. Benennung und Verzeichnis der Flächen sind nicht in Rechtsnormen festgelegt, und ihre Widmung ist somit nicht offiziell. Die Kategorisierung der geschützten Gebiete erfolgte in Ungarn offiziell erst 1997 aufgrund der gemäß dem 1996 verabschiedeten Naturschutzgesetz erlassenen Verordnung. Diese teilte die Gebiete des Nationalparks in drei Kategorien, nämlich in die Naturzone, die Behandlungsnaturzone und die Präsentationszone ein. In diesen Gebieten gelten die im Naturschutzgesetz verankerten Vorschriften über besonders geschützte bzw. geschützte Gebiete. Die jeweiligen Schutzkategorien wurden auch auf die Eigentumsblätter der betroffenen Grundstücke im Katasteramt eingetragen. Die Naturschutzkontrolle der geschützten Gebiete kann nicht als effizient betrachtet werden, da einem Naturschutzorgan anstelle der erwünschten Fläche (2.500 ha) nahezu die doppelte Größe (4.300 ha) zugeteilt ist. Eine ähnliche Feststellung wurde bereits im Jahre 2000 in einer Untersuchung des Ministeriums, die die Prüfung des Naturschutzes der Region zum Ziel hatte, getroffen.

In Österreich waren die einzelnen Gebietsabgrenzungen durch Gesetz oder Verordnung eindeutig definiert. Andere Nominierungen (Biogenetisches Reservat, Biosphärenreservat) und ihre Grenzziehungen waren beim Amt der Burgenländischen Landesregierung aktenmäßig nicht nachvollziehbar. Die kartografische Darstellung der Grenze des RAMSAR-Gebietes wurde erst anlässlich der Gebarungsüberprüfung durch den österreichischen Rechnungshof teilweise angepasst und nachgeführt. Der österreichische Verfassungsgerichtshof forderte in einem Erkenntnis allgemein im Sinne der Rechtssicherheit die parzellenscharfe Abgrenzung von Schutzgebieten. Eine Auflistung der von einzelnen Schutzkategorien und internationalen Auszeichnungen betroffenen

Azonban az egyes védelmi kategóriák és nemzetközi kitüntetések által érintett telkek felsorolása, külön nyilvántartása csak a közigazgatás aránytalanul magas ráfordításával lett volna lehetséges. A védelmi kategóriákkal és egyéb osztályozásokkal összefüggő adatokat központi nyilvántartás nem kezelte folyamatosan, és az egyes területek határainak parcellapontosságú meghatározása nem létezett.

Magyarországon a természet védelméről szóló törvény rendelkezése alapján, a természetvédelmi szerveket a védett területeket és a védett értékeket a hat modulra tervezett Természetvédelmi Információs Rendszer nyilvántartása rögzíti. A birtokügyi és a vagyonkezelési alrendszer már működik, harmadik modulként a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer készítése folyamatban van. A birtokügyi nyilvántartás a területek alapvető azonosító adatait tartalmazza, erre épül a vagyonkezelési nyilvántartás, amely a birtokügyi nyilvántartás vagyonkezelési szempontok szerint (a tulajdonos, kezelő stb. adataival) bővített adatbázisa.

Összefoglalva megállapítható, hogy a védett területek kijelölése és nyilvántartása az eddig tett erőfeszítések ellenére még teljes körűen nem rendezettek.

different sorts of protected areas and international awards, was not available without causing irresponsible costs of administration. There was no central data bank covering all protected areas and awards. An exact definition of the various zones, defined by the exact borders of the pieces of land is not available.

In Hungary, based on the directions of the law on nature protection, the bodies responsible for nature protection, protected areas and protected values are registered by the registry of the Nature Protection Information System, designed for six modules. The land possession and property management subsystems are already running, the preparation of the National Bio-diversity-Monitoring System, as the third module, is underway. The land possession registration contains the basic identification data of the territories. The property-management registration is built on the other one: it is an extended database in comparison to the land possession registration, with the involvement of property-management aspects (the data of the owner, the property manager, etc.).

To summarize, we can establish that in spite of the efforts made so far, the designation and registration of the protected areas has not been fully settled.

Grundstücke wäre jedoch nur mit unverhältnismäßig hohem Verwaltungsaufwand möglich gewesen. Es gab kein zentrales Register für die laufende Behandlung der mit Schutzkategorien und Prädikaten zusammenhängenden Daten. Eine parzellenscharfe Abgrenzung der verschiedenen Gebiete war nicht vorhanden.

In Ungarn sind aufgrund der Bestimmung des Gesetzes über den Naturschutz die Naturschutzbehörden, die geschützten Gebiete und die geschützten Werte im Register des Naturschutzinformationssystems, das laut Plänen aus sechs Modulen bestehen soll, erfasst. Als Teil dessen enthält das Grundbesitzregister die grundlegenden Identifikationsdaten der Flächen, diese bilden die Grundlage des „Verwaltungsregisters“, das eine aufgrund von Flächenverwaltungsaspekten erweiterte Datenbasis (mit Angaben über den Eigentümer, Verwalter, Nutzungsart) des Grundbesitzregisters ist. **Die Subsysteme Besitzwesen und Flächenverwaltung funktionieren bereits**, die Erstellung des Nationalen Biodiversitätsmonitoringsystems als drittes Modul ist im Gange.

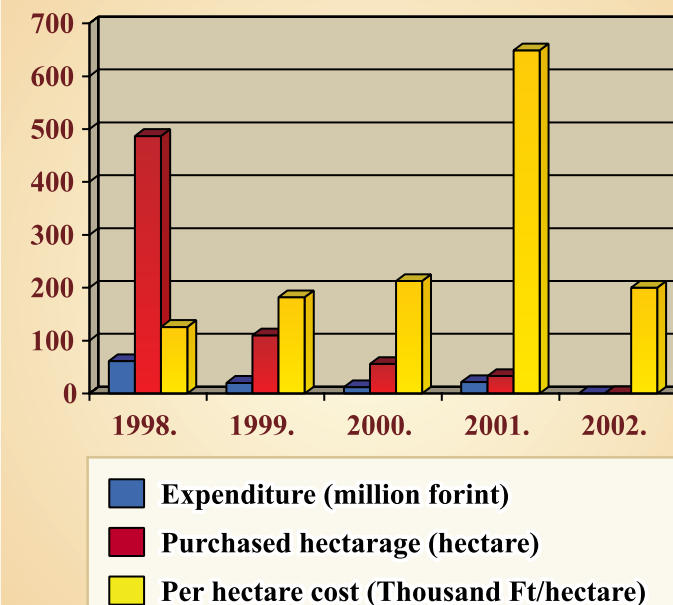
Zusammenfassend kann festgestellt werden, dass Umgrenzung und Erfassung der Schutzgebiete trotz den bisherigen Bemühungen noch nicht vollständig geregelt sind.

The map shows the intentions aiming at the acquisition of neighbouring territories

Land acquisition in the Lake Neusiedl/Fertő region

	Expenditure (million Ft)	Hectareage (Hectare)
1998	61,305	487,00
1999	20,010	110,00
2000	11,912	56,00
2001	21,412	33,00
2002	0,050	0,28
Total:	114,689	686,28

4. A védett természeti területek hasznosítása

A magyar oldalon a védett területeket a természetvédelem érdekében földvásárlásokkal fokozatosan állami kezelésbe vették. A régióban öt év alatt 686 hektár területet vásároltak meg, 114,7 millió forint (450 ezer €) ráfordítással, és további 1.430 hektár védett területnek kell állami kezelésbe kerülnie, de a források csökkenése miatt a vásárlások üteme lelassult, ezért a program befejeződésének időpontja nem látható előre. A földvásárlások során abból indultak ki, hogy a védett területek művelése, gondozása csak nagyobb egybefüggő területek esetében lehet hatékony, ennek eredményeként 2002. végére több kisebb mellett négy nagyobb, összesen 934 ha összefüggő területet sikerült kialakítani. A megvásárolt területeket a Nemzeti Park saját kezelésben állattartással vagy bérbeadással hasznosította. A tartott állatok száma 2002-re 1465 db-ra gyarapodott, ennek legnagyobb hányada magyar szürke marha (714 db), és a racka juh (627db). Bérbeadással döntően a nádas, illetve a kaszáló területeket hasznosították, ezek területe 2002-ben 545 ha tett ki, aránya a vizsgálatba vont állami kezelésben levő védett területek mintegy 10 %-a. A bérbeadás elsősorban nem gazdasági célt, hanem az ott található élőhelyek megtartását szolgálta, ezért a bérleti díj csak jelképes 6 ezer Ft/hektár/év volt (2002-ben az ebből származó bevétel 3,2 millió forint, azaz 12,5 ezer €). A területre vonatkozó kezelési előírásokat a haszonbérleti szerződésekben rögzítették.

Az Ausztriában alkalmazott megoldás alapvetően más, mint a magyar gyakorlat, itt a területek bérle-

4. The utilisation of protected areas

On the Hungarian side, in the interest of nature protection, the protected areas have been gradually brought under state management by the purchase of land. In course of five years, 686 hectares of land have been purchased in the region, with an expenditure of HUF 114.7 million (EUR 450 thousand), and another 1,430 hectares of protected land is to come under state management. However, as a result of the decrease of resources the rate of purchases has slowed down. Thus, the date when the program will come to an end cannot be foreseen. In the course of the purchase of land, the starting point was that the cultivation and management of the protected areas can be effective only in the case of larger, contiguous areas. As a result it was possible to establish four larger and contiguous areas of altogether 934 hectares by the end of 2002, in addition to the several smaller areas. The areas purchased were utilised by the National Park under its own management, with animal husbandry, or by leasing out. By 2002, the number of animals kept rose to 1.465, the majority of which was Hungarian grey cattle (714), and Hungarian "racka" sheep (627). Through leasing out, mostly, the cane-fields and the hayfield areas were utilised, the area of these in 2002 constituted 545 hectares, its proportion compared to those protected areas under state management and involved in the environmental audit was 10%. The aim of leasing was primarily not business, but it served the purpose of the preservation of habitats to be found there; therefore the rental fee was only a symbolic amount

4. Nutzung der geschützten Gebiete

Auf der ungarischen Seite wurden die geschützten Gebiete im Interesse des Naturschutzes durch Ankäufe nach und nach in staatliche Verwaltung übernommen. In der Region wurden mit Aufwendungen von 114,7 Mill. HUF (450.000 EUR) in fünf Jahren 686 ha Land gekauft, weitere 1.430 ha geschützte Gebiete sollen in staatliche Verwaltung übernommen werden. Das Tempo der Ankäufe hat sich jedoch infolge der Verringerung der Ressourcen verlangsamt, der Zeitpunkt der Beendigung des Programms ist daher nicht abzusehen. Bei dem Ankauf von Flächen wurde davon ausgegangen, dass die Bewirtschaftung geschützter Gebiete nur im Falle von großen, miteinander verbundenen Flächen effizient betrieben werden kann. Als Resultat konnten bis Ende 2002 neben mehreren kleinen vier große, zusammenhängende Flächen von insgesamt 934 ha erworben werden. Die angekauften Flächen wurden vom Nationalpark durch Viehhaltung in eigener Regie oder durch Verpachtung genutzt. Die Anzahl der gehaltenen Tiere ist im Jahre 2002 auf 1.465 Stück gestiegen, den größten Teil davon machten das ungarische Graurind (714 Stück) und das Zackelschaf (627 Stück) aus. Durch Verpachtung wurden überwiegend Schilfflächen bzw. Mähwiesen genutzt, deren Fläche betrug im Jahre 2002 545 ha. Ihr Anteil an den in die Überprüfung einbezogenen, in staatlicher Verwaltung befindlichen geschützten Gebieten beträgt etwa 10 %. Das Verpachten diente in erster Linie nicht wirtschaftlichen Zwecken, sondern der Erhaltung der in diesen Gebieten befindlichen Biotope, daher war der Pachtzins lediglich ein symbolischer Betrag (6.000 HUF/ha/Jahr). Die daraus resultierenden Einnahmen betrugen 2002 3,2 Mill. HUF (12.500 EUR). Die für diese Gebiete geltenden

sén van a hangsúly. A Fertő-tó térségében a terület-biztosításra vétel, bérlet, stb. a vizsgált időszakban évi 2,47 millió eurót fordítottak. Ezen kiadások nagy része a Fertő-Fertőzug Nemzeti Park területén merült fel, ahol 9.650 hektárt béreltek (2001 december 31.-i adat). Összesen 12 bérleti szerződés létezett, amelyeket főleg különböző érdekszövetségekkel kötöttek. Az ezek alapjául szolgáló szakértői értékelési véleményeket az új tárgyalásoknál nem aktualizálták. Szintúgy nem végeztek el alternatív számításokat, kalkulációkat az állami intézkedések, rendelkezések, illetve a szerződésre vonatkozó szabályozások (vétet, csere, bérlet, illetve egyéb szabályozások) gazdasági és pénzügyi kihatásaira vonatkozóan.

Austriában a területek szakmailag megfelelő művelésének és gondozásának érdekében a Fertő-tó térségben öt éves szerződési időtartamú ÖPUL Természetvédelmi Projektet határoztak meg. (ÖPUL: „Osztrák Program a környezetbarát, extenzív és a természeti életteret védő mezőgazdaságot támogatására”, EU társfinanszírozásával működik.) 2002-ben a Fertő-Fertőzug Nemzeti Park Igazgatóság nyújtott be első ízben olyan projektet a Kerületi Mezőgazdasági Kamarához, amelynek a szerződéses időtartama 10 év volt. Ennek tárgya a Nemzeti Park ütközőterületei voltak. RAMSAR-területen az EU számos programot, köztük határon átnyúlókat is finanszírozott. Ezen kívül felmerültek folyó kiadások is, mint például a Nemzeti Park működtetése vagy a kártérítési kifizetések.

Az ÖPUL Természetvédelmi Projektek az 5 éves szerződési időtartam révén csak középtávon hatnak. Saját állásfoglalása szerint a Burgenlandi Tartományi Kormány mérlegeli, hogy a támogatá-

of HUF 6 thousand per hectare per year (in 2002, the income originating from this was HUF 3.2 million, that is EUR 12.5 thousand). The specifications of land management concerning the area were fixed in the lease agreements.

The Austrian solution differs basically from the Hungarian: safeguarding land for protection is mostly done by land renting. For safeguarding land in the region of Lake Neusiedl/Fertő 2.47 Mill. EUR were spent annually during the audited period. The largest share was used for the National Park Neusiedler See–Seewinkel. 9,7 km² were rented from the owners (by December 31st, 2001). In total there were twelve lease agreements, mainly with interest groups. The underlying expert appraisals on the value of the pieces of land were not updated in case of new negotiations. There were no calculations concerning the different economic and financial effects of governmental measures and contracts (purchase, exchange, lease or others) either.

To guarantee skilled cultivation and care in Austria, measures were taken in the sense of the ÖPUL-programme (Austrian programme for ensuring ecological and extensive agriculture, which protects the natural habitats, co-financed by the EU) for a time of five years. In 2002 the administration of the National Park submitted an ÖPUL-project for the first time for a period of ten years concerning “buffer areas”. In the RAMSAR-area many projects – among them some cross-border projects – were carried out and financed by the EU. Besides, running expenses were made, e. g. for the activities of the National Park or compensations.

As result of the duration of five years these projects are only effective in the medium term. The

Managementvorgaben sind in den Pachtverträgen festgehalten.

Die in Österreich übliche Lösung unterscheidet sich grundsätzlich von der ungarischen Vorgangsweise: das Schwergewicht liegt auf der Anpachtung von Flächen. Für die Flächensicherung im Gebiet Neusiedler See wurden im überprüften Zeitraum durchschnittlich jährlich 2,47 Mill. EUR aufgewendet. Der Großteil dieser Ausgaben fiel im Bereich des Nationalparks Neusiedler See–Seewinkel an. Dort wurden 9.650 ha (Stand 31. Dezember 2001) angepachtet. Insgesamt bestanden zwölf, hauptsächlich mit Interessengemeinschaften abgeschlossene Pachtverträge. Die ihnen zugrundeliegenden Schätzgutachten wurden bei Neuverhandlungen nicht aktualisiert. Ebenso wurden keine Variantenrechnungen bezüglich der wirtschaftlichen und finanziellen Auswirkungen von hoheitlichen Maßnahmen und vertraglichen Regelungen (Kauf, Tausch, Pacht und sonstige vertragliche Regelungen) durchgeführt.

In Österreich wurden zur Sicherstellung einer fachgerechten Bewirtschaftung und Pflege im Gebiet Neusiedler See ÖPUL–Naturschutzmaßnahmen (Österreichisches Programm zur Förderung einer umweltgerechten, extensiven und den natürlichen Lebensraum schützenden Landwirtschaft, EU–kofinanziert) mit einer Vertragsdauer von fünf Jahren eingesetzt. Im Jahr 2002 reichte die Nationalparkverwaltung bei der Bezirksbauernkammer erstmals ein ÖPUL–Projekt für die Pufferflächen Nationalparkbereiche mit einer zehnjährigen Vertragsdauer ein. Im RAMSAR–Gebiet wurden zahlreiche, auch grenzüberschreitende Projekte aus Programmen der EU finanziert und durchgeführt. Außerdem fielen laufende Ausgaben, wie z.B. für den Betrieb des Nationalparks oder Entschädigungszahlungen an.

Die ÖPUL–Naturschutzmaßnahmen wirken durch die Vertragsdauer von fünf Jahren nur mit-

si programok befejeződése után a jelenleg támogatásban részesülő területeket integrálnák a Nemzeti Parkba.

Összefoglalva megállapítható, hogy a két ország a védett területeket a védelmi szempontok szem előtt tartása mellett döntően mezőgazdasági termelés keretében hasznosítja. Ennek megvalósítására eltérő módszereket alkalmaznak, jelentős állami források felhasználása mellett.

5. A vizek és élőhelyek állapota

A Fertő-tó vízháztartása túlnyomórészt a csapadék és a párolgás mértékétől függ. Ausztriában a tavat tápláló legnagyobb felszíni folyóvíz a Vulka, Magyarországon a Fertő patak. Az egyetlen felszíni vízelvezető a magyar felségterületen fekvő mesterseges létesítésű Hanság-csatorna. 2000 március 1-e óta a zsilip vízhiány miatt folyamatosan zárva van. Míg a vízelvezetés a Hanság-csatorna zsilipjén keresztül szabályozható, addig a tó táplálásának a kialakítása a korábbiakhoz hasonlóan megoldatlan problémát jelent. A jelenlegi elgondolások középpontjában a Rábából történő vízbevezetés áll, aggályos ugyanakkor, hogy ennek ökológiai hatásai még nem tisztázottak.

A tó vízszintje mindkét ország részéről meghatározó jelentőségű, mivel ez kihat a tó hasznosítására,

Government of the Federal State of Burgenland reported, that there are plans to integrate the sponsored areas into the National Park after the end of the projects.

To summarise, it can be established that in addition to keeping in mind the aspects of protection, the two countries utilise the protected areas primarily within the framework of agricultural production. To achieve this, they use different methods, by using significant state subsidies.

5. The state of waters and habitats

The natural water management of Lake Neusiedl/Fertő is mostly depending on precipitation and evaporation. The largest Austrian surface water discharging into the lake is river "Wulka" (14% of the mass of water). The only surface drain is the artificial Hanság channel on Hungarian territory. Since March 1st, 2000 the lock of the channel was permanently closed due to a lack of water. While the drain of the lake can be controlled with the lock, the rising of the water level is still an unsolved problem. In the center of the considerations is a supply from the Raab water system. Concerning this water supply, no information about possible ecological consequences were available.

The water level of the lake is of decisive significance from the aspect of both countries, as it has an impact on the utilisation of the lake, the population

telfristig. Die Burgenländische Landesregierung erwägt laut ihrer Stellungnahme nach Auslaufen der Förderungsprogramme eine mögliche Integrierung der derzeit geförderten Flächen in den Nationalpark.

Zusammenfassend kann festgestellt werden, dass die Schutzgebiete in beiden Ländern unter Beachtung der Schutzaspekte in Rahmen landwirtschaftlicher Produktion genutzt werden. Um dies zu ermöglichen, werden unterschiedliche Methoden unter Nutzung beträchtlicher öffentlicher Mittel angewandt.

5. Der Zustand der Gewässer und der Biotope

Der Wasserhaushalt des Neusiedler Sees ist überwiegend vom Ausmaß der Niederschläge und der Verdunstung abhängig. Der größte oberirdische Zufluss in Österreich ist die Vulka (14 % der Wasserfracht), und in Ungarn der Fertő. Der einzige oberirdische Abfluss ist der künstlich geschaffene Einserkanal (Hanságkanal) auf ungarischem Staatsgebiet. Seit 1. März 2000 war die Schleuse wegen Wassermangels durchgehend geschlossen. Während der Abfluss über die Schleuse des Einserkanals gesteuert werden kann, stellt die Gestaltung des Zuflusses nach wie vor ein ungelöstes Problem dar. Im Mittelpunkt aktueller Überlegungen steht eine Zuleitung aus der Raab, bedenklich ist jedoch, dass die daraus resultierenden ökologischen Auswirkungen noch nicht geklärt sind.

Der Wasserpegel des Sees ist für beide Länder maßgebend, weil er Auswirkungen auf die Nutzung

az ott élő lakosságra és a természetvédelemre. A vízszint szabályozása nagyon komoly érdekkonfliktusoknak van kitéve. A vízi sportot űzők és a halászok a magas vízszintet üdvözlnek, ezáltal azonban károk keletkeznének a mezőgazdaságilag hasznosított területeken, és a tó menti települések csatornarendszerét is negatívan befolyásolná a magas vízszint.

A tó vízszintje emellett jelentős hatással van a tó nyíltvíz – és nádfelület arányára. A két ország megállapodott abban, hogy a vízszint az Adriai tengerszint felett mérve a téli időszakban 115,6 méter, a nyári időszakban a Hanság és a Fertőzug belvízi szabályozása érdekében 115,7 méter, de a maximális szintet a 116 méterben állapították meg. A téli időszakban a levezetés max. 15 m³/sec, nyári időszakban átlagosan 4m³/sec levezetés lehet.

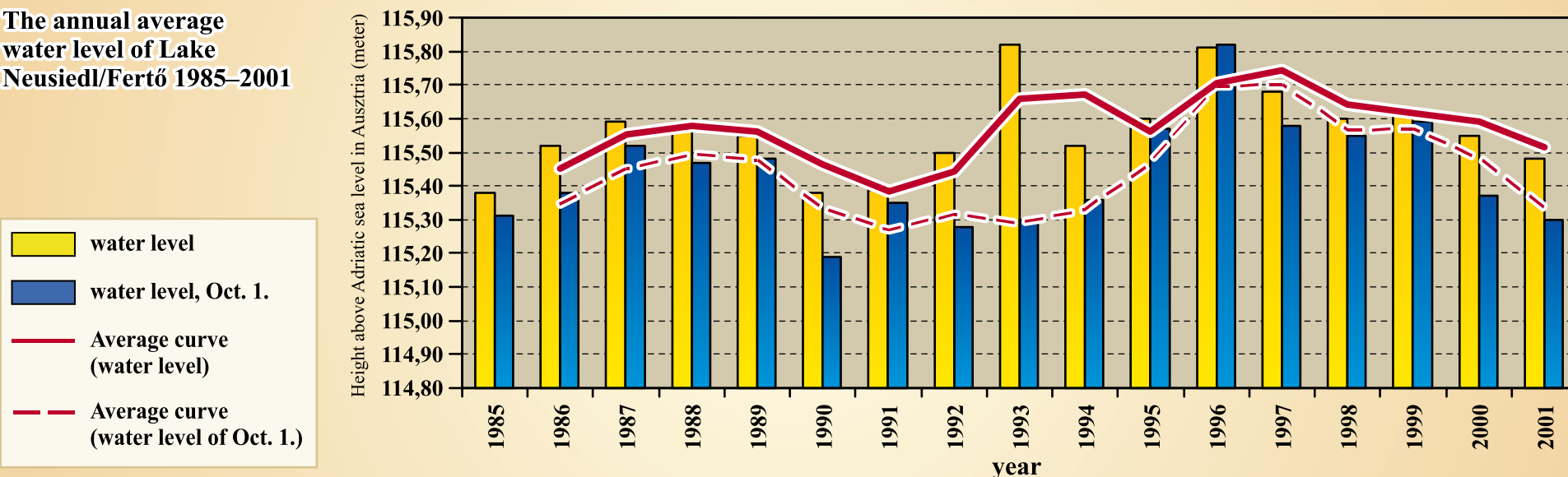
living there, and the nature protection. The regulation of the water level is exposed to the conflict of interests. A high water level, preferred by fishermen and aquatic sports, can lead to damages on agricultural areas or the communal waste water systems.

In addition to this, the water level has a significant impact on the open water surface – reed surface ratio of the lake. The two countries have agreed that in the winter season the water level is 115.6 metres above the level of Adriatic sea, in the summer season, in the interest of the inland water regulation of Hanság and Seewinkel, it is 115.7 meters; but the maximum level has been established at 116 meters. In the winter season, draining is maximum 15 m³/sec, while the average in the summer season can be 4m³/sec.

des Sees, die dort lebende Bevölkerung und den Naturschutz hat. Die Regelung des Wasserstandes ist massiven Interessenkonflikten ausgesetzt. Während Wassersportler und Fischer einen hohen Pegelstand begrüßen, können dadurch an landwirtschaftlichen Nutzflächen Schäden entstehen und auch die Kanalsysteme der Seegemeinden negativ beeinflusst werden.

Weiters hat der Wasserpegel des Sees erheblichen Einfluss auf das „offenes Wasser/Schilffläche“ Verhältnis des Sees. Beide Länder haben vereinbart, dass der Wasserpegel in der Winterperiode über dem Meeresspiegel der Adria gemessen 115,6 m, in der Sommerperiode im Interesse der Regelung der Binnengewässer des Waasen und des Seewinkels 115,7 m betragen soll, der maximale Wasserpegel wurde bei 116 m festgelegt. Der Wasserabfluss darf in der

The annual average water level of Lake Neusiedl/Fertő 1985–2001

Mindkét ország Számvevőszékének megítélése szerint a zsilip működésének szabályzata (amelyet a „Magyar-Osziák Határvizek Bizottság” közösen dolgozott ki), valamint a Hanság-csatorna beüzemeltetése és karbantartása a Magyarország és Ausztria közötti jó együttműködés bizonyítékai. Az ésszerű vízszintemelézés mindkét országnak érdekében áll, 2003. évet követően mód nyílik az érvényes zsilipkezelési szabályzat felülvizsgálatára és az üzemi vízszint 10 cm-rel történő növelésének megtárgyalására. A vízszintnöveléstől kedvező hatást várnak a nádasok vízellátása, valamint a meglévő és egyben kívánatos víz- és nádfelület arány stabilizálása tekintetében.

Az elsősorban a Fertőzugban (Ausztria) illegálisan létesített kutak problémájára a helyi kutak felmérésével szándékoztak választ adni. A megfelelő szakmai alpmunkálatok elvégzését követően a kutakra fokozatosan megadták a vízjogi engedélyezést. A mezőgazdasági vízfelhasználásra vonatkozóan kidolgoztak egy, a jelenleg rendelkezésre álló vízmennyiséggel összhangba hozott figyelmeztetési és megszorítási rendszert (vízfelhasználás szabályozása), ennek alkalmazását a vízfelhasználóknak jogi végzéssel előírták. A talajvízszint süllyedése leküzdésére összeállított fentebb kifejtett intézkedéscsomag az Osziák Számvevőszék megítélése szerint lényegesen hozzájárul a Fertő-tó ökoszisztémájának a megőrzéséhez. Ugyanakkor az említett megszorítási rendszer egyértelmű, világos végrehajtást igényel, illetve a szükséges esetekben pontos nyomon követést.

Magyar területen, a vízi létesítmények építése és üzemeltetése vízjogi engedély alapján történhet, a talajvízszint megfelelő, a haszonkertekben létesített

The regulation on lock of the Hanság Channel (which is developed by the Austrian–Hungarian Committee for cross-border waterbodies), respectively the repair and maintenance of the channel is considered by the supreme audit institutions of the two countries as an example of good co-operation between Hungary and Austria. The reasonable raising of the water level is in interest of both countries. Following the year 2003, it will be possible to review the valid regulation on channel lock, and to discuss the increase of the operational water level by 10 centimetres. Favourable effects are expected from the increase of water level, both in regard of the water-supply to the crane-fields, and of the stabilisation of the present “water-reed” ratio, which is now at a proper level.

The problem of illegal wells in the Austrian Seewinkel was solved in form of an inquiry of all wells in the region. After formulating the basic technical groundwork, the wells were granted a legal permit step by step. For the existing agricultural use of water an obligatory warning and regulation system for the depriving of water was installed in order to regulate the quantity of the used ground water. In the opinion of the Austrian Court of Audit the measures concerning the drawdown are an important contribution to the conservation of the ecosystem of the Lake Neusiedl/Fertő. It remarks that the restriction system needs stringent implementation and control mechanism.

In the Hungarian territory, the construction and operation of water establishments can take place on the basis of water-right licences. The level of ground water is sufficient, the amount of water taken out of the lake through the garden wells is

Winterperiode max. 15 m³/sec, in der Sommerperiode durchschnittlich 4 m³/sec ausmachen.

Nach Ansicht der Rechnungshöfe beider Länder sind die Schleusenordnung (von der Österreichisch–Ungarischen Grenzgewässerkommission erarbeitet), sowie die Instandsetzung und Instandhaltung des Einserkanals Beweis der guten Zusammenarbeit zwischen Ungarn und Österreich. Eine sinnvolle Anhebung des Wasserpegels steht im Interesse beider Länder. Nach dem Jahr 2003 wird es möglich sein, die bestehende Schleusenordnung zu überprüfen, und Verhandlungen über die Anhebung des Betriebswasserpegels um 10 cm zu führen. Man erwartet sich von der Anhebung des Wasserpegels günstige Auswirkungen auf die Wasserversorgung der Schilfflächen, sowie auf die Stabilisierung des bestehenden und zugleich erwünschten Wasser-Schilffläche-Verhältnisses.

Dem Problem der illegal angelegten Brunnen vor allem im österreichischen Seewinkel wurde mit einer Feldbrunnenerhebung begegnet. Nach Erstellung der entsprechenden fachlichen Grundlagen wurden die Brunnen sukzessive wasserrechtlich bewilligt. Für die landwirtschaftliche Wassernutzung wurde ein auf das vorhandene Wasserdargebot abgestimmtes Warn- und Restriktionssystem (Regelung der Wasserentnahme) erarbeitet und den Nutzern mit Bescheid vorgeschrieben. Das angeführte Maßnahmenpaket gegen die Grundwasserabsenkung ist nach Ansicht des österreichischen Rechnungshofes ein wesentlicher Beitrag zur Erhaltung des Ökosystems Neusiedler See. Zugleich bedarf das erwähnte Restriktionssystem einer klaren Umsetzung und im Bedarfsfall einer genauen Überwachung.

Auf ungarischem Territorium kann der Bau und Betrieb von Wasserbauten aufgrund einer wasserrechtlichen Genehmigung erfolgen; der Grundwasserstand ist befriedigend, die Wasserentnahme durch die in Nutzgärten angelegten Gartenbrunnen ist minimal,

Dredging of Virágosmajor Channel

Maintenance of Channels

kerti kutak vízkivétele minimális, ezért üzemeltetője a kivett víz után járulékot nem fizet. A Fertő-tóból csak a Nemzeti Park részére engedélyezett az ökológiai célú felszíni vízkivétel.

A tavon kotrási munkálatokat csak vízminőség védelmi, illetve áramlás javítás céljából végezhetnek, utoljára 1999-ben, a Fertőrákosi öbölben történt ilyen. A munkálatokat un. redoxpotenciál vizsgálatok előzték meg, a kotrás során a felgyülemlett üledéket távolították el, illetve deponálták az öböl feltöltésre kijelölt helyein. A beavatkozások eredményeként a foszfor koncentráció csökkent, ugyan-

minimal. Therefore their operators do not pay a fee for the water they use. Surface extraction of water for ecological aims from Lake Neusiedl/Fertő is allowed only for the National Park.

Dredging work on the lake can be carried out only with the aim to protect water quality, respectively to improve water current, as it was most recently the case in 1999, in the Hungarian Fertőrákos Bay. This dredging was preceded by so-called redox-potential examinations. In course of the dredging the accumulated sediment was removed and deposited in the areas of the bay designated to be filled up. As a re-

deshalb bezahlen die Gartenbrunnenbetreiber keine Gebühren fürs entnommene Wasser. Aus dem Neusiedler See darf Wasser nur für den Nationalpark und von der Oberfläche zu ökologischen Zwecken entnommen werden.

Baggerarbeiten auf dem See dürfen nur zum Schutz der Wasserqualität bzw. zur Verbesserung der Strömung durchgeführt werden, solche Arbeiten wurden zuletzt 1999, in der Bucht der ungarischen Gemeinde Fertőrákos vorgenommen. Den Arbeiten gingen so genannte Redoxpotentialuntersuchungen voraus, im Zuge der Baggerarbeiten wurden die angesammelten Ablagerungen entfernt und an einer zur Auffüllung be-

akkor a só-koncentráció magas, meghaladja a 2000 mg/l értéket. Az oldott oxigén viszonya a nyíltvízi tófelületen kedvező, a nádövezetben az oxigénszegény viszony a jellemző. A nádasok átöblítése és a víz minőségének nyomon követése érdekében a magyarországi nádasokba 240 km hosszúságú csatornahálózatot vágtak, ezeken közelíthetők meg a nádas belső tavai.

Jellemző a Fertőzuga a számos, kb. fél méter mély, magas sótartalmú és egyáltalán semmilyen betorkolló vagy elvezető vízfolyással nem rendelkező állóvíz (ún. „tavacsókák”). Nyáron többnyire kiszáradnak, és a környezetükben egy jellegzetes sótűrő növényzet található. A tavacsókák száma és összterülete a 19 század közepének értékeivel (139 tavacska 3614 hektáron) összehasonlítva napjainkra erősen visszaesett (40 tavacska 805 hektáron). A tavacsókák természetes vízháztartásának a gazdasági hasznosításból származó károsodása a jellegzetes növényvilág elvesztéséhez, valamint végső soron a nádasok elburjánzásához és a vízfelület végleges megszűnéséhez vezet. Ezáltal ezen biológiai élettér különleges állatvilága is veszélyeztetve van. A tavacsókák rendbe hozatala, mint például a tavacsókák körül levő növényzet lelegeltetése, a part menti növényzet eltávolítására szolgáló beavatkozások, illetve a fennálló negatív beavatkozások, (halastavak, szabad strandok működtetése) megszüntetése az Osztrák Számvevőszék szerint megakadályozhatná a tavacsókák mechanikus elpusztítását. Az osztrák Nemzeti Park Igazgatóság intézkedései révén sikerült visszaszorítani a nádast. A Burgenlandi Tartományi kormány állásfoglalása szerint néhány kivételtől eltekintve a tavacsókák vízháztartását már semmi nem befolyásolja negatívan.

sult of the interventions, the phosphor concentration dropped. At the same, the salt concentration is high, exceeding 2,000 mg/l. The state of dissolved oxygen in the open-water area is favourable, though in the reed zone a shortage of oxygen is characteristic. In order to rinse-through the cane-fields and monitor the water quality, a 240 kilometre long system of channels was cut into the Hungarian cane-fields, through which the interior lakes of the cane-field are accessible.

The salty ponds (“Lacken”) without any water contributor or drain with a depth of approximately 0.5 metres are characteristic for the Austrian Seewinkel. Most of them dry out in summer and are surrounded by a typical salt-tolerant vegetation. Compared with the middle of the 19th century, the number as well as the area of these ponds decreased from at least 139 (3,6 km²) to 40 (0,8 km²) at present. The economic use of the ponds resulted in disruption of the natural water management and as a consequence in losses of typical plants and in devastation of the ponds due to the overwhelming penetration of reed and soil. This endangers the typical fauna of the region. In opinion of the Austrian Court of Audit measures like grazing the border of the ponds, mechanical operations to remove the vegetation at the banks and the removal of existing decreases (fishing ponds, baths) could prevent the mechanical devastation of the ponds. Through the measures of the National Park Administration progress was made in the retreat of reed. The Government of the Federal State of Burgenland reported that except of singular events there are no more disturbances of the natural water management of the ponds.

stimmten Stelle der Bucht deponiert. Als Ergebnis der Eingriffe hat sich die Phosphorkonzentration verringert, die Salzkonzentration ist aber hoch, sie überschreitet den Wert von 2.000 mg/l. Das Verhältnis des im Wasser gelösten Sauerstoffs ist auf der offenen Wasserfläche günstig, im Schilfgebiet ist das sauerstoffarme Verhältnis typisch. Im Interesse der Durchspülung der Schilfgebiete und der Überwachung der Wasserqualität wurde in die ungarischen Schilfgebiete ein 240 km langes Kanalnetz geschnitten. Die inneren Seen des beschilften Gebietes sind dadurch zugänglich geworden.

Kennzeichnend für den Seewinkel sind zahlreiche salzhaltige, etwa einen halben Meter tiefe und weitgehend zu- und abflusslose Gewässer (Lacken). Diese trocknen im Sommer zumeist aus und sind von einer charakteristischen Salzpflanzen-Vegetation umgeben. Gegenüber der Mitte des 19. Jahrhunderts sind Anzahl und Fläche der Lacken von mindestens 139 (3.615 ha) auf gegenwärtig etwa 40 (805 ha) zurückgegangen. Die aus der wirtschaftlichen Nutzung resultierende Störung des natürlichen Wasserhaushalts der Lacken führt zum Verlust der typischen Pflanzenwelt sowie letztlich zum Verschilfen und Verlanden. Dadurch ist auch die besondere Tierwelt dieses Lebensraumes gefährdet. Maßnahmen zur Lackensanierung (wie z.B. die Beweidung von Lackenrändern, mechanische Eingriffe zur Entfernung von Ufervegetation) sowie die Rücknahme bestehender Eingriffe (Fischteiche, Freibäder) könnten nach Ansicht des österreichischen Rechnungshofes die Zerstörung der Lacken verhindern. Durch Maßnahmen der Nationalparkverwaltung gelang die Zurückdrängung des Schilfes. Laut Stellungnahme der Burgenländischen Landesregierung finde bis auf wenige Ausnahmen keine Störung des Wasserhaushalts der Lacken mehr statt.

Neusiedler/Fertő – lock of Hanság Channel

Inundated territories as Consequences
of habitat reconstruaction

Megállapítottuk, hogy kotrások eredményeként, valamint a vízháztartást befolyásoló káros tevékenységek korlátozása révén a tó, illetve a tó körüli kisebb tavak vízminősége biztosított. A tó vízszintjének magassága jelenleg a zsilipkezelési szabályzat révén szabályozott, azonban kívánatos lenne a vízszint újbóli meghatározása a hatályos időszak lejártát követően.

A tó keleti vidékén a Hanság csatorna mentén korábban lápvilág volt, amely most emberi beavatkozás nélkül szárazon maradna. A mintegy 430 hektár területet mesterséges módon, de a természetes folyamatokat modellezve élőhely-rekonstrukció keretében élesztették fel. Az 1989-ben megkezdett program részeként a Fertő-tóból kivett – évente változó mértékű – 2001-ben mintegy 1,2 millió m³ – vízzel elárasztva a madarak és vízi élőlények számára megfelelő életteret adó vizes élőhelyé alakították vissza, a madarak részére költőszigetek létesítettek. Ennek eredményeként több védett illetve fokozottan védett madárfaj telepedett meg, és a terület az átvonuló fajok pihenőhelyévé vált.

A tóban élő három egzotikus halfajta (angolna, naphal, kékc sikos márna) a honos fajtákat jelentősen visszaszorítják, ezért a Burgenlandi Tartományi Kormány közlése szerint az angolnatelepítést a jövőben szüneteltetni fogják. A tó halászati hasznosításának folyamatban levő megreformálásának lezárását követően a halélővilág 10 éven belül összehasonlítható lesz a múlt század első felének állományával.

A magyar oldalon a vízi állatállomány védelme és egységes kezelése érdekében, – a Nemzeti Park és a Vízügyi Igazgatóság közösen benyújtott terv-

We have established that as a result of dredging, as well as through the restriction of the harmful activities affecting the water system, the water quality of the lake, as well as that of the smaller lakes around it, is guaranteed. At present, through the channel lock regulation, the height of the water level of the lake is controlled; however, after the prevailing period is up, it would be desirable to have the water level determined again.

In the Eastern part of the lake, along Hanság Channel, which is located in Hungary, there used to be a marshland, which at the present would remain dry without human intervention. The almost 430 hectare territory has been resuscitated in an artificial way, but modelling the natural processes, under the activity of habitat-reconstruction. As part of a program, which started in 1989, the site was flooded with water removed from the lake. (The water amount changes from year to year, but was some 1.2 million m³ in 2001) This way the site has been turned back into a wet habitat providing suitable grounds for birds and water fauna. For the birds hatching-islands have been established. As a result of this, several protected and increasingly protected bird species settled here and the area has become the resting place for migrating species.

Three exotic species of fish, living in the lake (*Anguilla anguilla*, *Lepomis gibbosus*, *Pseudorasbora parva*), are dramatically pushing away the indigenous species, therefore the release of eels (*Anguilla anguilla*) will be stopped according to the information by the Government of the Federal State of Burgenland. After the on-going change in the structure of the fishery concerning

Es wurde von beiden Seiten festgestellt, dass durch die Baggerarbeiten und die Einschränkung der für den Wasserhaushalt schädlichen Tätigkeiten die Wasserqualität des Sees und der Lacken um den See gesichert ist. Derzeit ist die Wasserstandshöhe durch die Schleusenordnung geregelt, eine neue Festlegung des Wasserstandes nach Auslaufen des Beobachtungszeitraumes wäre wünschenswert.

Im östlichen Bereich des Sees gab es früher entlang des Einserkanals ein Sumpfgebiet, das jetzt ohne menschlichen Eingriff trocken bleiben würde. Das etwa 430 ha große Gebiet wird künstlich, aber natürliche Vorgänge modellierend, im Rahmen einer Biotoprekonstruktion wiederbelebt. Das Gebiet wurde als Teil eines 1989 begonnenen Programms mit dem aus dem Neusiedler See – jährlich in unterschiedlicher Menge – entnommenen Wasser (im Jahre 2001 etwa 1,2 Mill. m³) überflutet und in ein Feuchtbiotop zurückverwandelt, wodurch Vögel und Wasserlebewesen entsprechender Lebensraum gesichert wurde. Für die Vögel wurde eine Nistinsel erbaut. Als Resultat haben sich mehrere geschützte bzw. besonders geschützte Vogelarten angesiedelt, und das Gebiet wurde zum Rastplatz für Zugvogelarten.

Drei im See lebende, exotische Fischarten (Aal, Sonnenbarsch und Blaubandbärbling) drängen die heimischen Arten deutlich zurück, deshalb wird nach Mitteilung der Burgenländischen Landesregierung der Aalbesatz in Hinkunft unterbleiben. Nach einer in Arbeit befindlichen Umstrukturierung der fischereilichen Bewirtschaftung des Sees werde sich in etwa zehn Jahren eine Fischfauna einstellen, die mit derjenigen der ersten Hälfte des vorigen Jahrhunderts vergleichbar sein werde.

pályázata eredményeként – a halászat hasznosítási jog átvétele folyamatban van.

Ausztriában a mezőgazdaság, vadászat, halászat és az idegenforgalom viszonylatában állnak fenn hasznosítási konfliktusok. A mezőgazdaság érdekében elvégzett víztelenítések a felelősek egyben a tavacsák, valamint a sós talaj sótartalmának a lassú, de folyamatos csökkenéséért. Csak a Nemzeti Parkban létezett olyan, a látogatók irányítására kialakított rendszer, amely megnevezte a tilalmakat és a fontos követelményeket. Az Osztrák Számvevőszék megítélése szerint a mezőgazdasági művelés intenzíválódásának a következményei károsan hatnak a védendő biológiai életterekre. Ezért ki kellene terjeszteni az extenzív művelés irányába ható intézkedéseket, programokat, ahogy ezek végrehajtása a Nemzeti Park területén már megtörtént. Továbbá az egyik RAMSAR-területen a vízi madarak vadászatára vonatkozóan kritikus megközelítéssel utána kellene járni az ügy háttérének. A tavacsák mindennemű gazdasági hasznosítását abba kell hagyni.

A vadállomány védelme érdekében Ausztriában a Burgenlandi Tartományi Kormány állásfoglalása szerint a Nemzeti Park ún. természeti zónájának teljes területén semmilyen vadásztevékenység már nem folytatnak. A többi területen a korlátozás csak a vadászatra jogosultakkal egyetértésben történhetne, de ez Burgenland Tartomány számára plusz anyagi megterhelést jelentene.

A tó magyarországi területén a vadállomány kezelése megoldott, mivel a védett területekre a Nemzeti Park már korábban megszerezte a vadászati jogok gyakorlását, a vadászat gyakorlatilag a nem kívánatos állatfajták kilövésére korlátozódik.

the lake there will be a change in the fishstock, too. After about ten years it will be comparable with the stock existing in the first half of the last century.

In interest of the protection and uniform management of water fauna, the National Park and the Water Management Directorate have submitted a joint project for the fishery utilisation right. As a consequence, the acquisition of this right is under way on the Hungarian side.

In Austria conflicts of use are existing with agriculture, hunting, fishery and tourism. Drainage in the interest of agriculture is responsible for the creeping degradation of soil and ponds, due to the continuous loss of salt. Only in the National Park a guidance system for visitors with the indications of requirements and prohibitions was established. The Austrian Court of Audit was of the opinion that the intensification of agriculture affected adversely the habitats worth to be protected. Measures for agricultural downgrading, as they are implemented in the National Park, should be extended. Besides, the hunting of waterfowls in a RAMSAR protection area should be scrutinised. Any economic use of the ponds has to be avoided.

The Government of the Federal State of Burgenland informed that in the whole “natural zone” of the National Park hunting was ceased in order to protect the game stock. Constraints in the other areas could be achieved only in agreement with the beneficiary of hunting rights, and this would be an additional financial burden for the Federal State of Burgenland.

On the Hungarian side of the lake, the management of game stock has been solved; as for the protected areas the National Park was entitled earlier to exercise the hunting rights; hunting is practically restricted to the culling of unwanted kinds of animals.

Auf ungarischer Seite ist im Interesse des Schutzes und der einheitlichen Behandlung des Wassertierbestandes – als Resultat des seitens des Nationalparks und der Direktion für **Wasserwirtschaft** gemeinsam eingereichten Projekts – die Übernahme der Fischereinutzungsrechte im Gange.

In Österreich bestehen Nutzungskonflikte mit der Landwirtschaft, der Jagd, der Fischerei und dem Tourismus. Die im Interesse der Landwirtschaft durchgeführten Entwässerungsmaßnahmen sind auch für den schleichenden Salzverlust von Lacken und Salzböden verantwortlich. Ein Besucherleitsystem mit Ver- und Geboten gab es nur im Nationalpark. Nach Ansicht des österreichischen Rechnungshofes beeinträchtigen die Folgen der landwirtschaftlichen Intensivierung die schützenswerten Lebensräume. Deshalb sollten die Extensivierungsmaßnahmen, wie sie im Bereich des Nationalparks bereits durchgeführt wurden, ausgedehnt werden. Weiters wäre in einem RAMSAR-Gebiet die Jagd auf Wasservögel grundsätzlich kritisch zu hinterfragen. Jede wirtschaftliche Nutzung der Lacken hätte zu unterbleiben.

Um den Wildbestand zu schützen, findet in Österreich laut Stellungnahme der Burgenländischen Landesregierung im gesamten Bereich der Naturzone des Nationalparks keine Jagd mehr statt. Eine Einschränkung in den anderen Gebieten könne nur im Einvernehmen mit dem Jagdberechtigten erfolgen und würde für das Land Burgenland zusätzliche finanzielle Belastungen bedeuten.

Die Behandlung des Wildbestands auf der ungarischen Fläche des Sees ist gelöst, da sich der Nationalpark für die geschützten Gebiete die Jagdrechte bereits früher verschafft hatte, die Jagd ist praktisch auf den Abschuss von unerwünschten Arten beschränkt.

A két Nemzeti Park intézkedéseinek hatásaként és a kis tavak rendbehozatalának eredményeként a tó körüli állat és növényvilág életterének védelme biztosított.

A tó nyugati előterében számos rétre kihat a mezőgazdasági hasznosítás beszüntetése. Ez ugyanis lehetővé teszi, hogy a nádas a korábbi kaszálós rétek rovására terjeszkedjen. A tó nyugati előterében nagyon megfogyatkoztak az ún. sovány rétek, amelyeket nem trágyáznak, és csak nyáron kaszálnak. Mégis rengeteg veszélyeztetett növényfaj csak az ilyen tápanyagszegény réteken fordul elő. A Fertő-Fertőzug Nemzeti Parkban a réteket a hagyományos módon kaszálják télire való széna nyerése céljából. A legszigorúbban tilos trágyázni.

A magyarországi 7500 ha tófelületből 6300 ha nádas, a Vízügyi Igazgatóság a Nyugat Magyarországi Egyetem megbízásával készített Landsat műholdfelvételek elemzése alapján figyelte meg és minősítette a nádas állapotát, és nyomon követhette az engedély nélkül, illetve szabálytalanul végzett nádaratást. Az elmúlt években a vízszint, a vízminőség állapota, a helytelen aratási technológia, az elszaporodó kártevők miatt a nádasok minősége romlott, mintegy 10 %-a degradálódott az elmúlt 15 évben, ezen belül a legjobb minőségű – 1760 hektárt kitevő – nádas felülete 450 hektárral csökkent. A legfőbb ok a feltöltődés, a szakszerűtlen módon, valamint a korszerűtlen gépekkel végzett nádaratás. A kitermelt nád mennyisége mintegy 50 tonna, de becslések szerint a kitermelhető nád fele minden évben a tóban maradt.

As an effect of the measures of the two National Parks and as a result of the restoration of the small ponds, the protection of habitat of the fauna and flora around the lake is guaranteed.

In Austria, in the Western foreground of the lake many meadows are concerned by the ending of agricultural use; this allows the reed to penetrate into former trimmed areas. Poor meadows, which are not fertilised and trimmed only in summer, got very rare in this neighbouring terrain of the lake. Many endangered plants are dependent on such meadows, which are hardly nutritive. In the National Park Neusiedler See-Seewinkel the meadows are trimmed in traditional way, fertilising is strictly prohibited.

Of the 7,500 hectare Hungarian lake surface, 6,300 hectare is cane-field. Based on the analyses of the "Landsat" satellite photos, that were made upon the commission by the University of West-Hungary, the Water Management Directorate observed and classified the condition of the cane-field, and was able to follow up reed-harvesting done without permission or in an unprofessional way. In recent years, due to the water level, the condition of the water quality, incorrect harvesting technology, and proliferating pests, the quality of the cane-fields has deteriorated, and some 10% of it has degraded in the past 15 years; within this, the surface of the best-quality reed – comprising 1,760 hectares – has decreased by 450 hectares. The main reason is filling-up, as well as reed harvests carried out with out-of-date machinery and in an unprofessional way.

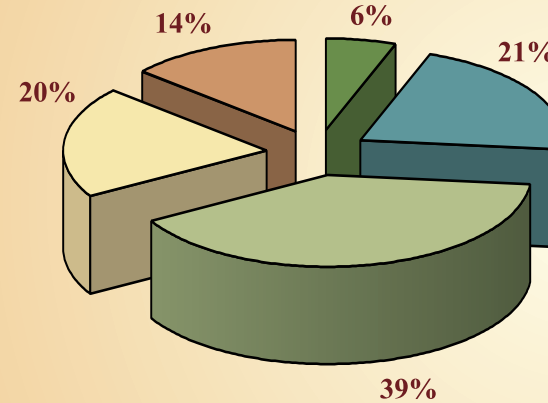
Als Auswirkung der durch die beiden Nationalparks ergriffenen Maßnahmen und als Ergebnis der Lackensanierung ist der Schutz des Lebensraumes der Tier- und Pflanzenwelt um den See gesichert.

Im österreichischen sind zahlreiche Wiesen von der Einstellung der landwirtschaftlichen Nutzung betroffen; dies ermöglicht es dem Schilf, in die ehemals gemähten Flächen vorzudringen. Magerwiesen, die nicht gedüngt und erst im Sommer gemäht werden, sind im Seevorgelände sehr selten geworden. Zahlreiche gefährdete Pflanzenarten kommen jedoch nur in solchen nährstoffarmen Wiesen vor. Im Nationalpark Neusiedler See-Seewinkel werden die Wiesen zur Gewinnung von Winterheu in traditioneller Weise gemäht. Es herrscht strengstes Düngeverbot.

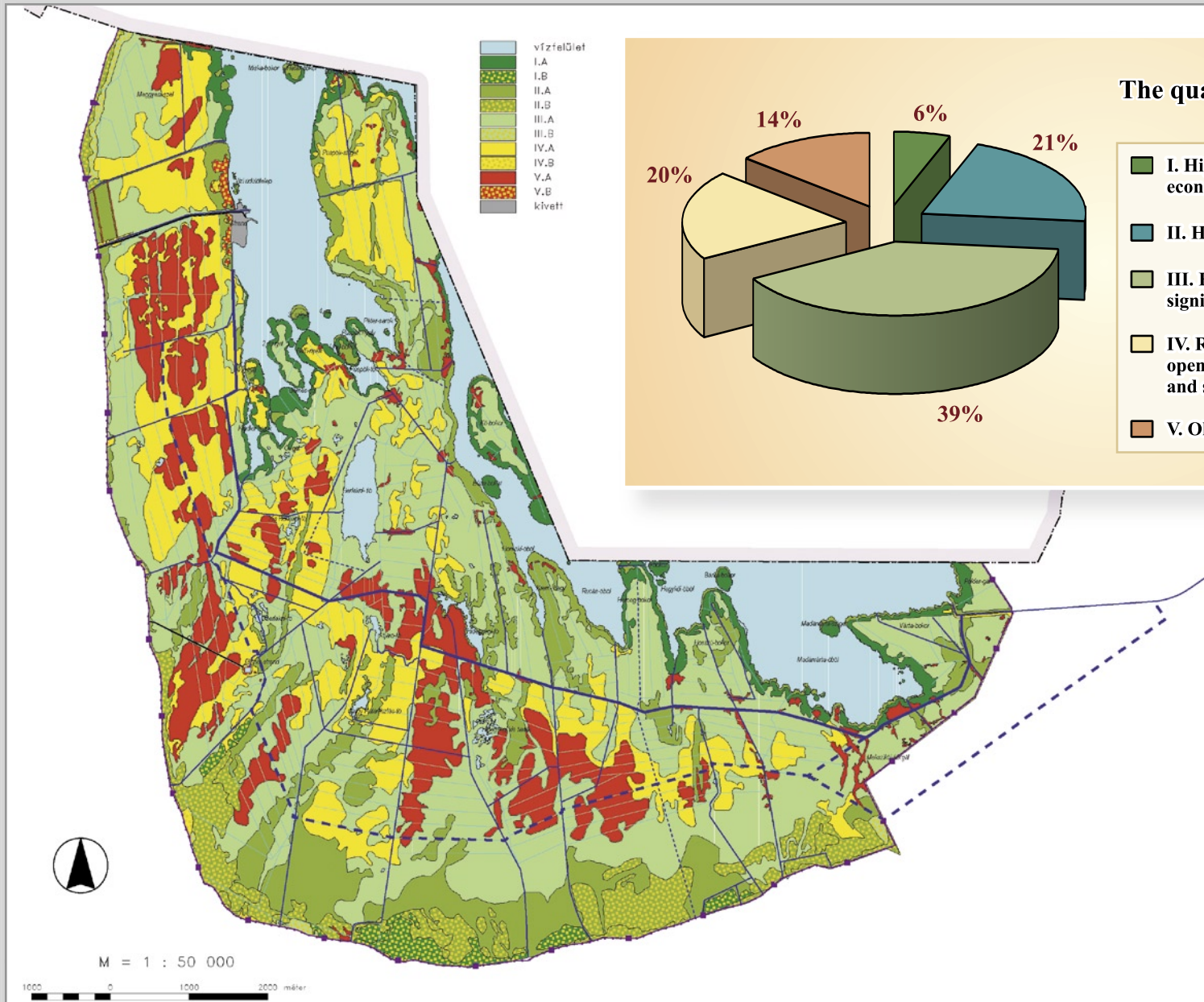
6.300 ha von der insgesamt 7.500 ha großen ungarischen Seefläche ist mit Schilfbewachsen. Die Direktion für **Wasserwirtschaft** hat anhand der Analyse der im Auftrage der Westungarischen Universität angefertigten „Landsat“ Satellitenaufnahmen den Zustand des Schilfbestandes beobachtet und beurteilt. Weiters konnten dadurch ohne Genehmigung bzw. ordnungswidrig erfolgte Schilfernten **festgestellt und überwacht** werden. Die Qualität des Schilfbestandes hat sich in den vergangenen Jahren infolge des Standes des Wasserpegels, der Wasserqualität sowie der falschen Erntetechnologie und der vermehrten Schädlinge verschlechtert. In den vergangenen 15 Jahren hat sich der gesamte Bestand um etwa 10%, die 1.760 ha große Fläche des Schilfbestandes von bester Qualität um 450 ha verringert. Die wichtigsten Gründe dafür waren die Auffüllung und die in nicht sachgemäßer Weise und mit veralteten Maschinen durchgeführte Schilfernte. Die Menge des geernteten Schilfs beträgt etwa 50 t,

The qualification of reeds in Hungary

- I. High quality and healthy reeds with high economic and nature protection value
- II. Healthy reeds with traces of old plants
- III. Homogeneous reeds fields containing significant quantity of old plants
- IV. Reeds fields with significant open water surface and lot of old plants and subdominant species
- V. Old, destroying reeds with plenty of weeds

The quality of different reeds fields can be seen in the map. The blue lines shows the channels in the reeds.

The classification of reeds (based on a photo of 1999)

A nádasok földhasználati joga egy monopol helyzetű társaság kezében van, de a nádasok szakszerű kezelése érdekében a két állami – a természetvédelmi és a vízügyi – szervezet a használati jog megszerzésére törekszik. A nádasok védelmére, fennmaradására általános érvényű jogszabály nincs, a Balatoni nádasokra vonatkozóan jelent meg kormányrendelet.

A nagy kiterjedésű nádasok minőségromlásának megfordítását csak megfelelő kezeléssel lehet elérni, ehhez azonban a központi szabályozás és a kezelői jog rendezése szükséges.

6. A vizek állapotát befolyásoló fejlesztések

A tó vízminősége erősen függ a part menti települések szennyvízrendszerétől, valamint a befolyó vizek állapotától. A települések szennyvízkezelése Magyarországon az önkormányzatok kiemelt feladata. A Fertő-tóba tisztítatlan szennyvizet nem vezetnek. A Fertő-tó közvetlen közelében levő települések szennyvizét három kivételével a vízgyűjtő területéről elvezetik, majd biológiailag és kémiai tisztítva, szerves anyag eltávolítással csökkentve a növé-

The amount of reed harvested is some 50 tons, but according to estimates, about half of the reed, that could be exploited remains in the lake every year.

Though the land-utilisation right of the cane-fields is in the hands of a company in monopolistic situation, in interest of the professional management of the cane-fields, the two concerned state agencies – nature protection and water management – endeavour to obtain utilisation rights. There are no general legal regulations for the protection and maintenance of cane-fields; a government decree has been issued concerning the cane-fields of Lake Balaton.

Turning around the deterioration of the quality of the large-extent cane-fields can be achieved only through sufficient treatment, for which central regulation and the clarification of the management right is necessary.

6. Developments influencing the state of waters

The water quality of the lake strongly depends on the sewage water system of the communities along the banks, as well as the state of the waters flowing into the lake. In Hungary, the treatment of sewage waters of the communities is a high-priority task of local governments. No untreated sewage water is conducted to Lake Neusiedl/Fertő. With three exceptions, the sewage water of the communities in the direct vicinity of Lake Neusiedl/Fertő is conducted

den Schätzungen nach ist jedes Jahr die Hälfte des zu erntenden Schilfes im See geblieben.

Das Bodennutzungsrecht der Schilfgebiete in Ungarn befindet sich in den Händen einer einzigen Gesellschaft mit Monopolstellung. Im Interesse der sachgemäßen Bewirtschaftung streben die zwei staatlichen Organisationen – eine für Naturschutz, die andere für Wasserwirtschaft – den Erwerb des Nutzungsrechts an. Es gibt keine allgemeingültige Rechtsnorm für den Schutz und die Erhaltung von Schilfgebieten, es war lediglich eine Regierungsverordnung mit Bezug auf die Schilfgebiete des Plattensees erlassen worden.

Eine Umkehr des Verschlechterungsprozesses bezüglich der Qualität der umfangreichen Schilfflächen kann nur mit geeigneter Behandlung erreicht werden. Dazu sind jedoch eine juristische Regelung auf zentraler Ebene sowie eine Regelung des Verwaltungsrechtes notwendig.

6. Entwicklungen mit Auswirkungen auf den Zustand der Gewässer

Die Wasserqualität des Sees hängt stark vom Abwassersystem der am Ufer liegenden Siedlungen, sowie vom Zustand der zufließenden Gewässer ab. Die Abwasserentsorgung ist in Ungarn eine Aufgabe der Gemeinden. Es wird kein ungereinigtes Abwasser in den Neusiedler See gelassen. Das Abwasser der direkt in der Nähe des Neusiedler Sees gelegenen Siedlungen wird mit Ausnahme dreier Siedlungen aus dem Einzugsgebiet abgeleitet, anschließend biologisch und chemisch gereinigt. Der Stickstoff- und

nyi tápanyag nitrogén és foszfor tartalmát, a tóba vezető csatornába engedik. Közvetlenül a tavat tápláló patakba vezetett szennyvizet kezelő tisztítótelep jelenlegi formájában a megfelelő tisztításra alkalmas. A környezetvédelmi hatóság a kirívóan szennyező fertőrákosi tisztító esetében többször szennyvízbírságot szabott ki. A helyzet rendeződése a 2006-ra megvalósuló projekttől várható. Végrehajtása összesen közel 5 milliárd forintba kerül, ezen belül 9,34 millió € ISPA, 7,47 millió € állami támogatás és 1,87 millió € önkormányzati forrás.

A tavat tápláló Rákos patak mentén a nádasban két, összesen 21 hektár területű szűrőmezőt iktattak be. Ezek funkciója kettős, egyik a szennyvíztelep már tisztított vizét szűri tovább, a másik a Rákos patak vízgyűjtő területéről származó diffúz szennyeződések, pl. hordalékkal a patakba bekerülő mezőgazdaságban alkalmazott műtrágya felfogását biztosítja. A rendszer környezetvédelmi hatása mellett gazdasági előnyként jelentkezik, hogy a korábban közvetlenül a tóba került hordalékot közvetlenül a rendszerből – a kotráshoz képest kisebb ráfordítással – távolíthatják el.

Az Ausztriai Természetes Vizek Minőségéről szóló 2000-es éves jelentés szerint a Vulka a II. és III. vízminőségi kategóriába tartozott. A Vulka vízgyűjtőterületén két szennyvíztisztító létesítmény már nem felelt meg a technikai színvonalnak. Az üledékanyagok és tápanyagok erős esőzés és árvíz esetén túl nagymértékben kerülnének a tóba, ennek a veszélyforrásnak a leküzdésére vízviesszatartó tároló medencéket létesítettek 10 településen (teljes tárolókapacitás 656.000 m³).

A tó nyugati partján levő települések számára egy központi szennyvíztisztítót létesítettek Schützen am

away from the catchment area, and, having been biologically and chemically cleansed, and the nitrogen and phosphorous contents of the plant nutrients decreased by the removal of the organic elements, the water is conducted to channels leading to the lake. In its present form, the treatment plant managing the sewage water conducted directly into the creek feeding the lake is not suitable for proper treatment. In the case of the significantly polluting Fertőrákos treatment plant, the environment protection authority has meted out sewage fines several times. The solution of the situation is expected from a project, to be realised by 2006. Its execution costs altogether close to HUF 5 billion, within which there was EUR 9.34 million ISPA, EUR 7.47 million state subsidy, and EUR 1.87 million local government resource.

Along Rákos patak (Rákos Creek), feeding the lake, in the cane-field, two filter fields, with a total area of 21 hectares, have been installed. These have a dual function: one filters the water once already cleansed by the sewage treatment plant, while the other provides for the catching of diffuse pollution originating from the catchment area of Rákos Creek, e.g. the artificial fertilizer used in agriculture, brought into the lake with sediment. In addition to its environment protection effects, an economic benefit of the system is that the sediment directly getting to the lake earlier can be removed from the system directly – with a lesser input, compared to that of dredging.

In 2000, the report on water quality in Austria showed water quality level II to III for the river Vulka. In the Vulka catchment area two waste water treatment facilities did not correspond to the state of art concerning their technical equipment. The danger of too much discharge of sediments

Phosphorgehalt der Pflanzennährstoffe wird durch die Entfernung von organischem Material verringert, das so abgeleitete und gereinigte Abwasser wird in die Zuflusskanäle des Sees eingespeist. Jene Kläranlage, die einen Fluss, der direkt in den See mündet, als Vorfluter hat, ist in ihrer gegenwärtigen Form nicht zur Reinigung geeignet. Die Umweltschutzbehörde hat im Falle dieser besonders umweltverschmutzten Kläranlage von Fertőrákos mehrmals Strafen verhängt. Die Lösung des Problems ist von dem im Jahre 2006 abzuschließenden Projekt zu erwarten. Die Durchführung des Projekts kostet beinahe **5 Mrd. HUF, davon sind 9.34 Mill. EUR ISPA-Mittel, 7.47 Mill. EUR staatliche Förderung und 1.87 Mill. EUR Mittel der Gemeinden.**

Entlang des in den See fließenden Flusses Rákos wurden im Schilfgebiet zwei Filterfelder mit insgesamt 21 ha Fläche eingebaut. Diese haben eine doppelte Funktion, einerseits filtern sie das gereinigte Wasser der Abwasserkläranlage noch weiter, andererseits fangen sie die vom Einzugsgebiet des Flusses Rákos stammenden diffusen Verunreinigungen auf, z.B. den durch Auswaschung in den Fluss gelangten Kunstdünger aus der Landwirtschaft. Neben der unmittelbaren Auswirkung des Systems auf den Umweltschutz entsteht auch der wirtschaftliche Vorteil, dass die früher in den See geratene Einschwemmung direkt aus dem System – zu niedrigeren Kosten, als mit Baggararbeiten – entfernt werden kann.

Laut Jahresbericht 2000 über die Wassergüte Österreichs wies die Vulka Gewässergüte II bis III auf. Im Einzugsbereich der Vulka entsprachen zwei Kläranlagen nicht mehr dem Stand der Technik. Der Gefahr des zu hohen Eintrags von Sedimenten und Nährstoffen bei starkem Regen und Hochwasser wurde durch Errichtung von Rückhaltebecken in zehn Gemeinden (Gesamtspeichervolumen 656.000 m³) begegnet.

Gebirge településen. Ennek kell helyettesítenie a kilenc meglévő helyi létesítményt. Ezeket a régi létesítményeket vegyes funkciójú víztárolóként iktatták be a rendszerbe. A szennyvízkezelés javítására tett eddigi intézkedéseket és beruházásokat az Osztrák Számvevőszék pozitívan értékeli. Ám megállapítja, hogy a mindenkori technikai színvonal elérését célzó kiigazításoknál ügyelni kell arra, hogy a meglévő, vegyes funkciójú régi csatornákat átállítsák egy, a csapadékvíz és a szennyvíz különválasztásán alapuló rendszerre, hogy ez által elkerüljék a rendszer túlterhelését, illetve az ez által fellépő csökkentett szennyvíztisztító képességet.

A Vulka vízgyűjtő területén a Burgenlandi Tartományi Kormány állásfoglalása szerint a két kérdéses szennyvíztisztító létesítménnyel kapcsolatban már végrehajtották a szükséges intézkedéseket. A technikai fejlettségi szinthez történő kiigazításokat továbbra is prioritással folytatják. Míg a köztulajdonban levő csatornáknál a vegyes funkciójú vízrendszer esetében már végrehajtottak funkcionális szétválasztásokat, addig a magántulajdonú csatornák esetében egy ilyen átállás a Burgenlandi Tartományi Kormány szerint gazdaságossági szempontból nem tűnik megvalósíthatónak.

A két számvevőszék megállapította, hogy a régióban a szennyvizek kezelésére mindkét oldalon jelentős erőfeszítéseket és intézkedéseket tettek. Ezért a magyar oldalon meglévő néhány kivételtől eltekintve a tóba kerülő szennyvíz problémája megoldott. A nem megfelelő technológiai színvonalú szennyvíztelepek rekonstrukciója folyamatban van.

and nutrients in case of heavy rainfall was dealt with by construction of water retaining basins in ten communities (store volume in sum 656.000 m³)

For the communities on the western shore of the lake a central waste water facility was constructed in the community of Schützen am Gebirge. It shall replace the existing local facilities, which shall stay in the system as storage capacities for mixed waste water. The Austrian Court of Audit judged the already implemented actions concerning the waste water treatment positive. He remarked that, when adjusting the existing facilities to the state of the art, the sewage systems should be changed from the existing mixed system to a separation of sewage and precipitation system in order to avoid overloads and as a result thereof the reduction of cleaning capacity.

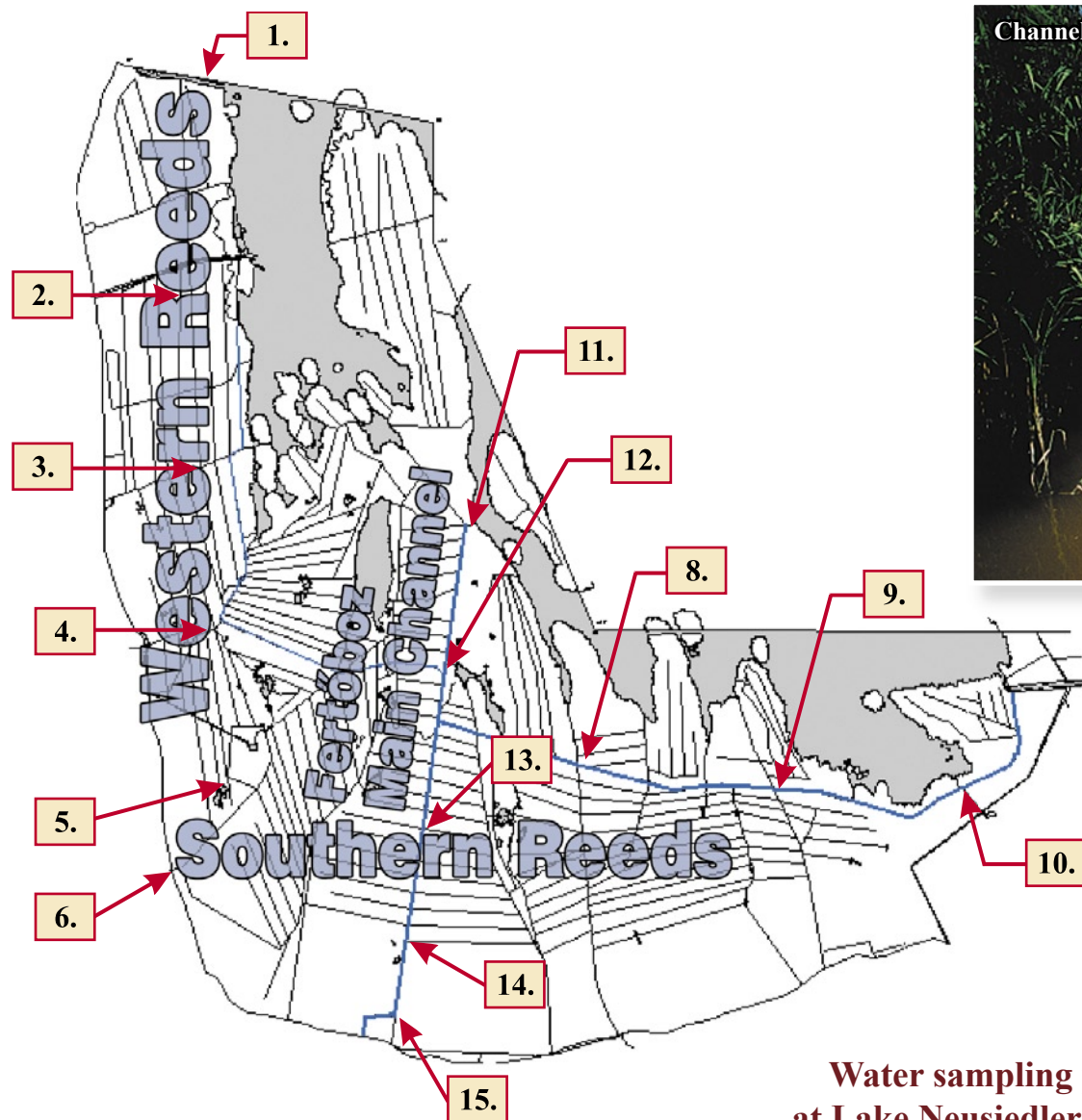
The Government of the Federal State of Burgenland informed that measures concerning the two waste water treatment facilities in the river Vulka catchment area are already implemented. The adjustment to the state of the art will be prioritised. The public sewage systems are already being changed to separation systems, but in the private sector this change will be –from an economical point of view- impossible.

The two supreme audit institutions have established that significant efforts and measures have been taken for the treatment of sewage water on both sides in the region. Therefore, aside from the few exceptions on the Hungarian side, the problem of the sewage water getting into the lake has been solved. The reconstruction of the sewage treatment plants of insufficient technological level is underway.

Für die westlichen Seeufergemeinden wurde eine zentrale Abwasserreinigungsanlage in Schützen am Gebirge errichtet, die die neun bestehenden örtlichen Anlagen ersetzen soll. Diese Altanlagen wurden als Mischwasserspeicher in das System eingebunden. Die bisherigen Maßnahmen und Investitionen für die Ertüchtigung der Abwasserbehandlung bewertet der österreichische Rechnungshof positiv. Er hält jedoch fest, dass im Zuge weiterer Anpassungen an den Stand der Technik darauf geachtet werden soll, die bestehenden alten Mischwasserkanäle auf ein Trennsystem umzustellen, um Überlastungen und damit verminderte Reinigungsleistungen zu vermeiden.

Im Einzugsgebiet der Vulka wurden nach Auskunft der Burgenländischen Landesregierung die notwendigen Maßnahmen bezüglich der beiden Kläranlagen bereits umgesetzt. Die Anpassung an den Stand der Technik wird mit Priorität weiterverfolgt. Bei den öffentlichen Kanälen wurden bereits „Entflechtungen“ der Mischwassersysteme umgesetzt, doch nach Ansicht der Burgenländischen Landesregierung scheine diese Umstellung im Bereich der Hauskanalisationen volkswirtschaftlich nicht realisierbar.

Laut Feststellung der Rechnungshöfe wurden auf beiden Seiten erhebliche Bemühungen und Maßnahmen bezüglich der Abwasserbehandlung in der Region getroffen. Bis auf einige Ausnahmen auf ungarischer Seite ist daher das Problem des in den See gelangenden Abwassers gelöst. Die Adaptierung der Abwasserkläranlagen, die nicht dem Stand der Technik entsprechen, ist im Gange.

**Water sampling points
at Lake Neusiedler/Fertő**

Western reeds:

1. Meggyes side
2. Reeds station
3. Sopron Channel
4. Csárdakapu Main Channel
5. Lake of Balf
6. Vashid Channel

Southern Reeds:

- 7-10. Roundchannel

Fertőboz Main Channel:

- 11-15 (5 points)

7. A vizek és élőhelyek állapotának nyomon követése

A magyarországi biológiai sokféleség állapotát, helyzetét megfigyelő Nemzeti Biodiverzitás – monitorozó rendszer keretében a térségben először 2001-ben a tóhoz közeli Brennbergbánya területét mérték fel. Egy 5x5 kilométeres terület nagyság képezi a élőhelyek térképes megjelenítésénél az alapvető keretet, rögzítve az egyes növényzeti típusok jellegzetességeit és a kiválasztott állat és növényfajok előfordulási adatait. Az újabb felmérést 2011-ben tervezik, ez ad majd lehetőséget a bekövetkezett pozitív és negatív változások elemzésére.

Magában a Nemzeti Parkban közel 40 monitoringot, illetve kutatást hajtottak végre, ilyen volt egyes védett fajok (pl. Európai Unió által védett nappali lepkék) adatainak gyűjtése, nádasok kutatása, invázió növényfajok kezelési kísérletei, veszélyeztetett fajok elterjedése, állomány nagysága és vízimadár-állományok (gémtelepek) felmérése körében. A kutatásokba a Nemzeti Park tudományos kutatóműhelyeket is bevont, a botanikai kutatásokat a Nyugat-Magyarországi Egyetem tanzsékei a zoológiai kutatásokat elsősorban a Magyar Természettudományi Múzeum a halfaunisztikai kutatásokat a Magyar Tudományos Akadémia Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete koordinálta. A madártani kutatásokban jelentős szerepet vállalt a Magyar Madártani Egyesület. A Budapesti Műszaki Egyetem több éven keresztül modellezte a Fertő-tó áramlási viszonyait.

Az európai madárvonulás fontosságára tekintettel – a vízimadarak vonulási magatartása tárgyában

7. Monitoring the state of waters and habitats

In frame of the activity of the National Bio-diversity Monitoring System, which continuously follows up the state and situation of biological diversity in Hungary, the territory of the community Brennbergbánya close to the lake was surveyed as first in the region in 2001. For the map presentation of the habitats, the basic frame consists of a 5x5 kilometre area, registering the characteristic features of the individual plant types and the data of occurrence of the selected animal and plant species. The next survey, which is being planned for the year 2011, will provide an opportunity for the analysis of the positive and negative changes that have taken place.

In the Hungarian National Park itself, almost 40 monitoring or research projects have been carried out, among which there were the collection of data of certain protected species (e.g. daytime moths protected by the European Union), the research of cane-fields, the treatment experiments on invasive plant species, the spread and size of stock of endangered species, the survey of water-bird stocks (heron sites). The National Park gets scientific research workshops involved in the research; the botanical research is co-ordinated by the departments of the University of West Hungary, the zoological research is conducted primarily by the Hungarian Natural Science Museum, the research concerning fish-fauna by the Ecological and Botanical Research Institute of the Hungarian Academy of Sciences. The Hungarian Ornithological Association takes on a significant role in the ornithological research. For several years, Budapest Technical University modelled the features of water currents of Lake Neusiedl/Fertő.

7. Das Monitoring des Zustands der Gewässer und Biotope

Im Rahmen des Nationalen Biodiversitätsmonitoringssystems, das den Zustand der biologischen Vielfalt in Ungarn und dessen Lage beobachtet, wurde in dieser Region erst 2001 das Gebiet der seenahen Gemeinde „Brennbergbánya“ erhoben. Eine Fläche von 5x5 km ist bei der Kartierung der Biotope das Grundgerüst, es werden die Merkmale der einzelnen Vegetationsarten, sowie die Vorkommensdaten der ausgewählten Tier- und Pflanzenarten festgehalten. Eine neue Erhebung ist für 2011 vorgesehen. Diese neue Erhebung wird die Analyse der eingetretenen positiven und negativen Veränderungen ermöglichen.

Im Nationalpark selbst wurden nahezu 40 Monitoring- bzw. Forschungsprojekte durchgeführt, wie Datensammlungen über gewisse geschützte Arten (z.B. die von der Europäischen Union geschützten Tagesfalter), die Erforschung der Schilfgebiete, Behandlungsversuche bei invasiven Pflanzenarten, Erhebungen bezüglich Verbreitung und Bestandsgröße gefährdeter Arten sowie der Wasservogelbestände (Reiheransiedlungen). Der Nationalpark hat in die Forschungen auch wissenschaftliche Forschungsstätten einbezogen, die botanischen Forschungen wurden von Lehrstühlen der Westungarischen Universität, die zoologischen Forschungen überwiegend vom Ungarischen Naturwissenschaftlichen Museum, die Forschungen der Fischfauna vom Ökologischen und Botanischen Institut der Ungarischen Akademie der Wissenschaften koordiniert. Der Ungarische Ornithologische Verein hat bei den ornithologischen Forschungen eine wesentliche Rolle übernommen. Die Technische Universität Budapest hat über mehrere Jahre die Strömungsverhältnisse des Neusiedler Sees modelliert.

egyedi jelöléssel vizsgálatot, valamint nemzetközi tevékenység keretében 1984-től vízimadár monitoring keretében a téli időszakban havonta vadlúdszámlálást, általános vízimadár állományszámlálást egész évben heti rendszerességgel végeznek. A vizsgálatokba a magyar szervezeteken kívül a Birdlife Österreich civil szervezetet is bevonták.

A monitoringok és kutatások eredményei gyakorlatilag a természetvédelem valamennyi területén hasznosultak, így a tőszabályozási munkák tervezésénél, végrehajtásánál, pl. vízminőség javító kotrássok során, a nádas kezelésével kapcsolatos feladatoknál, a növény és állatvilág helyzetének elemzésében, valamint további tervek, döntések előkészítésében. A védett növények fennmaradását veszélyeztető invázív növényfajok 2000-ben végrehajtott felmérését követően pl. ezüstfa (*Eleagnus angustifolia*) összesen 200 hektáron a veszélyesnek ítélt foltokat önkéntesek bevonásával eltávolították.

A Nemzeti Park kezelésében elkészült egy, a tó jövőbeni fejlesztését átfogó szakmai terv, „Keretterv a magyarországi Fertő-tó és környezete ökológiai potenciáljának megőrzésére, fenntartható fejlődésére” címmel. Alapvető témakörönként, így a vízkészlet és vízszint, a vízminőség, a természetvédelem a nád- és halgazdálkodás, valamint az idegenforgalom területén határozta meg a célkitűzéseket, feladatokat, és javaslatot tett az elvégzendő beruházásokra. A tanulmány hiányossága, hogy a feladatok ütemezését és ezek forrás igényét nem határozta meg.

Vízminőségi monitoring keretében a Vízügyi Igazgatóság a nyílt vízterületen, az öblökben, a belső tavakban és a csatornában vízminőségi vizsgálatokat heti, kétheti és havi gyakorisággal végez.

With respect to the importance of European bird migration – examination with individual marking was carried out on the subject of the migration behaviour of water-birds. Other examinations under the auspices of international co-operation deal with the counting of wild geese in the winter seasons in each month since 1984 in the framework of water-bird monitoring. General counting of water bird stock is carried out in the whole year with weekly regularity. In addition to the Hungarian institutions and bodies, the non-government Austrian organisation “Birdlife Österreich” have been also involved in the examinations.

The results of monitoring and research measures have been beneficial practically in all the technical fields of nature protection, so in the planning and execution of lake-regulation works (e.g. during the dredging, which improves water quality), in tasks related to the treatment of cane-fields, the analysis of the situation of fauna and flora, and the preparation of further plans and decisions. Following the survey on invasive types of plants (e.g. the silver tree – *Eleagnus angustifolia*) endangering the survival of protected plants, carried out in the year 2000, the spots considered dangerous were removed by volunteers in altogether 200 hectares.

Under the management of the National Park, a comprehensive professional plan covering the future development of the lake was prepared under the title “Frame plan for the preservation of ecological potential and the sustainable development of Lake Fertő and its environment in Hungary”. It defined the objectives and tasks for the essential topics, such as water supply, water level, water quality, nature protection, reed and fish husbandry, as well as tourism, and made suggestions for the investments to be realised. The shortcoming of the study is that it did not define the schedule and the resources necessary for these tasks.

Unter Berücksichtigung der Wichtigkeit der europäischen Zugvögelwanderung werden seit 1984 – mit individueller Markierung – Untersuchungen zum Zugverhalten der Wasservögel sowie zur Wasservögelüberwachung durchgeführt. Es werden **seit 1984** in der Winterperiode monatlich im Rahmen einer internationalen Aktivität Wildganszählungen vorgenommen. Außerdem werden im ganzen Jahr wöchentlich allgemeine Bestandszählungen von Wasservögel durchgeführt. In die Untersuchungen wurde über die ungarischen Organisationen hinaus auch „Birdlife Österreich“ (eine nichtstaatliche Organisation) einbezogen.

Die Ergebnisse der **Monitoring- und Überwachungsprojekte** werden in Ungarn praktisch in allen Bereichen des Naturschutzes genutzt, so bei der Planung und Durchführung von Seeregulierungsarbeiten, z. B. bei den der Verbesserung der Wasserqualität dienenden Baggerarbeiten, bei den mit der Schilfgebietenbetreuung zusammenhängenden Aufgaben, bei der Analyse der Lage der Pflanzen- und Tierwelt sowie bei der Vorbereitung der weiteren Pläne und Entscheidungen. Nach der im Jahre 2000 durchgeführten Erhebung der invasiven Pflanzenarten, z. B. der Ölweide (*Eleagnus angustifolia*), die die geschützten Pflanzen gefährden, wurden auf insgesamt 200 ha die als gefährlich beurteilten Flächen mit Hilfe von Freiwilligen gerodet.

Unter der Federführung des Nationalparks wurde ein, die künftige Entwicklung des Sees umfassender fachlicher Plan mit dem Titel „Rahmenplan zur Bewahrung des ökologischen Potentials und zur nachhaltigen Entwicklung des Neusiedler Sees und seiner Umgebung in Ungarn“ erstellt. Je nach den grundlegenden Themenkreisen – Wasservorrat, Wasserpegel, Wasserqualität, Naturschutz, Schilf- und Fischereiwirtschaft sowie Fremdenverkehr – wurden Zielsetzungen und Aufgaben bestimmt sowie Empfehlungen zu den durchzuführenden Investitionen gegeben. Ein Mangel der Studie ist, dass sie die Terminierung der Aufgaben und den Bedarf an Ressourcen nicht festgelegt hat.

A párhuzamos mérés elkerülésére a magyar-osztrák vízügyi együttműködés keretében, a Burgenlandi Tartományi Hivatal Biológiai Állomásának (Illmitz) adják át az adatokat, cserébe bakteriológiai vizsgálatok eredményeit kapják vissza. Vízhatalmossági törzshálózati vizsgálat keretében az 1994-ben hatályba lépett magyar szabvány által előírt helyen és gyakorisággal a Fertőrákosi öbölben 24 általános és 24 mikrobiológiai, a Rákos patakban 26 általános és 6 mikrobiológiai mérést végeznek el.

Az INTERREG II EU-program keretében az osztrák nemzeti park két projektet bonyolított le a magyar nemzeti parkkal együttműködésben. Továbbá a Mezőgazdasági, Erdőgazdálkodási, Környezetvédelmi és Vízügyi Szövetségi Minisztérium és Burgenland Szövetségi Tartomány számos kutatási feladatot és tudományos vizsgálatot finanszíroztak. Az illmitzi biológiai állomás szintén folyamatosan végzett kutatási és monitoring projekteket.

Az Osztrák Számvevőszék javasolta egy átfogó koncepció elkészítését a természetvédelmi, kutatási és fejlesztési intézkedésekre, projektekre, valamint ezek fontossági rendjének megállapítását is javasolta. A Burgenlandi Tartományi Kormány által adott tájékoztatás szerint a Nemzeti Park Tudományos Testülete részéről jelenleg kidolgozás alatt van egy átfogó kutatási koncepció. Szintén kidolgozás alatt van a sós tavacsákkal kapcsolatosan egy társfinanszírozásos megoldású nagyprojekt.

Within the framework of water-quality monitoring, the Water Management Directorate implements water-quality tests on the open water surface, in the bays, the interior lakes and channels with weekly, fortnightly and monthly regularity. To avoid parallel measurements, under the auspices of Hungarian – Austrian water management co-operation relevant data are handed over to the Biological Center Illmitz of the Office of Government of the Federal State of Burgenland, and in return the Hungarian Party is provided with the results of bacteriological examinations. In frame of the standard network measurement, water-quality tests are carried out at the places and with the frequency prescribed by the Hungarian standard that came into force in 1994. Thus, 24 general and 24 microbiological measures are carried out in the Fertőrákos bay, and 26 general and 6 microbiological measures in Rákos Creek.

In the framework of the EU-initiative INTERREG II two projects were carried out in the Austrian National Park in co-operation with the administration of the Hungarian National Park. Besides, many research and scientific projects were financed by the Austrian Federal Ministry of Agriculture, Forestry, Environment and Water Management and the Government of the Federal State of Burgenland. The Biological Center Illmitz was also permanently involved in projects of research and monitoring.

The Austrian Court of Audit recommended to develop a concept for research, nature protection and development measures and to make up a ranking of the planned measures. The Government of the Federal State of Burgenland reported that framework concerning the research is worked out by the scientific advisory board of the National Park. Besides, a co-financed project concerning the salty ponds is planned as well.

Die Direktion für **Wasserwesen** führt im Rahmen der Wasserqualitätsüberwachung auf offener Wasserfläche, in den Buchten, den Binnenseen und den Kanälen mit wöchentlicher, zweiwöchentlicher und monatlicher Häufigkeit Wasserqualitätskontrollen durch. Zur Vermeidung von parallelen Messungen werden die Daten im Rahmen der ungarisch-österreichischen wasserwirtschaftlichen Zusammenarbeit an die Biologische Station der Burgenländischen Landesregierung (in Illmitz) übergeben, dafür erhält die ungarische Seite die Ergebnisse der bakteriologischen Untersuchungen. Im Rahmen der Stammbnetzuntersuchung zur Wasserqualität werden gemäß der im Jahre 1994 in Kraft getretenen ungarischen Norm an vorgeschriebenen Stellen und mit vorgeschriebener Häufigkeit in der Bucht von Fertőrákos 24 allgemeine und 24 mikrobiologische, im Fluss Rákos 26 allgemeine und sechs mikrobiologische Messungen durchgeführt.

Im Rahmen der Gemeinschaftsinitiative INTERREG II wurden im österreichischen Nationalpark in Kooperation mit der ungarischen Nationalparkverwaltung zwei Projekte abgewickelt. Weiters finanzierten das Bundesministerium für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft und das Land Burgenland zahlreiche Forschungsaufträge und wissenschaftliche Untersuchungen. Die Biologische Station Illmitz führte ebenfalls laufend Forschungs- oder Monitoringprojekte durch.

Der österreichische Rechnungshof empfiehlt, für diese Naturschutz-, Forschungs- und Entwicklungsmaßnahmen ein Gesamtkonzept zu erstellen und diese Vorhaben nach Prioritäten zu reihen. Ein Rahmenkonzept für die Forschung sei nach Auskunft der Burgenländischen Landesregierung seitens des wissenschaftlichen Beirates des Nationalparks in Arbeit. Ebenso sei ein kofinanziertes Großprojekt zum Thema Salzlacken in Ausarbeitung.

8. A természet védelmét közvetve befolyásoló fejlesztések

Ausztria és Magyarország környezetvédelmi miniszterei 2001 márciusában szándéknyilatkozatot írtak alá egy határon átnyúló kísérleti projekt Fertő-tó/Neusiedler See régión belüli megvalósítására vonatkozóan. Az Osztrák Mezőgazdasági, Erdőgazdálkodási, Környezetvédelmi és Vízügyi Szövetségi Minisztérium az Osztrák Közlekedési, Fejlesztési és Műszaki Szövetségi Minisztériummal, valamint Burgenland Tartomány szakosztályaival és a régió szakértőivel együttműködésben elkészítette a „Közlekedés és közlekedés érzékeny területek a Fertő-tó régió példáján” címmel a kísérleti projekt tanulmányát. A közlekedési projekt az Osztrák Számvevőszék szerint az ökológiailag fenntartható fejlődés esélyét kínálja a régiónak.

A közúti közlekedésfejlesztések körében a magyar Kormány, egy 1996. Évből kiadott kormányhatározatában a környezet szennyezését mérséklő közlekedés-fejlesztéseket helyezte előtérbe. A régióban az 1998-tól végrehajtott közlekedési beruházások 14.041 millió forintot (55 millió €) tettek ki, ebből 1.381 millió Ft (5,4 millió €) Phare támogatás volt. Ennek során öt nagy forgalmú útkereszteződés átépítését, két körforgalmi csomópont kiépítését és 31 km út korszerűsítését ill. elkerülő út építését hajtották végre. Az építkezések az átbocsátó kapacitás növelését és ezzel a levegő szennyezés csökkentését célozták, de levegőminőségi méréseket egy kivétellel nem készítettek, így a beruházásoknak a levegő minőségére gyakorolt hatását értékelni nem lehetett.

8. Developments with an indirect impact on nature protection

In March 2001 the ministers of environment of Austria and Hungary signed a declaration of intent to carry out a cross-border pilot project on the example of the region of Lake Neusiedl/Fertő. The Austrian Federal Ministry of Agriculture, Forestry, Environment and Water Management, in co-operation with the Austrian Federal Ministry of Traffic, Innovation and Technology, the administration of the Federal State of Burgenland and regional experts, created the pilot study “Traffic and sensible regions on the example of the region lake Neusiedl/Fertő”. In the opinion of the Austrian Court of Audit the project offers a chance for an ecological compatible development of the region.

Within the scope of traffic development measures concerning public-roads, the Hungarian Government, in a government resolution issued in 1996, put the transport developments decreasing the pollution of the environment, into the forefront. In the region, the traffic investments carried out since 1998 amounted to HUF 14,041 million (EUR 55 million), of which HUF 1,381 million (EUR 5.4 million) was PHARE support. In course of the developments, the reconstruction of five busy intersections, the construction of two roundabout junctions and the modernisation of 31 kilometres of road and the construction of by-pass roads were implemented. The constructions aimed at increasing permeability and through this decreasing air pollution; however, with one exception, air-quality measurements were not carried out. Therefore, the impact of the investments on air quality could not be evaluated.

Altogether HUF 156.1 million (EUR 612 thousand) was spent in Hungary on the construction of bicycle paths, of which PHARE CBC subsidy was HUF 95.5 million (EUR 374.5 thousand). The bicycle paths join the sections around the lake, built on the Hungarian

8. Entwicklungen mit indirektem Einfluss auf den Naturschutz

Im März 2001 unterzeichneten die Umweltminister Österreichs und Ungarns eine Absichtserklärung zur Durchführung eines grenzüberschreitenden Pilotprojektes am Beispiel der Region Neusiedler See/Fertő-tó. Das österreichische Bundesministerium für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft erstellte in Zusammenarbeit mit dem österreichischen Bundesministerium für Verkehr, Innovation und Technologie, den Fachabteilungen des Burgenlandes und regionalen Experten die Pilotstudie „Verkehr und sensible Gebiete am Beispiel der Region Neusiedler See“. Dieses Verkehrsprojekt bietet der Region nach Ansicht des österreichischen Rechnungshofes die Chance zu einer ökologisch vertretlichen Entwicklung.

Im Bereich der Verkehrsentwicklungen auf öffentlichen Strassen hat die ungarische Regierung in einer im Jahre 1996 erlassenen Regierungsverordnung jene Verkehrsentwicklungen in den Vordergrund gestellt, die die Umweltverschmutzung verringern. Die in der Region seit 1998 durchgeführten Verkehrsinvestitionen beliefen sich auf 14.041 Mill. HUF (55 Mill. EUR), hiervon waren 1.381 Mill. HUF (5,4 Mill. EUR) PHARE-Förderungen. Im Laufe dieser Investitionen wurden fünf Straßenkreuzungen mit starker Verkehrsbelastung umgebaut, zwei Verkehrsknotenpunkte mit Kreisverkehr versehen, 31 km Strassen modernisiert bzw. Umgehungsstrassen gebaut. Ziel der Bauarbeiten war die Erhöhung der Durchlasskapazität und dadurch die Verringerung der Luftverschmutzung. Mit einer Ausnahme wurden keine Luftgütemessungen durchgeführt, daher konnten die Auswirkungen der Investitionen auf die Luftqualität nicht bewertet werden.

Es wurden für den Bau von Fahrradwegen insgesamt 156,1 Mill. HUF (612.000 EUR) aufgewendet, davon

Kerékpárút építésekre összesen 156,1 millió forintot (612 ezer €) fordítottak, ebből a PHARE CBC támogatás 95,5 millió Ft (374,5 ezer €) volt, ezek a kerékpárutak csatlakoznak a magyar és osztrák oldalon már korábban megépített tó körüli útszakaszokhoz. Egy esetben nem kellően hangolták össze a beruházást és a tájvédelmet, mivel a nyomvonalat nyárfasor mellett vezették el, a fasor gyökerei felnyomták a burkolatot. Emiatt az út javítása, valamint a további károsodás megelőzése érdekében 23 fa kivágása és újak telepítése vált szükségessé.

A kerékpáros közlekedés által kiváltott gépkocsiforgalomnak a környezetre gyakorolt hatásával csak közvetetten, a kerékpárosforgalom mérési adatai alapján lehet következtetni. Eszerint a kerékpárutakon a forgalom 29 %-kal, két határátkelőhelyen mért adatok szerint 10 %-kal nőtt. Fertődön a forgalom 2002-ben kb. 300 ezer főre volt tehető.

A magyarországi közlekedésfejlesztés tervei között szerepel – a 2030-ig megvalósításra tervezett – a régió áthaladó főút gyorsforgalmi úttá történő fejlesztése és elkerülő utak építése. A Környezetvédelmi Felügyelőség előzetes környezet és természetvédelmi tanulmányok készítését, ill. utólagos mérések és vizsgálatok végrehajtását már előírta. A beruházás mintegy 120 km út megépítésével, korszerűsítésével számol, tervezett összege kb. 92.000 millió forint (360 millió €).

A felszíni kitermelésű bányák területe a kiművelés megszűnését követően, mint illegális személtarakók működtek. Bányarehabilitáció keretében az önkormányzatok a környezetvédelmi keretből kaptak 127 millió forint (498 ezer €) támogatásból a volt bányaterületek természetközeli állapotának visszaállítását végezték el, ezt követően idegenforgalmi célként hasznosultak.

and Austrian sides earlier. In one case, the investment project and the protection of the scenery was not sufficiently harmonised as the track was led along a line of poplars, and the roots of the line of trees pushed up the paving. Due to this, for the reparation of the road and the prevention of further damage it became necessary to cut down another 23 trees and to plant new ones.

Conclusions on the environmental impact deriving from the replacement of motor traffic by bicycle traffic can be made only indirectly, on the basis of the measurement data of bicycle traffic. According to this, traffic on the bicycle paths grew by 29%, according to the data measured at two border stations by 10%. Traffic in the community Fertöd in 2002 was estimated at 300 thousand bicyclists.

Among the plans of Hungarian transport measures – intended to be realised by 2030 – is the development of the main road leading through the region into a speedway, and the construction of by-pass roads. The Environment Protection Agency has already prescribed the preparation of preliminary studies on environment and nature protection, as well as the execution of subsequent measurements and examinations. The planned amount of the investment projects, counting on the construction, respectively modernisation of some 120 kilometres of road, is approximately HUF 92.000 million (EUR 360 million).

The area of open-surface mines were used – after the termination of exploitation – as illegal rubbish dumps. Within the framework of mine rehabilitation, the local governments, with the HUF 127 million (EUR 498 thousand) subsidy received from the environment protection budget, have carried out the restoration of the mining areas to a state close to their natural state. Following this, they were utilised for touristic goals.

betrug die Unterstützung durch PHARE CBC 95,5 Mill. HUF (374.500 EUR). Diese Fahrradwege sind an die auf ungarischer und österreichischer Seite bereits früher um den See erbauten Wegabschnitte angeschlossen. In einem Fall war die Investition nicht ausreichend mit dem Landschaftsschutz harmonisiert, da die Trasse an einer Pappelallee entlang führt und die Wurzeln der Bäume den Belag zerdrückt haben. Deshalb musste der Wegbelag ausgebessert werden und zur Vorbeugung weiterer Schäden war das Fällen von 23 Bäumen und die Pflanzung von neuen Bäumen erforderlich.

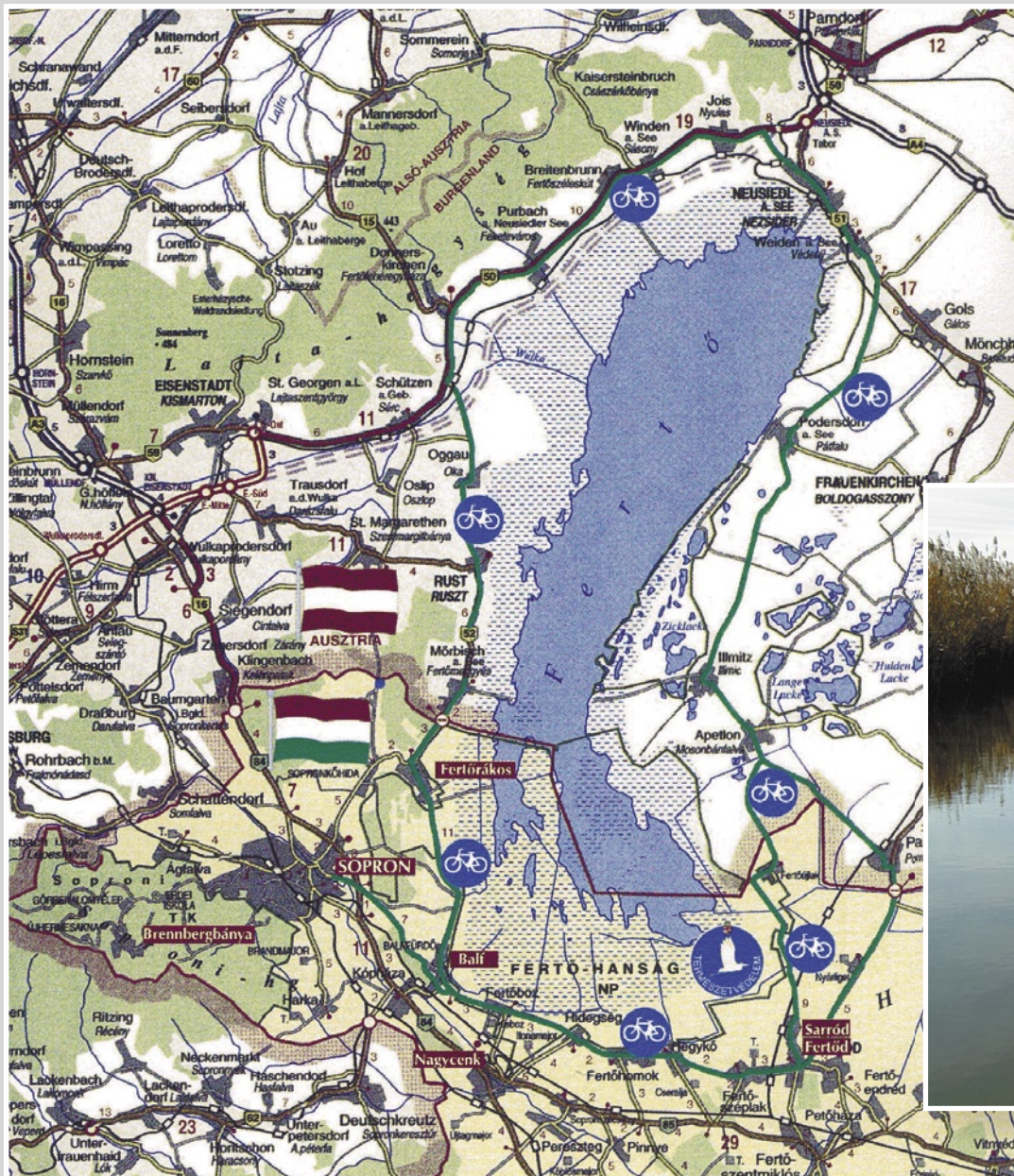
Auf die Umweltauswirkung des durch den Fahrradverkehr ersetzten Kraftfahrzeugverkehrs konnte nur indirekt, aufgrund der Messdaten des Fahrradverkehrs geschlossen werden. Laut diesen hat der Verkehr auf den Fahrradwegen um 29 %, aufgrund der bei den beiden Grenzübergängen gemessenen Daten um 10 % zugenommen. Der Verkehr in Fertöd wurde 2002 auf etwa 300.000 Personen geschätzt.

Unter den Verkehrsentwicklungsplänen Ungarns sind – mit einer geplanten Realisierung bis 2030 – der Ausbau der durch die Region führenden Hauptstraße zu einer Schnellstraße und der Bau von Umgehungsstraßen angeführt. Die Umweltschutzaufsicht schrieb die Anfertigung von vorläufigen Umwelt- und Naturschutzstudien bzw. die Durchführung von nachträglichen Messungen und Untersuchungen bereits vor. Bei der Investition wird mit dem Bau und der Modernisierung von etwa 120 km Straßen gerechnet, der geplante Betrag beläuft sich auf etwa 92.000 Mill. HUF (360 Mill. EUR).

Die Gelände der Tagbaugruben wurden nach der Einstellung des Bergbaus als illegale Mülldeponien benutzt. Im Rahmen der Neubelebung der Bergbaugebiete wurde von den Gemeinden mittels der aus dem sog. Umweltschutzrahmen erhaltenen Förderung in Höhe von 127 Mill. HUF die naturnahe Wiederherstellung der ehemaligen Grubengebiete durchgeführt, anschließend wurden diese für Fremdenverkehrszwecke genutzt.

Bicycle roads in the Neusiedl/Fertő region

9. Ismeretterjesztés

Az ökoturizmus tudatos fejlesztése 1998-tól a Minisztérium Ökoturisztikai Osztályának létrehozásával kezdődött meg, amelyek munkatársait a nemzeti parkigazgatóságokhoz rendelték ki. Feladatuk a nemzeti parkok turisztikai kínálatának összefogása és népszerűsítése a belföldi és külföldi látogatók körében. Az ökoturizmust információs táblák, kiadványok, térképek, leporellók, szóróanyagok segítik, az élővilág helyszíni bemutatása érdekében a Fertő tó környékén négy, összesen 20 km hosszú tanösvényt alakítottak ki.

A Burgenlandi Tartományi Fejlesztési Program a Fertő-tavat mint különleges zónát definiálja. A különleges zóna magában foglalja az ún. idegenforgalomra alkalmas zónát, amely lényegileg egybevág a tájvédelmi területtel. A tó nyugati előtere és a nád-dal benőtt rész közötti köztes átmeneti területet tó menti rétek zárt zónájává kell alakítani.

Az Osztrák Számvevőszék véleménye szerint a területfejlesztés és a természetvédelem közötti célkonfliktusokra jelent példát a Fertő-tó térség. A Számvevőszék javasolta, hogy a tónak adományozott nemzetközi elismeréseket, kitüntetések, jobban a területfejlesztés szolgálatába kellene állítani, különösen a nyugati parton.

A Burgenlandi Tartományi Kormány állásfoglalásában közölte, hogy a nemzetközi elismerések turisztikai területen történő hasznosítását illetően elképzelések születnek.

A természetvédelem hosszú távú érdekét szolgáló ismeretközvetítést, és a természetben található értékek megismerését, megővését a magyar régióban

9. Distributing information

The conscious development of eco-tourism started in Hungary in 1998, with the establishment of the Eco-tourism Department of the Ministry, the officials of which were appointed to the national park administrations. Their task is the co-ordination and promotion of the tourist assortments of the national parks among domestic and foreign visitors. Eco-tourism is assisted by information signs, publications, maps, multiple-fold brochures, and leaflets, for the on-site introduction of the living world; study paths – the total length of which is 20 kilometres – were established in the area Lake Neusiedl/Fertő.

The land development plan for the Federal State of Burgenland defined lake Neusiedl/Fertő as a special zone. It includes a zone, suitable for tourism, which corresponds more or less with the landscape protection zone. The zone of transition between the lake's Western foreground and the reed shall be transferred into a cohesive zone of meadows.

In the opinion of the Austrian Court of Audit the region of Lake Neusiedl/Fertő represents an example for a conflict in targets between the regional development and nature protection. The Austrian Court of Audit recommended to engage the number of international awards for the regional development, especially in case of the western shore.

The Government of the Federal State of Burgenland informed that there will be considerations to use the international awards for matters of the tourist industry.

In the Hungarian region, well-thought through training and educational programs serve the distribution of knowledge, which is in interest of nature protection on a long-term. The familiarisation of natural values is also promoted by the mentioned programs. For

9. Wissensverbreitung

Die bewusste Entwicklung des Ökotourismus in Ungarn hat 1998 mit der Errichtung der Abteilung Ökotourismus in Industrieministerium begonnen, deren Mitarbeiter zu den Nationalparkdirektionen versetzt wurden. Ihre Aufgabe war die Zusammenfassung der touristischen Angebote der Nationalparks und deren Bewerbung bei inländischen und ausländischen Besuchern. Der Ökotourismus wird durch Informationsschilder, Broschüren, Landkarten, Leporellos und Propagandamaterial unterstützt. Im Interesse der vor Ort erfolgenden Darstellung der Natur wurden in der Umgebung des Neusiedler Sees vier insgesamt 20 km lange Lernpfade gebaut.

Das Burgenländische Landesentwicklungsprogramm definiert den Neusiedler See als Sonderzone. Sie umfasst die Tourismus-Eignungszone, die sich im Wesentlichen mit dem Landschaftsschutzgebiet deckt. Der Übergangsbereich des Seevorgeländes zum Schilfgürtel soll zu einer geschlossenen Zone der Seewiesen entwickelt werden. Nach Ansicht des österreichischen Rechnungshofes stellt der Bereich Neusiedler See ein Beispiel für Zielkonflikte zwischen regionaler Entwicklung und Naturschutz dar. Der österreichische Rechnungshof empfahl, die zahlreichen Prädikate des Sees speziell am Westufer mehr in den Dienst der regionalen Entwicklung zu stellen.

Die Burgenländische Landesregierung teilte in ihrer Stellungnahme mit, dass Überlegungen bezüglich der touristischen Nutzung der Prädikate angestellt werden.

Die den langfristigen Interessen des Naturschutzes dienende Wissensvermittlung, das Kennenlernen und der Schutz von in der Natur verfügbaren Werten wurden in der ungarischen Region durch durchdachte Schulungs- und Erziehungsprogramme gefördert. Der Organisator dieser Programme ist der Nationalpark, er hat zu

átgondolt oktatási és nevelési programok szolgálják. Ezek szervezője a Nemzeti Park, végrehajtásukra a környezetvédelmi keretből pályázati úton 4,8 millió forint támogatást nyert el. Az erdei iskolákban, tábori heteken iskolák részére szervezett terepi programokon évente átlagosan 8000 diák vett részt. Oktatás keretében a közép és felsőoktatásban résztvevő tanároknak továbbképzéseket és szakmai gyakorlatokat szervezett, ezeken évente 60–150 pedagógus vett részt. A „Socrates” környezeti nevelési tanárképzés keretében 50 pedagógus részesült továbbképzésben.

Érdekes színt adott a legkisebbek nevelése. Az óvodákkal kötött együttműködési szerződések alapján a Nemzeti Parkot egyre több gyermekcsoport keresi fel, így természetes környezetben ismerkednek a táj értékeivel. A kezdeményezést Sopron város is támogatja, a legaktívabb óvoda, a vizsgált öt év alatt közel 610 óvodással vett részt a programokban.

A természetvédelmét nem csupán az intézkedések, beruházások szolgálhatják, hanem nagyban segíti a tudatformáló tevékenység, ez rávilágít az ökológia és a természetvédelem összefüggéseire, az emberek beállítottságát pozitív irányba változtatja meg, és átalakítja a természeti értékek iránti magatartást. Ezáltal az emberek érzékenyek és fogékonyak lesznek a helyi és globális környezeti problémákra. Ezért az ismeretterjesztés, az oktatás, a nevelés terén tapasztaltakat igen pozitívan értékeltük.

discharging tasks, the National Park as the organiser of these programs, through successful application, has been awarded a HUF 4.8 million support from the environment protection budget. On average, some 8,000 students participated every year in the forest schools, the camp weeks and country programs organised for schools. Within the framework of education activities, training programs and professional practises have been organised for teachers from secondary and higher education. 60–150 teachers were involved every year. In frame of “Socrates Environmental Training Program for Teacher” 50 teachers have received training.

The education of youngest is an interesting subject. Based on the co-operation agreements concluded with kindergartens, the National Park is visited by more and more groups of children; thus they can get acquainted with the values of this land in the natural environment. The initiative is also supported by the town of Sopron. During the audited period of five years, the most active kindergarten participated in the programs with almost 610 kindergarten children.

The nature protection can be served not only by measures and investments, but can be promoted greatly by forming the mind of the people. This throws light on the interrelations between ecology and nature protection, changes peoples' attitudes in a positive direction, and forms peoples' behaviours towards the values of nature. Thus, people will become more sensitive and positively disposed towards local and global environmental problems. Therefore the things experienced in the field of the dispensation of knowledge, education and teaching are evaluated as very positive.

deren Durchführung aus dem Umweltschutzrahmen Förderungen in Höhe von 4,8 Mill. HUF erhalten. An den Waldschulen, den Lagerwochen, und den für Schulen **Informationsprogrammen** organisierten Trainingsprogrammen haben pro Jahr durchschnittlich 8.000 Schüler teilgenommen. In Bildungsbereich wurden Schulungen, Weiterbildungen und Fachpraktika für die im Mittel- und Hochschulwesen arbeitenden Lehrer organisiert, an diesen nahmen jährlich 60–150 Pädagogen teil. Im Rahmen des umweltbezogenen Lehrerbildungsprogramms „Socrates” haben 50 Pädagogen an Weiterbildungen teilgenommen.

Die Erziehung der Kleinsten ist eine interessante Einzelheit. Aufgrund der mit den Kindergärten abgeschlossenen Kooperationsverträge wird der Nationalpark von immer mehr Kindergruppen aufgesucht, und so machen sich die Kinder unter natürlichen Bedingungen mit den Werten der Landschaft vertraut. Die Initiative wird auch von der Stadt Sopron (Ödenburg) unterstützt. Der aktivste Kindergarten hat an den Programmen in den untersuchten fünf Jahren mit etwa 610 Kindern teilgenommen.

Dem Naturschutz können nicht nur Maßnahmen und Investitionen dienen, er kann in großem Maße durch die Tätigkeit der Bewußtseinsbildung unterstützt werden. Dies kann die Zusammenhänge zwischen Ökologie und Naturschutz bewusst machen, die Einstellung der Menschen positiv verändern sowie das Verhalten in Hinblick auf den Wert der Natur beeinflussen. Dadurch werden die Menschen empfänglich und aufgeschlossen für die lokalen und globalen Umweltprobleme. Deshalb sind die Erfahrungen der Bereiche Wissensverbreitung, Bildung und Erziehung als positiv zu bewerten.

10. Nemzetközi együttműködés

A Magyarország és Ausztria közötti hivatalos együttműködés a Magyar-Oszták Határvizek Bizottságban és a Magyar-Oszták Nemzeti Park Bizottságban történt. Ausztria mindkét bizottságba a Mezőgazdasági, Erdőgazdálkodási, Környezetvédelmi és Vízügyi Szövetségi Minisztérium, valamint Burgenland képviselőit és szakértőit, Magyarország pedig a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium illetékes helyi intézményeinek képviselőit delegálta.

A Magyar-Oszták Határvizek Bizottság a vízgazdálkodás bilaterális kérdéseit kezelte. A közel 50 évi együttműködés eredményeként, egységes gondolkodást mutató szakmai kapcsolat alakult ki, a bizottság munkájában a Környezetvédelmi Felügyelőség szakértőként vesz részt. A közös határvízi vizsgálatokról a Bizottság 1972-ban hozott határozatot; a mintavételeket az ún. BO határtörés pontnál havonta, a hossz-szelvény helyeken az osztárak, a négy kereszt-szelvény helyen a magyar szakértők végzik. A közös mintavételt követően a vízminták vizsgálatát a két ország erre a célra kijelölt laboratóriumában végzik, a kiértékeléseket a szakértők közösen hajtják végre.

A határon átnyúló természetvédelem ügyeivel az Magyar-Oszták Nemzeti Park Bizottságban foglalkoztak. Emellett a két Nemzeti Park élén álló igazgatók egymással szoros együttműködésben hajtják végre operatív szinten a Nemzeti Park Bizottság által előírtakat. A Magyar-Oszták Nemzeti Park Bizottság vizsgált időszakban kétfévente ülésezett és különböző témákban tett ajánlásokat, szakmailag

10. International cooperation

The official co-operation between Hungary and Austria took place in the Austrian-Hungarian Committee for cross border waterbodies and in the Austrian-Hungarian Committee for the National Parks. Both committees consisted of representatives of the Federal Ministry for Agriculture, Forestry, Environment and Water Management and the Federal State of Burgenland on the Austrian side. On the Hungarian side the representatives and experts of local administrative bodies and the Ministry for Environmental Protection and Water were involved in the work of the committees.

Austrian-Hungarian Committee for cross border waterbodies has dealt with the bilateral issues of water management. As a result of nearly 50-year long co-operation a professional relationship showing uniform thinking has been established. On Hungarian side the Environment Protection Oversight Agency took part as expert in the work of the committee. The committee passed a resolution in 1972 on the examinations of the borderside waters. Sampling is carried out at the so-called BO frontier-break point every month, at the longitudinal section places by the Austrian, at the four cross section places by the Hungarian experts. Following to the joint sampling the water samples are tested in the laboratories of the two countries designated for this purpose; the analyses are carried out by the experts jointly.

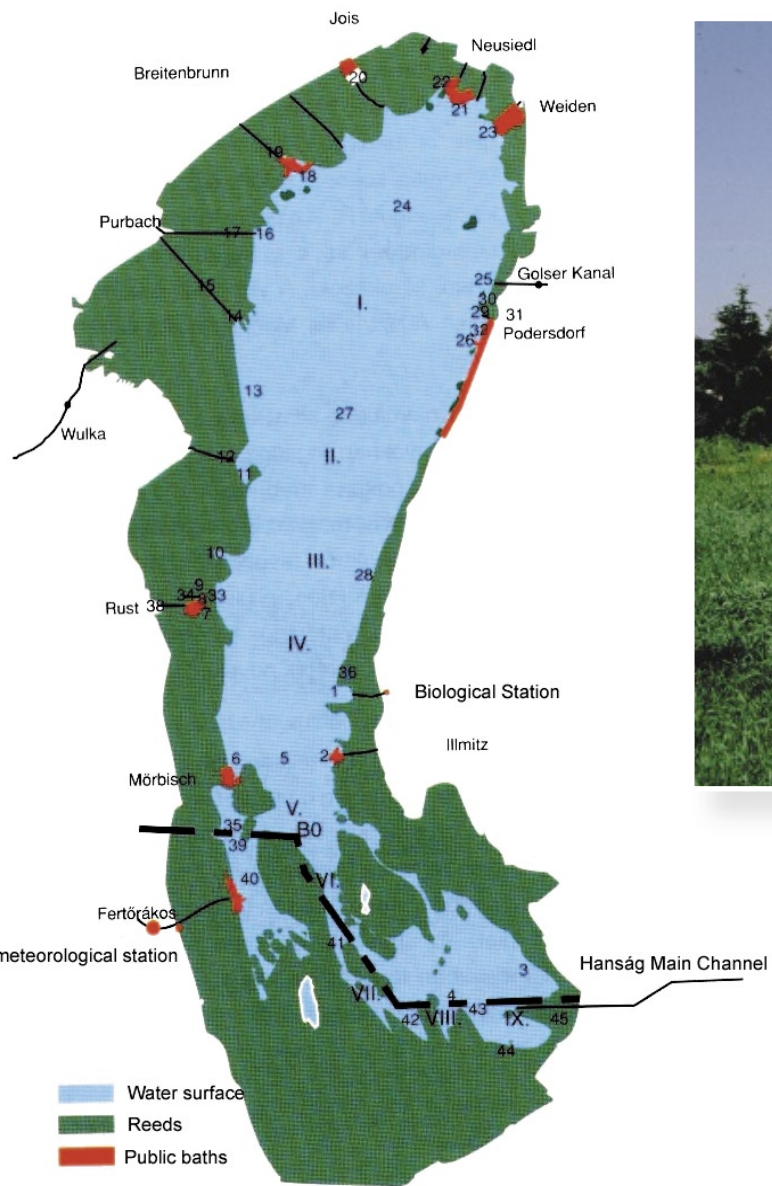
Matters of cross border nature protection are covered by the Austrian-Hungarian Committee for the National Parks. Besides, both of the directors of

10. Internationale Kooperation

Die offizielle Zusammenarbeit zwischen Ungarn und Österreich erfolgte in der Österreichisch-Ungarischen Grenzgewässerkommission und der Österreichisch-Ungarischen Nationalparkkommission. Österreich hat in beide Kommissionen Vertreter und Sachverständige des Bundesministeriums für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft sowie des Landes Burgenland, Ungarn die Vertreter der zuständigen örtlichen Einrichtungen des Ministeriums für Umweltschutz und Wasserwesen delegiert.

Die Österreichisch-Ungarische Grenzgewässerkommission behandelte bilaterale Fragen der Wasserwirtschaft. Als Ergebnis der seit nahezu 50 Jahren bestehenden Kooperation hat sich eine fachliche Beziehung herausgebildet, die mit einer einheitlichen Denkhaltung verbunden ist. Die ungarische Umweltschutzaufsichtsbehörde nimmt an der Arbeit der Kommission als Sachverständige teil. Von Österreichisch-Ungarischer Grenzgewässerkommission wurde 1972 ein Beschluss über die gemeinsamen Untersuchungen der Grenzgewässer gefasst; die Probenentnahmen werden an dem so genannten Grenzbruchpunkt BO monatlich vorgenommen: an den Stellen im Längsprofil sind die österreichischen, an den vier Querprofilstellen sind die ungarischen Sachverständigen für die Entnahme zuständig. Nach der gemeinsamen Probenentnahme wird die Untersuchung der Wasserproben in den dazu bestimmten Labors der beiden Länder durchgeführt, die Auswertungen werden von den Experten gemeinsam vorgenommen.

Die Angelegenheiten des grenzübergreifenden Naturschutzes wurden in der Österreichisch-Ungarischen Nationalparkkommission behandelt. Daneben setzten die beiden Nationalparkdirektoren

Vízmérőállomás

I-V Longitudinal section control point
 V. Joint water quality control point
 V-IX Latitudinal section control point

egyeztették álláspontjaikat, a nemzeti park érdekében a szakemberek konzultáltak és kölcsönösen segítették egymást. Magyarországon a Bizottság működését jogszabály nem határozta meg, tevékenységében való részvételt a Nemzeti Park szabályzata rögzítette.

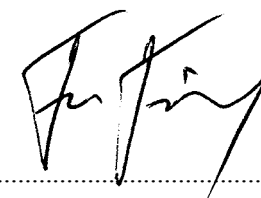
Mindkét számvevőszék pozitívan értékelte a két bizottságban folyó tevékenységet, különösen a Határvizek Bizottság keretében folyó együttműködés példamutató.

DR. KOVÁCS ÁRPÁD
President – State Audit Office
Republic of Hungary

the National Parks implemented, in tight co-operation with one another, the targets of the Committee for the National Parks on operative level. In the audited period, the committee had meetings every two years, and made recommendations on different issues, the committee members harmonised their professional points of view. The experts consulted and mutually helped one other in the interest of the national parks. In Hungary, there are no legal regulations defining the operation of the committee, participation in its activity was dealt with by the Statutes of the National Park.

Both supreme audit institutions have evaluated the activities being implemented in the two committees positively, especially the co-operation being implemented in the Committee on cross border waterbodies is exemplary.

DR. FRANZ FIEDLER
President of the Austrian Court of Audit
Republic of Austria

in enger Zusammenarbeit die Vorgaben der Nationalparkkommission auf operativer Ebene um. Die Österreichisch-Ungarische Nationalparkkommission hat in der untersuchten Periode alle zwei Jahre Sitzungen gehalten und zu verschiedenen Themen Empfehlungen vorgelegt, es sind fachliche Abstimmungen der Standpunkte vorgenommen worden, die Fachleute haben im Interesse des Nationalparks beraten und einander unterstützt. In Ungarn wurde die Tätigkeit der Kommission durch keine Rechtsnorm bestimmt, die Teilnahme in der Kommission wird vom Statut des Nationalparks geregelt.

Beide Rechnungshöfe bewerten die in den beiden Kommissionen entfaltete Tätigkeit positiv, besonders die Zusammenarbeit im Rahmen der Grenzgewässerkommission ist beispielhaft.

Edited by
Zsigmond Bihary, Director General of Audit
Mag. Wilhelm Kellner, Director General of Audit

Compiled by
Sándor Papp, Head of Department
Mag. Dr. Heinrich Lang, Head of Department

Responsible for publishing
Pál Csapodi, Secretary General

Cover Design by
István Kiss

Typographer-designer
Gergely Pattantyus

Published by
Király & Társai Ltd., Budapest

Printed and bound by
Typo-Rep Nyomda, Budapest

The photos in the report are protected by copyright.